



Eesti Instituut

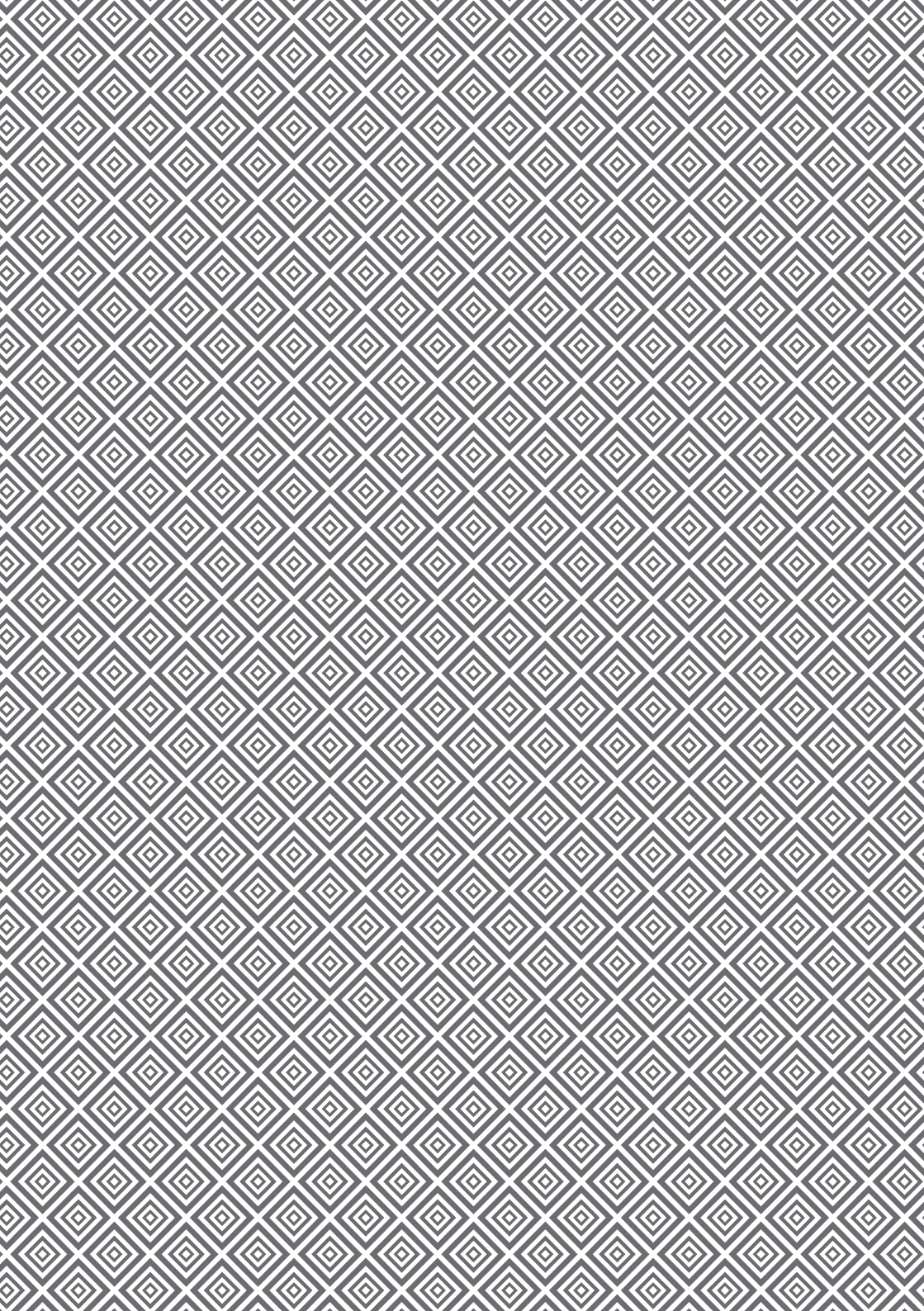
# NIPPERNAATI

VIROLAISEN KIRJALLISUUDEN ANTOLOGIA

2

TOIMITTANUT  
SANNA IMMANEN







NIPPERNAATI



# NIPPERNAATI

VIROLAISEN KIRJALLISUUDEN ANTOLOGIA

2

TOIMITTANUT  
SANNA IMMANEN



Eesti Instituut

Päätoimittaja: Sanna Immanen

Toimitusneuvosto: Grete Ahtola, Sanna Immanen,  
Kätlin Kaldmaa, Anniina Ljokkoi,  
Hannu Oittinen, Kerti Tergem

Suomentajat ja toimittajat: Varja Arola, Tuula Irene Friman,  
Heidi Iivari, Sanna Immanen,  
Katja Meriluoto, Kaisu Lahikainen,  
Anniina Ljokkoi, Hannu Oittinen,  
Hanna Pippuri, Katariina Suurpalo,  
Annamari Typpö

Oikoluku: Jenni Kávén

Kuvat: Tiit Blaas / Ekspress Media (Scanpix),  
Toomas Dettenborn, Kristaps Kalns,  
Dmitri Kotjuh, Asko Künnap, Madli  
Lippur, Aldo Luud / Õhtuleht (Scanpix),  
Alar Madisson

Ulkoasu: Jumedium Disain OÜ

Julkaisija ja tilaukset: Viro-instituutti  
+358 9 669 805  
info@viro-instituutti.fi  
www.viro-instituutti.fi

Painos: 1 000 kpl  
Ilmestyy kerran vuodessa.

Verkkoversio: [www.viro-instituutti.fi/nippernaati](http://www.viro-instituutti.fi/nippernaati)

Tukijat: Viron kulttuuriministeriö  
Viron kulttuurirahasto  
Viro-instituutin ystävät ry.

Painotalo: Tallinna Raamatutrükikoda OÜ

ISSN: 2343-1105

© Kirjailijat, suomentajat ja Viro-instituutti, 2016

## SISÄLTÖ

|   |     |
|---|-----|
| MART KIVASTIK                               |     |
| Omakuva naisen ja hevosen kanssa . . . . .  | 1   |
| ILMAR TASKA                                 |     |
| Vuokralle annetaan . . . . .                | 27  |
| MUDLUM                                      |     |
| Leppäkerttujen vuosi . . . . .              | 45  |
| KAUR RIISMAA                                |     |
| Runoja . . . . .                            | 59  |
| SVETA GRIGORJEVA                            |     |
| Runoja . . . . .                            | 71  |
| MARKO MÄGI                                  |     |
| Runoja . . . . .                            | 81  |
| KAI AARELEID                                |     |
| Lyhytproosaa ja runoja . . . . .            | 91  |
| JÜRI KOLK                                   |     |
| Lyhytproosaa . . . . .                      | 103 |
| JAAN UNDUSK                                 |     |
| Rakkaudesta kirjaan . . . . .               | 123 |
| PAAVO MATSIN                                |     |
| Katkelma romaanista Gogolin disko . . . . . | 143 |







## LUKIJALLE

NIIPPERNAATI 2 ON KATTAUS SUOMENTAJIEN POIMIMAA KIRJALLISUUTTA Virosta. Sopivia tekstejä valikoidessaan he ovat ajatelleet sekä lukijaa että itseään: päämääränä on esitellä sellaista kaunokirjallisuutta, johon suomalaisen lukijan kannattaa tutustua, mutta joka toisaalta on myös jollain tavalla suomentajalle itselleen merkityksellistä. Lukiessaan työkielensä kirjallisuutta suomentaja kohtaa runoja, novelleja, romaaneja ja esseitä, jotka synnyttävät vahvan tuntuman siitä, että kyseisen tekstin pitäisi päätyä suomalaiselle lukijalle, *se sopisi hänelle*. Yhtä vahva voi olla kääntäjän tunne siitä, että *juurin tämän tekstin minä haluaisin suomentaa*. Näistä tunnoista on Nippernaati koottu.

Nippernaati 2 -kokoelman avaa **Mart Kivastikin** haikea novelli *Omakeuva naisen ja hevosen kanssa*. Sen on suomentanut **Katariina Suurpalo**, johon novellin hevosteema vetosi erityisesti. Sijoitin sen alkuun, koska sen valikoituminen suomennettavaksi ja mukaan tähän kokoelmaan on hieno esimerkki kääntäjän varmuudesta. Teksti tuntuu omalta, juuri tämän hän haluaa kääntää. Se on erinomainen läh-  
tökohta työlle ja lupaa sujuvaa käännöstä.

*Vuokralle annetaan* on elokuvantekijän, kirjailijan ja kosmopoliitin **Ilmar Taskan** hienostunut novelli, joka etenee vaivattomasti soljuen ja kestää monta lukukertaa. Sen pienistä yksityiskohdista avautuu kokonainen ihmiselämä kaikessa dramaattisuudessaan. **Annamari Typön** suomennos kuljettaa vaivattomasti Taskan hienostunutta tekstiä.

**Mudlum** on viime vuosien mielenkiintoisimpia tulokkaita virolaisessa kirjallisuudessa. Kulttuuriryhmittymä ZA/UMin blogista aloittanut Mudlum kertoo aikalaistarinoita tarkkojen havaintojen kautta. **Varja Arolan** valikoima ja suomentama novelli *Leppäkerttujen vuosi* avasi Mudlumin kiitetyn novellikokoelman, hänen esikoisteoksensa *Tõsine inimene* ("Vakava ihminen", 2014).

**Kaur Riismaa** on nuori tyyllitaituri, joka ei pelkää haastaa itseään kokeiluihin. Riismaa julkaisee sekä proosaa että runoutta ja on saanut molemmista palkintoja. Luonnehdinta "edessä loistava tulevaisuus, hänestä kuulemme vielä" lienee keksitty hänen kaltaisiaan varten. **Heidi Iivari** on poiminut tähän kokoelmaan tekstejä koko Riismaa runoilijan taipaleen varrelta.

**Sveta Grigorjeva** on runoilija ja ohjaaja-koreografi-tanssija. Häneltä on mukana tekstejä kokoelmasta *Kes kardab Sveta Grigorjevat* ("Kuka pelkää Sveta Grigorjevaa", 2013) sekä aiemmin julkaisemattomia runoja, jotka eivät ole nähneet painomustetta vielä viroksikaan. Runot on valikoinut ja suomentanut **Tuula Irene Friman**. Sveta Grigorjeva on tuulettanut sekä virolaista kirjallisuus- ja taidekenttää että tässäkin

---

lukijoidensa pääkopan sisältöä. Hän metsästää ajallista taidetta – vastakohtana ajattomalle.

**Marko Mägi** on virolaisten kirjallisuuspiirien tuntema ilmiö ja ilmiömäinen esiintyjä, punkrunoilija, jota ei kai olisi voinut mukaan poimia ja suomentaa kukaan muu kuin **Hannu Oittinen**. Ryyp-päämisestä, remuamisesta, krapuloista ja toipumisesta kirjoittava Mägi tavoittaa paljon lyhyisiin säkeisiinsä. Mukana on runoja useista teoksista.

Kustannustoimittajan ja kääntäjän työllä hankittu kirjoittajan kokemus tekee **Kai Aareleidista** hyvin taitavan ja vahvan kirjailijan – hän tietää, mitä teksteissään tekee. Aareleid on julkaissut yhden tämän vuoden 2016 vahvimista romaaneista, *Linnade põletamine* (”Kaupunkien polttaminen”), mutta sen suomennettavaksi pääty-mistä odotellessa on mahdollista lukea **Hanna Pippurin** valikoimaa ja suomentamaa runoutta ja lyhytproosaa. Aareleidin runoilla ja novelleilla on hänen omien sanojensa mukaan se yhteys, että runot ovat novelleja, joita hän ei ole ehtinyt kirjoittaa.

Tekstien moniottelija, useiden kirjallisuusgenrenjen taitaja **Jüri Kolk** esitellään Nippernaati 2:ssa prosaistina. Lyhytproosa sopii hänelle ja on muutenkin erittäin virkistävää luettavaa. Kolkin lastut ovat pari vuotta sitten julkaistusta kokoelmasta *Suur võidujooks* (”Suuri kilpajuoksu”, 2015) ja ne on suomentanut **Annina Ljokkoi**, jonka tuntuma teksteistä oli niin vahva, että Kolk valikoitui mukaan tähän kokoelmaan toisena heti Kivastikin jälkeen. Kolkin proosapaloissa on vimmaa ja kokeellisuutta. Elämää voi tarkastella näinkin.

Kirjailija ja kirjallisuudentutkija **Jaan Undusk** on mukana **Kaisu Lahikaisen** novellisuomennoksena. *Rakkaudesta kirjaan* on hurmaava puolustuspuhe laajalle lukeneisuudelle ja sivistykselle, mutta ripaus ruumiillisuutta tekee tekstistä todellisen taideteoksen.

Peränpitäjänä tämänkertaisessa kokoelmassa on **Paavo Matsin**. Hän ei ole suinkaan mikään hännänhuippu, vaan vakaa perämies,

joka näyttää, mitä virolaisessa kirjallisuudessa voikaan tehdä. Hänen tuore romaaninsa *Gogoli disko* ("Gogolin disko", 2015), josta olen itse suomentanut katkelman, on viime vuoden kiitetyin ja eniten ällikällä lyönyt teos. Se on sekoitus tuttua ja eksoottista, se on tulevaisuuden näkymä venäläiseen Viljandin kaupunkiin, jonne ilmestyy kuolleista herännyt Gogol.



Kiitän kirjailijoita hienoista teksteistä ja myönteisestä suhtautumisesta, kollegoita hiotuista käännöksistä ja erinomaisesta työprosessista sekä tukijoita kannustuksesta ja luottamuksesta. Kehotan lukijoita seuraamaan Viro-instituutin tapahtumatarjontaa ja tulemaan kuuntelemaan Nippernaati 2:n kirjailijoita. Eniten kuitenkin toivotan antoisia lukuhetkiä suomennetun virolaisen kirjallisuuden parissa!

SANNA IMMANEN  
*suomentaja ja päätoimittaja*



---

MART KIVASTIK

SUOMENTANUT KATARINA SUURPALO



# OMAKUVA NAISEN JA HEVOSEN KANSSA

UN SELVISI, ETTÄ KAIKKI OLI OHI, AINOA VAIHTOEHTO OLI Pillen myyminen. Peeter masentui täysin. Miten katsoa sitä silmiin ja sanoa, että kuule Pille, nyt lähdet kalppimaan, ehkä Suomeen, piru ties minne, mutta rahat on loppu eikä pysty enää huolehtimaan sinusta, tajuatko? Lähde äläkä katso enää taakse, ei tehdä tästä vaikeaa. Sinullehan se on kuitenkin ihan sama. On talli, on kauraa, pääset laitumelle juoksemaan. Oikeastaan ei ole mitään väliä, kuka oleskelusi maksaa. Ehkä ostajasi on joku hyvä ihminen, joka rakastaa eläimiä eikä piekse turhaan, joku jolla on taskut täynnä sokeria.

Nuo ajatukset eivät lohduttaneet. Paha mieli muuttui yhä kurjemaksi. Jos löytäisi hyvän paikan, ei sillä Pillelle tosiaan olisi mitään väliä. Ivon numero hänellä oli puhelimessaan. ”Hei...”

”Hei”, sanoi Ivo.

”Minulla on yksi juttu. Se pitää kai hoitaa sinun kauttasi. Olet ratsastanut Pillellä ja...”

Ivo oli juuri ratsastamassa. ”Odot, tulen alas, täältä on huono puhua”, Ivo sanoi.

”Noin, mitä asiaa, liittyykö se Pilleen?”

”Joo.”

”Mikä sillä on, yskiikö se?”

”Ei.”

”Ontuu?”

”Ei.”

”Kuumetta?”

”Ei, hitto, ei mitään sellaista, Pillellä ei ole hätää.”

”Kuulostat vain niin surkealta, että ajattelin...”

”No, ongelma on, että minun pitää myydä se.”

”Aijaa.”

”Mitä aijaa?”

”Ei huvita enää ratsastaa?”

”Huvittaa, mutta rahat on loppu, kaikki on pilalla.”

Jos hevosesta pääsisi, vapautuisi ainakin yhdestä kuukausittaisesta maksusta. Ja kaikesta muusta. Hevosenpaskasta, satulasta, satulavöistä, ontumisesta, yskimisestä. Peeter muisteli kaikkia hevosten ongelmia, ettei tarvitsisi katua.

”Nyt on vaikeaa”, Peeter sanoi Ivolle, ”joka helvetin suhteessa”.

”Etkö voi viedä sitä johonkin maalle laitumelle?” Ivo kysyi. ”Mummolaa, siellä ei tarvitse maksaa.”

”Mummo on kuollut. Eikä edes täällä, vaan Australiassa. Isoisä myös. Maata ei ole, ja olen muutenkin kyllästynyt kaikkeen.”

Hän ei tarkoittanut hevosta. Kyse ei ollut Pillestä. Pille oli vain tavallinen, musta, 12-vuotias tamma. Oikukas, huonoluonteinen ja ihana. Sen kanssa ei tarvinnut kannuksia. Se liikkui itse, piti vain yrittää pidätellä. Pellolla se saattoi seota, jos sen päästi menemään. Ei vastannut enää pidätteisiin, veti pään alas, ja takaisin tuntumalle sen sai vasta kun metsä tuli vastaan. Se pelkäsi metsää. Ja metsän lisäksi satoja muita asioita, keltaista tynnyriä, vihreää letkua ja ennen myös varpusia. Varpusista oli nyt kai päästy yli. Mutta silmiään se vielä pullisteli. Pelkäsi varpusten hyökkäävän.

”Kuinka vanha se on?” Ivo kysyi.

”Täytti kaksitoista.”

”Niin joo.”

”Mitä niin joo?”

”Ajattelin, että ehkä yksitoista. Tai kymmenen, mutta hitto se on jo kaksitoista!”

”Syntyi yhdeksänkymmentäseitsemän. Samaan aikaan muiden kanssa, siellähän oli Patsy ja... Liian vanha siis?”

”Ei se liian vanha ole. Eikä liian nuori. Riippuu mihin se myydään. Kaksitoista on kuitenkin jo kaksitoista. Se ei ole viisi.”

”Mutta tutkithan asiaa.”

Ivo arveli, että hyvällä tuurilla siitä saisi seitsemän, huonolla vähemmän. Paljon vähemmän. Kuka nyt tällaiseen aikaan hevosen ostaisi? Mieluummin vaikka hiiren.

Ivo lupasi ottaa selvää. Seitsemän tuhatta on yli satatuhatta kruunua. Rikkaaksi sillä ei tule. Eikä onnelliseksi. Ja kun ajattelee, että se on Pillestä saatua rahaa, ei halua edes ajatella. Hitto, ei auta.

Sitten tuli ilta. Ja yö. Mutta uni ei tullut. Ikkunasta näkyi katuvalojen loiste. Kerttu tuhisi hiljaa. Varmaan nukkui.

”Kerttu! Kuuletko?”



Kerttu lopetti tuhinan, kääntyi selälleen, avasi silmänsä ja tuijotti kattoa. Ei ymmärtänyt mitään.

”Mikä on?” hän lopulta kysyi.

”Pille pitää myydä, niin kusisesti on asiat”, Peeter sanoi.

”Kusisesti?”

”No huonosti!”

”Herranjumala, myy sitten, eikö sinulla muuta puhuttavaa ole keskellä yötä kuin hevonen. Kusisesti!”

”Harmittaa vain.”

”Älä myy sitten. Nukutaan nyt. On yö! Minä menen aamulla töihin, jos satut muistamaan?!”

”Okei, okei...” Peeter käänsi selkensä ja pani silmät kiinni, mutta uni ei tullut. Pille pyöri ajatuksissa. Paul kisasi sillä Baltian mestaruuksissa. Se oli kaksintaistelu. Kouluratsastuskokeen jälkeen he olivat vielä neljänsiä, mutta toinen ja kolmas kielsivät itsensä ulos. Pille oli elämänsä kunnossa. Ja Paul unohti radan! Hyppäsi väärän esteen! Kuin muistisairas, vaikka olikin tuolloin parikymppinen. Pille sekosi, hyppi pitkin seinä. Paulia harmitti ja Pille oli ihan sekaisin, se oli niin valmis hyppäämään, mutta sen ei annettu.

”Peeter, kilttiiii, huomenna on työpäivä!”

Helkkari, hän oli ajatellut ääneen. Peeter hiljeni, puristi silmät kiinni eikä sanonut enää mitään. Vaikka mielessä pyöri nyt yhden hevosen sijaan kaksi. Yksi iso ja toinen pieni, kuin varsa. Molemmat Pillen tavoin mustia. Ehkä toinen oli Pille varsana.

Ja pian olikin aamu.

Aamulla Peeter meni töihin pienen pieni toivo mielessään. Ehkä tilanne olisi tänään parempi. Mutta mitä vielä. Kaikki oli edelleen päin persettä. Verot oli maksamatta, samoin palkat, tilaajat olivat kadonneet kuin tuhka tuuleen. Sihteeri katsoi häntä pää kenossa

kuin lintu. Tavallisesti sihteerillä ei ollut aikaa, sillä puhelin soi koko ajan. Hänen nimensä oli Annika. Annika sormeili kynää ja tutki lakattuja kynsiään.

Heillä oli toivoa saada yksi sähkösuunnittelu ja vielä muutama pienempi juttu. Verovirasto lupasi, ettei se hengitä heti niskaan. Osa vain joutuu tekemään puolta päivää. He saisivat tietenkin halutessaan myös lähteä. Jos ei ole työtä, ei ihmisiääkään tarvita.

”Minä jään myös puolipäiväiseksi, voin istua kaksi päivää viikossa kotona. Aluksi. Myöhemmin selviää, laitetaanko kokonaan pillit pusiin vai paranevatko ajat. Mieti nyt, Peeter, kaikki oli niiiiin hyvin!” Annika sanoi. ”Mutta rehellisesti sanottuna, olen hyvin väsynyt tähän kaikkeen. Välillä tuntuu, ettei tähän löydy ollenkaan ratkaisua. Mitä mietit?”

”Minun täytyy kai myydä hevonen.”

”Sinun täytyy myydä hevonen?!”

Annika tuijotti Peeteriä kuin jotain idioottia.

”No, en tiedä...”

”En keksi mitään muuta”, Peeter sanoi surullisena.

”Kuule, rehellisesti sanottuna, Pete, ihmisillä on ongelmia, ja sinun täytyy myydä hevonen. Nyt ei oikein riitä myötätuntoa! Te olette tietenkin omistajia, ja teidän pitää myydä hevosia, olisipa minullakin teidän murheet! Pitää myydä hevonen! Mutta minulla on lapset! Ja mies... ja!”

Peeter kääntyi lähteäkseen, ettei kuulisi mitä muuta Annikalla oli. Mutta Annika ei lopettanut nalkutustaan. Hän oli itsepäinen ja johdonmukainen. Ne olivat tietenkin hyviä ominaisuuksia, mutta juuri nyt se kävi hermoille. Täytyi lähteä, ettei ärjäisisi.

”Älä nyt loukkaannu!” Annika huusi hänen peräänsä. Peeteristä se tuntui kauhealta kiusaamiselta. Älä loukkaannu, Pete, mitä nyt tuolla lailla loukkaantua, Peeter, kun on hevonen ja kaikki! Haistakoon Annika...

”Juu, juu!”

Peeter heilautti kättään.

”Ihmiset ovat kuitenkin tärkeämpiä, ajattele heitä.”

Painukoon helvettiin koko Annika. Ihmisineen. Ihmiset, ihmiset. Hevonen on myös lopulta ihminen, vai eikö muka ole? Peeter istui autoon. Hitto, miten hän nyt voi katsoa hevostaan silmiin? Hevonenhan ei ymmärrä? Sitä ei kiinnosta, onko se Peeterin vai jonkun toisen hevonen, kunhan se saa ruokaa. Eikö niin! Hevonen ei paljoa ajattele, ja lähinnä se tuntee pelkoa. Ystäviä ovat vain toiset hevoset. Mitäpä tässä murehtimaan. Kriisin sattuesssa sydän olkoon terästä. Peeter käynnisti auton ja ajoi ulos kaupungista. Kohti tallia. Jotain hyvää tässä yleisessä lamassakin oli. Työnteon sijaan voi ajaa suoraan tallille. Ei työtä, ei takarajoja, ei murheita, niin ja lopulta ei hevosiakaan. Mutta nyt hän menee tallille ja käyttäytyy kuin mitään ei olisi tapahtunut. Vaikka Pille hemmetti soikoon tajuaa heti, jos jokin on huonosti. Niin tyhmä hevonenkaan ei ole. Varsinkaan Pille. Pille varsinkaan. Ainakin se on fiksumpi kuin Annika.

Yksi vaihtoehto on toivottaa kaikki hornan tuuttiin ja muuttaa maalle, ottaa tietokone ja sähköpaimen mukaan, vatvoa ajatuksiaan ja katsoa netistä pornoa, muuta ei tarvitse kuin laitumen ja hevosen. Pille oli yksin tarhassa. Jostain syystä se päätettiin syksyllä laittaa yksin pieneen tarhaan. Tallityöntekijä ei muka saa sitä iltaisin kiinni. Se kuulemma kukkoilee. Levittää heinät eikä anna muiden syödä. Siitä huomautettiin kuten vanhemmille huomautetaan lapsista. Ei auttanut, vaikka Peeter sanoi, että Pille viihtyy laumassa eikä pääse juoksemaan pienessä tarhassa. Oli totta, että Pille välillä kukkoili, mutta kaikkihan sitä tekivät. Lällyinkin hevonen kukkoilee joskus. Suurimmat kukkoilijat ovat poneja, ne purevat heti, kun käännät selkäsi. Pienet ovat aina vihaisia. Pille ei purrut koskaan. Se oli epäluuloinen, veti

korvat luimuun ja niin sanotusti kukkoili, mutta ei purrut. Keväällä ja kesällä, hyvillä ilmoilla, sitä oli tosiaan vaikea saada tarhassa kiinni, mutta kun muut menivät sisään, ei sekään yksin ulos jäänyt. Pieni pakoilu kuuluu asiaan. Se on sentään hevonen, se juoksee. Hevoset juoksevat, hitto soikoon.

Pille seisoi pää pystyssä ja tuijotti metsään. Kuin odottaisi näkevänsä peikon. Kun Peeter kutsui, se laski päänsä ja lähti kauemmaksi. Peeter katkaisi porkkanan, narsk. Pille kääntyi ympäri ja jäi kuuntelemaan. Porkkanan se tunnisti kilometrinkin päähän. Porkkana sai sen muuttamaan hetkessä mieltään. Kun Peeter avasi sähkölangan, nuuhki Pille takintaskua ja yritti nykiä porkkanaa ulos. Takki oli ihan kuolainen. Takki, tavarat – mitä merkitystä niillä oli? Peeter kiinnitti riimuun narun ja antoi Pillelle porkkanan. Ja toisen rauhoittaakseen huonoa omaatuntoa. Vielä yhden. Sydän ei keventynyt.

Talli oli yleensä päivisin tyhjä. Tallityöntekijä oli kisakentän laidalla tupakalla. Peeter heilautti hänelle kättään ja vei Pillen sisään. Pillen karsina oli vasemmalla viimeisenä ennen pesukarsinaa. Se oli ollut siellä kahdeksan vuotta. Siitä lähtien, kun Pille nelivuotiaana tuli. Vuoden se oli ollut poissa varsomassa, ja silloin kuin se vielä kisasi, Paul otti sen Tallinnaan mukaansa, niin oli helpompi treenata. Pille ei viihtynyt vieraassa paikassa. Se oli hermostunut, silmät olivat sameat, pää nuupallaan ja ruokahalu kadonnut. Ihan toinen hevonen. Se oli niin tottunut omaan karsinaansa. Omaan kotiinsa. Peeter olisi halunnut tuoda sinne jotain, mutta kaikki oli jo valmiina. Heinät oli tuotu, kaurat ruokakipossa, puru oli tuoretta ja suolakivi melkein uusi, vähän vain pureskeltu. Mitään ei tarvittu. Pille levitti jalkansa ja kakkasi. Sentään yksi pieni kiusa. Peeter otti riimun Pillen päästä. Hevonen oli tyytyväinen, että toi lantansa sisälle. Peeter työnsi Pillen pois edestä, sillä se seisoi höyryävän vihreän kasansa kohdalla kuin vartioisi aarretta. Peeter työnsi hevosen kauemmaksi ja vei Pillen rakkaan kasan lantalaan. Hän tuli takaisin ja alkoi harjata

hevosta. Pille nuuhki ruokakuppia, sieraimet täynnä kauraa. Välillä se nosti päänsä ja mulkaisi varmistaakseen, ettei Peeter vain salaa söisi sen kauruja. Se oli varmuuden vuoksi varuillaan. Heinän se oli jo polkenut ympäri karsinaa. Ehkä se ei halunnut tuota heinää tai sitten sitä ei vain voinut syödä kasasta. Pille vihasi pientä harjaa. Se ilmeisesti kutisi. Aikaisemmin se vain pyöri pitkin karsinaa, mutta sai siitä hyvästä pari kunnan läimäystä. Paul antoi. Sen jälkeen Pille ei juossut enää harjaa pakoon, mutta kuopi jalalla maata ja säpsähteli, kun Peeter harjasi sitä. Suurta harjaa vastaan sillä ei ollut mitään. Hännän harjauksesta se piti. Sen pää painui rentona eteen, silmät olivat puoliksi kiinni ja turpa värisi. Tamma on tamma. Itsepäinen, kopea ja ylpeä, mutta otapa häntä ja harjaa – oletkin ystävä. Peeter päästi hännän ja taputti Pilleä takamukselle.

”No niin Pille, hauskuus on ohi, tuon satulan.”

Satula, edes sanana, ei miellyttänyt sitä. Satula ei ollut ihan uusi, mutta se oli hyvin hoidettu Kiefer, Pillen selän mukaan topattu. Satula ei lähde hevosen kanssa. Jotain pitää jäädä. Jos ei hevonen, niin ainakin satula, kotiin kukkaruukun tilalle ikuisiksi muistoksi ajasta, jolloin vielä ratsastettiin. Pille heitteli päätään, kun Peeter kiristi satulavyötä. Viime aikoina se oli kehittänyt tuollaisen typerän tavan, se osoitti mieltään kaikista pikkuasioista. Ei pitänyt satulavyöstä, ei turparemmistä, ei kuolaimista, vain sokeri kelpasi. Kun hevonen oli valmis, Peeter otti ohjat, ja he menivät ulos. Ilma ei ollut erityisen hyvä, varhaiskevät, mutta maneesikaan ei huvittanut. Peeter talutti hevosen tien yli ja hilasi itsensä ähkien satulaan. Mahaa oli liikaa, se oli selvä. Onneksi kukaan ei nähnyt, miten hän nousi satulaan, se olisi aiheuttanut naurua. Tallityöntekijä näki, mutta mitäpä siitä. Tallityöntekijät vaihtuivat kolmen kuukauden välein. Lopulta ne alkoivat aina juoda, vaikka alussa vaikuttivat hyviltä. Minkäs sille voi, jos on jano. Hevosten vika se nyt ainakaan ei ollut.

He lähtivät käyntiä laitumen reunaa pitkin kohti metsää. Peeter ei edes välittänyt, mihin suuntaan he tallustivat. Antaa hevosen päättää, Peeter otti taskusta tupakan, sytytti sen ja soitti Paulille. Paul oli juuri hyppäämässä. Sen kuuli puhelimesta.

”Minun täytyy myydä Pille.”

”Ai jaa, mitä sitten, myy pois.”

”Ajattelin, että kerron, kun sinä kilpailit Pillellä. Että tietäisit. Muistatko ne Baltian mestaruudet, muistatko?”

”Tottakai muistan, kaikki meni päin persettä. Minun vika!”

Mutta Ypäjällä meni hyvin. Pille oli vasta kuuden. Maastossa toiseksi viimeisenä esteenä oli metrineljäkymmentäviisientinen aita. Pille ei murehtinut, se hyppäsi, eikä koskettanut.

”Oliko sinulla asiaakin?”

”Ei muuta, halusin vain kertoa. Pyysin Ivoa etsimään ostajan, mutta soita, jos tulee jotain mieleen.”

Puhelu päättyi. Paul ei ollut surullinen. Hänellä oli joka päivä uusi hevonen, hänen ei kuulunutkaan surra niistä yhtä. Olisi kyllä voinut, vaikka muodon vuoksi. He olivat kuitenkin kilpailleet paljon yhdessä, ja voittaneet myös. Peeter heitti tumpin maahan ja keräsi ohjat. Minne nyt? No, Pille? Pille päätti ravata pellon reunaa pitkin. Tien vieressä oli hevosia pienissä tarhoissa. Kun Pille ja Peeter menivät ohji, ne nostivat päänsä ja jäykistyivät. Ne seurasivat Pilleä ja Peeteriä kuin kivipatsaat. Suurimman osan vanhemmista hevosista Peeter tunnisti, mutta laitumella oli myös paljon uusia, joita hän ei tiennyt. Eräs tummanharmaa poni lähti seuraamaan heitä. Se juoksi heidän perässään laitumen päähän ja jäi sitten heittelemään päätään. Joku Pillen kaveri kai. Hevosilla on paljon ystäviä. Vihollisia myös. Joitain ei jostain syystä siedetä. Sellaiset eivät uskalla lyöttäytyä porukkaan, niille voi käydä huonosti. Tammat ovat välillä aika vihaisia. Eräs kulkukoira sattui jokin aika sitten tammojen tarhaan. Meni syömään lantaa. Se ei ollut kaunis näky. Tammat venyttivät kaulansa ja painoi-

vat pään maahan, kuin saalistajat. Koira pelkäsi henkensä edestä. Se juoksi ympäriinsä, mutta ei päässyt hevosten välistä pakoon. Ne olisivat tappaneet sen, mutta Peeter ehti väliin. Koira pääsi karkaamaan.

Laidun jäi yhä kauemmaksi, toisella puolella parin kilometrin päässä oli harmaa metsä. Keltainen pelto ulottui metsään saakka. Joku oli ajanut pellolla autolla ja raivannut kuraan polun. Peeter nosti laukan. He liikkuvat hitaassa laukassa kohti metsää. Pille päristi sieraimiaan ja nautti raikkaasta ilmasta. Peeter myötäsi ohjilla. Pille empi. Yleensä Peeter ei antanut sen mennä vapaasti. Kiihdyttely on hauskaa, mutta täydestä vauhdista ei ole kiva lentää maahan, jos liukastuu. Pillen emä oli täysverinen, jolle annettiin nimeksi Problema. Se oli tuotu jostain Valko-Venäjältä, musta, kevyt täysveritamma, hyvin samanlainen kuin Pille. Huonoluonteinen, mutta erittäin nopea. Myös Pille tykkäsi juosta niin pitkään kuin voimia riitti. Ja niitähän riitti. Niitä todella riitti. Peeteriä ei tällä kertaa haitannut. Menköön sitten. Pille veti pään eteen ja alas ja lähti. Ja sitten he lensivät. Melkein aina pelotti vähän, että hevonen kompastuu, mutta pelolla ei ollut enää väliä, sillä oli jo liian myöhäistä. Hevosta ei saanut enää mitenkään pysäytettyä ennen metsää. Peeterille tuli hetkeksi kummallinen vapaudentunne. Kuin he olisivat oikeastikin nousseet ilmaan. Metsä oli kuitenkin pian edessä. Peeter kiskoi hevosen kaikin voimin raviin. Kokonaan se ei kuitenkaan pysähtynyt. Hevosen täysverinen veri oli jo alkanut kiehua, eikä sitä voinut noin vain jäähdyttää. He ravasivat metsän reunaan eteenpäin vanhan maalaistalon raunioiden luo. Peeter joutui pidättelemään hevosta muutaman askeleen välein, ettei se olisi siirtynyt taas laukkaan. Yhtäkkiä hevonen pelästyi, hypähti pari metriä kauemmaksi metsästä ja pukitti. Peeter pysyi juuri ja juuri satulassa. Helveti... mikä nyt oli! Metsästä heitä tuijotti kettu. Pieni keltaruskea söpö eläin, kuin piirretystä. Se tutki mielenkiinnolla Peeteriä ja Pilleä. Ihan kuin se pitäisi hevosista. Peeter taputti Pilleä kaulalle:

”Rauhassa, rauhassa, sehän on yhtä pieni kuin muurahainen, ole nyt järkevä, Pille!”

Pille puhalsi sieraimista ilmaa ja tapitti kettua kuin typerys. He lähtivät sivuttain kauemmaksi ketusta. Pille katsoi vielä jonkin aikaa taaksepäin, ettei kettu vain kävisi sen kurkkuun kiinni. Kettu ei liikahtanutkaan. Taivutti vain vähän päätään.

Ketun jälkeen Peeter ei enää etsinyt jännitystä. Hän päästi Pillen kävelemään vapaasti kohti talon raunioita, jotka olivat parinsadan metrin päässä tuosta ”kettumetsiköstä”. Mitään erityistä syytä sinne menemiseen ei ollut, he olivat vain kerran sattuneet sinne. Siellä oli puoliksi sortunut talonrähjä ja maakiviset sivurakennuksen seinät, joita peittivät mädäntyneet katonjämät. Mutta puutarha oli vielä upea. Täynnä omenapuita. Syksyisin he kävivät yhdessä syömässä niitä suoraan puusta. Pille piti omenoista yli kaiken. Se kuljeskeli mielellään ympäriinsä puutarhassa, vaikka muuten se pelkäsi kummituksia ja niiden linnoja. Niissähän voi asua vaikka kettuja? Ihmisiä siellä ei ainakaan asunut, vaikka tila selvästi kuului jollekin. Peeter laskeutui raskain sydämin satulasta – hänen piti päästä sinne vielä takaisinkin – löysäsi satulavyötä ja istui kaivon viereen penkille ohjat käsissään. Pilleä ei voinut sitoa kiinni mihinkään, se oli oppinut vetämään narut poikki. Peeter sytytti tupakan ja tuprutteli. Kuin mietteliäs mies. Hyvin mietteliäs mies, jonka pitää myydä hevosensa. Pille kurkotteli niin pitkälle kuin ohjia riitti ja nyhti maasta ruohoa. Mitäs nyt, Pille-rakas, on aika mennä uuteen talliin ja uuden Peten luo. Toivottavasti se on rikas ja laiha, sellainen, jonka kanssa on helppo liikkua. Ja se ostaa uuden satulan, vedenpitävät loimet ja kalliit suitset, jotka eivät hierrä. Tajuatko, täällä on kaikki huonosti. Peeter nousi kaivon viereeltä ja tallusteli omenapuiden luo. Pille haisteli ilmaa. Omenoita ei



ollut. Omenoita on syksyllä, mutta siihen on vielä koko kesä aikaa. Siihen mennessä Pille on jo Suomessa tai kuka ties missä.

”No, mennäänkö eteenpäin?” Peeter kysyi hevoselta. Pille ei edes huomannut, vaan hieroi korvaa jalkaansa. Peeter sammutti tumpin kantapäällään ja kiristi satulavyön. Sitten hän kiipesi penkiltä satulaan. Niin se on helpompaa. Mitä sitä täällä keskellä peltoja ähkimään. Nouset vain satulaan hiljaa kuin invalidi, ettei hevonen hermostu sähläämiseen. He lähtivät tallia kohti.

Illalla Peeter tuijotti taas kattoa. Uni ei tullut. Vaimo seisoi tyynyn kanssa ovella ja tiedusteli tilannetta.

”Pyöriskelen taas”, Peeter sanoi.

Vaimo käänsi mitään sanomatta selkänsä ja oli menossa pois.

”Etkö tosiaan tajua?” Peeter huusi.

”Tajuun, mutta minua väsyttää”, vaimo sanoi ja meni silti pois.

Ehkä he tosiaan joskus rakastivat toisiaan. Tai sitten se vain näytti rakkaudelta. Tajuun, mutta väsyttää. Tuskin tajuaa. Korusanoja vain. Ihmiset, jotka eivät tajua, nukkuvat paremmin. Onneksi on ainakin hevonen, jolle puhua. Ja hevonenkin otetaan väkisin pois. Onko se reilua? Jokaisella pitäisi olla ainakin yksi hevonen, silloin ihmisellä on toivoa. Sillä jos valaa toivonsa naiseen, voi kaikki jäädä vain toiveeksi. Siksi juuri erotaankin, joskus neljästä vaimosta peräjälkeen. Ja vieläkään ei löydy sitä oikeaa, sillä he nukkuvat niin hyvin. Tajuaa, mutta väsyttää! Nukkuminen ensin. Peeter kahmaisi tyynyn, kääntyi kyljelleen ja sulki silmänsä. Hän näki vaimonsa. Väkisin, kuin painajaisen. Hänen välinpitämätön uninen vaimonsa. Peeter nousi ylös, löysi pimeässä vain yhden tossun ja löntysteli olohuoneeseen vaimon luo. Puhui varovasti. Kuin syyllinen.

”Uni ei tule”, Peeter kuiskasi.

”Haluatko, että tulen takaisin sänkyyn?” vaimo kysyi.

”Joo.”

”Mutta mieti minua, älä hevosta.”

”Hyvä on”, Peeter sanoi raskain sydämin. Valehdellakaan hän ei halunnut.

”Jos alat pyöriä...”

”En ala, oikeasti. Olen huonolla tuulella, kurja olo.”

”Hyvä on, tulen. Oikeasti, olen väsynyt.”

”Tiedän, tiedän.”

Vaimolla ei ollut huumorintajua. Kello oli kolme. Vaimo meni kahdeksaksi töihin. Jos hän ei saanut nukkua kunnolla, oli hän vihainen ja pahantuulinen. Se oli Peeterin syytä. Peeter meni sänkyyn, pani kädet rinnalle, kuten lastentarhassa ennen käskettiin, sulki silmänsä ja hääti päästään kaikki maailman hevoset. Niin hän taisteli aamuun asti. Ei aavistustakaan, nukkuiko hän vai ei. Jotenkin yö silti päättyi. Ajatella, miten paljon niitä on vielä edessä. Elämä on lopulta kauhean väsyttävää.

Sihteeri, pieni vihainen Annika, oli asteen verran lempeämpi kuin edellisellä kerralla. Peeter ei tiennyt miksi, hän pani korvat hörölleen, syntyi pikkuinen toivo. Alussa ei kannattanut toivoa liikoja. Olkoon toivo ensin pieni ja jos on syytä, se kasvaa itsestään suuremmaksi ja suuremmaksi. Peeter heitti takkinsa naulaan ja jäi odottamaan uutisia.

”Ennen toivoin, että ehkä me vielä jotenkin pelastumme, mutta nyt on selvää, että olemme pohjalla. Niin kuin siinä laivanupotuspelissä. Se nostaa mielialaa jotenkin. Ainakin asia on selvä”, sihteeri sanoi. ”Etsin uuden työn. Tai siis pitääkin etsiä uusi työ. Mitä sinä teet, Peeter, sinullahan oli vielä joku hevonenkin ja...”

Toivo sammui. Vielä joku hevonenkin? Niin se sanoi. Oli tietenkin selvää, ettei töissä kannattanut kehuskella hevosella. Sihteerit ja muut alkavat heti laskea, paljonko hevonen syö ja paljonko hän itse

syö ja siinä katoaa kaikki inhimillisyys. Jää vain kateus. Koira voi olla, kissojakin monta, mutta hevonen on jo liikaa. Keskimääräiselle niin kutsutulle Annikalle.

”Oli joo, ja on vieläkin.”

”Senkin täytyy syödä, vai mitä?”

Annika oli tänään jotenkin inhimillinen. Ei udellut, oli aidon myötätuntoinen. Kyseli hevosesta. Peeter katsoi häntä ystävällisemmin. Annikalla oli kotona muutama lapsi ja mies, joka kävi välillä hakemassa Annikaa töistä. Michellä oli kuulemma toinenkin nainen, Annika ei näyttänyt sitä, mutta kaikki tiesivät. Ja tuolla toisella Annikalla oli myös pari lasta. Annika ja se toinen saivat vuorotellen lapsia, sillä kumpikaan ei halunnut antaa periksi. Luulivat, että nyt voittivat. Mutta mitä vielä, sitten syntyi toiselle lapsi. Annika oli varmasti raskaana. Saa pian pienen varsan, ja sen nimi alkaa isän nimen ensimmäisellä kirjaimella. Jos mies on Priit, alkaa lapsen nimi P:llä.

”Perse!” Peeter sanoi täydestä sydäimestä.

”Mitä nyt?”

”Tiedätkö, se hevonen on ollut minulla lapsesta lähtien. Siis siitä lähtien kun se oli pieni. Melkein näin kun se syntyi. Sen jalat olivat kierot. Myöhemmin ne suoristuivat. Ihmettelin vielä, miten sellaiset jalat voivat ylipäänsä suoristua. Mutta niin kävi...”

”En tiennytkään, että hevosillakin voi olla kierot jalat!”

”Hevosilla voi olla kaikkea. Kuten ihmisilläkin. Miten ne muka olisivat huonompia?”

”Mistä minä tietäisin?!” Annika huudahti kädet puuskassa.

”No niin”, Peeter sanoi. ”Viikkoa myöhemmin se oli jo todella kaunis varsa. Juoksi tarhassa ja kävi syömässä kun nälkä yllätti. Sen emä oli myös musta.”

”No joo...” Nyt kun hän viimein oli löytämässä yhteisen kielen Annikan kanssa, kaikki oli ohi. Sellaista elämä on. Muutkin alkoivat tulla. Peeter päätti hevosjuttunsa. He istuivat alas ja tuijottivat

neuvottomina tietokoneitaan. Odottivat, että joku sanoisi jotain tai päättäisi, mitä tehdään. Mutta mitä? Työmiehet, jotka eivät olleet toimistolla muutenkaan, olivat jo vähimmäispalkalla, pakkolomalla tai erotettu. Konkurssi ei ollut yllätys kenellekään. Se piti vain sanoa ääneen. Onneksi puhelin soi, ja Peeterillä oli syy poistua. Hän katosi oven taakse. Annika odotti varmuuden vuoksi vielä hetken varmistuakseen, ettei Peeter vain tule takaisin ja sähisi sitten:

”Hän itkee hevosensa vuoksi! Meistä ei välitä yhtään! Kunhan saisi jostain kauraa. Kertoi minulle itse. Häntä ei kiinnosta lapset tai pankkilainat tai että ihmiset joutuvat luopumaan kodeistaan. Puhutaan...” Annika katsahti taas ympärilleen. ”Puhutaan, että hän ei välitä mistään, että edes hänen vaimonsa ei enää nuku samassa sängyssä!”

”Miksiköhän?”

Annika kohautti harteitaan. Hän tunsi katkeran kivun sydämessään, kyyneleet nousivat silmiin. ”Ymmärrän kyllä vaimoa. Jos mies kerran haluaa ennemmin hevosen...”

Annika purskahti itkuun ja ryntäsi nenäliina kasvoillaan ulos toimistosta.

”No mitä nyt”, Peeter kysyi.

”Yksi belgialainen”, Ivo sanoi.

Annika singahti Peeterin ohi kuin apea raketti.

”Ei hitto, Ivo, sihteeri juoksi juuri minut kumoon... Mikä belgialainen?”

”Se hevosenostaja on belgialainen! Ja hammaslääkäri, enempää en tiedä.”

”Miksi hän meiltä ostaa hevosia?”

”En tiedä, katseli täällä ympärilleen. Oli vaimon ja lapsen kanssa.”

”Nekin on belgialaisia?”

”Mistä minun pitäisi belgialaiset tunnistaa? Vaimo ja lapsi olivat suomalaisia, asuvat kai kaikki Belgiassa, suomalaiset tunnistan kyllä heti! Mutta hevosta ne etsivät, koska lapsi haluaa!”

”Outoa... mutta miksi sinä minulle soitat?”

”Halusitko myydä sen Pillen vai et?”

”Halusin kyllä, mutta... joo, totta kai halusin. Ehdin jo unohtaa.”

”Selvä homma, pyydän nyt seitsemän. Hän tulee tänään kokeilemaan. Tule sinäkin.”

Ivo sulki puhelimen. Annika tuli käytävää pitkin takaisin ja katsoi Peeteriä jostain syystä tuomitsevasti. Miksi?

Belgialainen oli noin kolmekymppinen, tummat hiukset kiilsivät öljystä. Hän muistutti enemmän italialaista kuin belgialaista. Italiassa Peeter oli käynyt. Belgialaisella oli aurinkolasit. Tuollaisia belgialaiset kai sitten ovat. Suomalainen vaimo ja lapsi seisoi vieressä ja katsoivat, mitä isä tekee. Mutta hän ei ratsastanut Pillellä. Se oli joku ruunikko. Belgialainen hyppäsi, Ivo pani esteitä.

”Odota vähän, Pete, hän kokeilee useita hevosia, ensin Heraa ja sitten Pilleä. Tytöt laittavat juuri Pilleä valmiiksi.”

Pete ja Pete!

”Ahaa”, Peeter sanoi. Olisi voinut mennä juttelemaan belgialaisen suomalaisen vaimon kanssa, mutta ei oikein huvittanut. Mistä he muka olisivat puhuneet. Belgialainen oli hyvä ratsastaja, istui hyvin, oli rauhallinen, itsevarma, liian itsevarma. Hevonen ei vastustellut. Belgialainen taivutti sitä yhteen suuntaan ja sitten toiseen ja nosti laukan. Päässä ei ollut kypärää, vain aurinkolasit ja öljyiset hiukset. Belgialainen teki esteen edessä voltin ja hyppäsi. Este oli ehkä metrinen pysty. Tai ehkä vähän korkeampi. Satakymmenen. Peeter oli alle metrin miehiä. Solisluu murtui kerran ja se riitti. Siinä mielessä belgialainen oli häntä selvästi parempi. Ylitti esteitä, joita Peeter pelkäsi.

Öljyisestä päästä huolimatta. Belgialainen hyppäsi myös vasemmasta suunnasta. Ivo nosti vielä kymmenen senttiä. Hera ja belgialainen hyppäsivät esimerkillisesti. Suomalainen vaimo syytti pikkuisen vihreän naisten savukkeen ja katsoi miestänsä, miten sen sanoisi – arvostavasti. Hyvässä mielessä arvostavasti. Peeterin aataminomena liikui ylös alas. Naiset arvostavat kiiltäviä ja öljyisiä asioita. Miehen sisään niiden katse ei ylety. Se on fakta. Ei ollut mitään syytä, mikseivät he haluaisi Heraa. Hera oli nuorempikin kuin Pille, seitsemän. Ideaali hevonen kotiin vietäväksi. Hyvin sisään ratsastettu ja kaikki vielä edessä. Elävät onnellisena belgialaisen kanssa eläkeikään ja jäävät lopulta laiturille nyhtämään ruohoa.

Belgialainen laskeutui satulasta ja antoi hevosen tytöille kävelytettäväksi. Meni puhumaan Ivolle jotain. Peeter oli kentän toisessa päässä. He tulivat yhdessä Peeterin luo. ”Hän tykkäsi kovasti Herasta”, Ivo sanoi.

”Ei haittaa”, Peeter sanoi. Ottakoon Heran.

”*Bonjour monsieur!*” belgialainen otti aurinkolasit päästään ja hymyili.

”En ymmärrä, miksi hän haluaa täältä hevosen? Belgiahan on täynnä hevosia!”

”En tiedä minäkään. Tytär ja vaimo haluavat. He asuvat kai Suomessa, en tiedä. Minä vain myyn. Täältä saa halvemmalla kuin Suomesta.”

Belgialaisen suomalainen vaimo tuli lähemmäksi. Tytär juoksi isänsä syliin. Belgialainen nosti lapsen korkealle ilmaan, pussasi poskelle ja sanoi jotain ranskaksi. Tytär hihkui riemusta. Vaimo puhui suomea. Sitä sentään ymmärsi. Vaimo oli hieman nokkava, mutta nyökkäsi kohteliaasti Peeterille.

”*My teeth are ok, no problem with me*”, sanoi Peeter. Vitsi ei ihan onnistunut. Ivo yritti pelastaa tilanteen: ”Hän on hevoshammaslääkäri.”

Peeter ei ollut uskoa korviaan. ”*You do horses?*”

”*Yes*”, sanoi belgialainen. ”*Can't help you, no way!*”

Tämä vielä puuttui. Belgialaisen vaimo kuiskasi jotain miehelleen. Kuiskasi vielä. Vaimolla oli korkeakorkoiset kengät. Niillä oli täällä hiekalla aika tympeää töpötelä. Hän kuiskutteli vieläkin. Tytöt toivat Pillen kentän laidalle.

”Vien Pillen takaisin talliin”, Peeter sanoi.

”Odota!” Ivo sanoi. ”Hän haluaa kuitenkin kokeilla.”

”Entä Hera?”

Kuultuaan Heran nimen panivat vaimo ja tytär huulensa mielenosoituksellisesti törölleen. Tulkkia ei tarvittu. Peeter ymmärsi kyllä tuota kieltä. Tyttö oli noin kymmenen, pisamia kasvoillaan ja äitinsä tavoin nirso, vain korot ja savuke puuttuivat.

”Michelle ei pidä siitä Herasta, voitaisko me katsoa jotain muuta? Mikä tuo musta on?” Tytön suomalainen äiti kääntyi katsomaan Pilleä ja siristi silmiään kuin korppikotka. Tyttö teki samoin.

”Haluan katsoa sitä, pliiis! Isääääää!”

Tyttö ei hyväksynyt vastalauseita. Otti isäänsä kädestä ja kiskoi kaikin voimin kohti Pilleä. Kun naiset haluavat jotain, ne haluavat kaikin voimin. Mikään ei auttanut. Pille tuotiin kentälle. Belgialainen hyppäsi selkään ja sääti jalustimet sopiviksi. Kun joku toinen nousee hevosesi selkään, tuntuu aina kuin omaan selkääsi noustaisiin, kannukset jalassa ja kaikki. Mutta Pille oli oma itsensä. Heitteli päätänsä ja kiskoi leukaa ylös. Katsahti vain Peeteriä. Ei mitään muuta. Oikeastaan ei edes katsonut. ”Sano vain, jos et halua myydä”, Ivo sanoi.

”Minun täytyy. Kaikki on päin helvettiä. Konkurssi. Kaikki.”

Ivo ymmärsi. Pikku punapää juoksi Pillen perässä, taputti käsiään ja hihkui riemusta. Kukaan normaali ihminen ei olisi miettinyt hetkeäkään vaan ostanut Heran. Mutta nuo? Mitä he yleensä tietävät hevosista? Naiset tykkäävät mustista. Myös mustista hevosista. Erityisesti suomalaiset. Ei voi ymmärtää. Belgialainen nosti ravin. Pillen ongelma oli se, että sillä oli kirotnun mukava ravi. Pehmeä ja

erittäin miellyttävärytminen, satulassa oli todella hyvä istua. Ja niin tyhmä ei ole kukaan, ettei sitä ratsastaessa huomaisi. Jos nyt ei ihan pääsi ole. Se näyttikin olevan Pillen suurin puute. Hevonen lopetti pään heiluttelun. Aurinko tuli esiin, ja hevonen kiilsi kaula kaarella. Se oli kaunis näky. Öljypäinen mies ja musta hevonen ravasivat. Sitten pysähdys ja peruutus, hammaslääkäri antoi pitkät ohjat.

*”How old is she?”*

*”Twelve”*, Peeter huusi kädet suun edessä torvena, *”Very old! Vanha hevonen!”*, Peeter sanoi suomalaiselle. Belgialainen ei vastannut, käveli kauemmas. Eikä suomalainenkaan. Kuiskasi jotain punapäälle. Lapset pilaavat koko elämän. Toiveillaan. Mitä kaikkea isän pitääkään tehdä, etteivät lapset ulvoisi ja vinkuisi jatkuvasti. Ivo pani belgialaiselle ensin pienen ristikon, mutta belgialainen ei alkanutkaan heti hypätä. Ravasi pitkään. Ohjat käsissään. Pille näytti kansikuvatytöltä. Peeter olisi itse ostanut sen heti uudelleen. Pille heilutti häntäänsä ja lensi kevyesti ilmassa. Ei hevonen, vaan lentokone.

Se syntyi kauniina päivänä, kesäkuussa. Jostain syystä se ei päässyt heti tamman mahasta ulos, ja se työnnettiin takaisin. Edestakaisin liikuttelu vei kuitenkin aikaa, ja kun se vihdoin laskeutui heinille, se ei tajunnut ruveta syömään. Jotain oli mennyt päässä sekaisin. Se kyllä imeskeli maitoa, mutta ei nielaissut. Kieli oli maidossa, mutta kaikki tuli suupielestä ulos. Lopulta varsalta loppuivat voimat, se horjahteli pitkällä jaloillaan ja kaatui maahan. Sitä yritettiin tukea, mutta mikään ei auttanut. Varsa lyyhistyi maahan ja huohotti. Arveltiin, että tuo musta kolmipäiväinen varsa lähtee pian takaisin sinne, mistä se tulikin – ei mihinkään. Sitten tuli Uwe, se eläinlääkäri, joka oli vain menossa ohi ja näki, että varsa on menehtymässä. Hän pani Pillen tiputukseen ja kaatoi sen kurkkuun väkisin maitoa. Tamma katsoi sitä kaikkea surullisena eikä osannut tehdä mitään. Uwe sanoi, että aikaa oli aamuun asti. Varsoilla se käy niin nopeasti. Oli ja enää ei olekaan. Kuin silmänkääntötempu. Peeter ei uskaltanut jäädä



itse valvomaan, hän lähti kotiin, joi itsensä humalaan ja tuli aamulla takaisin tallille. Varsa seiso i emän vatsan alla ja söi. Seuraavana päivänä se jo juoksi ja pukitteli ihan kuin oikea hevonen.

Belgialainen hyppäsi pari kertaa pienen ristikon ja siirtyi sitten käyntiin. Lapsi hihku i vieläkin. Ivo teki ristikosta pystyn ja nosti sitä vähän. Pille oli erittäin lahjakas kieltäytyjä, jos se vain halusi. Se pystyi kieltäytymään kymmenestäkin sentistä, jos siltä tuntui, mutta tällä kertaa ei tuntunut. Se hyppäsi. Ihan kuin se ei välittäisi Peeteristä yhtään. Peeteristä tuntui, että hänet on petetty pahasti. ”Ivo, paljonko pyysit?”

”Seitsemän. Onko joku huonosti?”

”Ei.”

”Miksi sitten kysyt?”

”Ei mitään, muuten vain”, Peeter sanoi.

Belgialainen tuli käyntiä vaimon ja lapsen luo. Suomalainen nosti pienen punapään isän syliin. Hän laittoi lapsen eteensä hevosen kaulalle.

Ne halusivat Pillen. Se oli selvää. Belgialainen pysäytti hevosen ja antoi lapsen äidilleen. Punapää käski suomeksi nostaa hänet takaisin. Olikohan se suomea? Vai ranskaa?

”Näyttää siltä, että pääset hevosesta eroon”, Ivo sanoi Peeterille.

Peeter syytti tupakan ja veti pitkät henkoset. Niin.

”Aloit taas polttaa?”

”Tämä helvetin kriisi käy niin hermoille. Aloin, joo!”

Belgialainen tuli viimein alas Pillen selästä, tyttö myös. He taluttivat hevosen ohjista Peeterin luo.

”*C'est bien! I'll take her!*” belgialainen sanoi.

”No, mitä sanot?” Ivo kysyi Peeteriltä.

Pikku punapää kiskoi belgialaisen hihaa ja hyppeli kuin vietävä. Pille, Pille! Sitten se kaivoi taskusta sokeria ja antoi Pillelle. Pillellä oli muuten typerä tapa ahmaista sokeri ajattelematta nielaiseeko se sokerrin lisäksi sormetkin. Mutta tällä kertaa se pani huulet törölleen kuin

simpanssi ja nappasi sökerin varovaisesti tytön kädestä. Belgialainen ojensi kätensä Peeterille. Peeter ei ollut näkevinään. ”Sano sille, että Pille maksaa kymmenen!”

”Mitä?”

”Kymmenen tuhatta euroa!”

Peeteristä alkoi tuntua, että hän olisi alusta asti halunnut kymppitonnin. Luojan kiitos hän sanoi sen nyt ääneen. Seitsemällä tuhannella saa vuohen, muttei hevosta. Kuka juotti sille maitoa, kun se oli kolmen päivän ikäinen, kuka ei saanut nukkua moneen yöhön? Kuka?! ”*This horse is ten thousand euros, monsieur, kymmenen tuhatta! Ten thousand, it is not a cheap one, you understand me?*”

Ei ole oikein, että ranskalaiset, vaikka ne olisivat tällä kertaa belgialaisia, eivät ymmärrä englantia. Hammaslääkäri otti aurinkolasit päästään ja oli selvästi vihainen. Mitä on vihainen ranskaksi? Karvat olivat pystyssä. ”*I had your word!*”

”*No word, no words, kymmenen tuhatta ja piste! When she was a child, ma ajattelen, että Pille, sitten... no, mitä tässä selittämään. Ivo, jos ei halua, niin ei halua! No horse! I say ten!*” Peeter töksäytti. Hän astui pari askelta kauemmaksi polttaakseen vielä yhden tupakan. Belgialainen oli synkkä, Ivo oli vihainen. Suomalainen äiti otti tyttärensä kädestä ohjataakseen lapsen pois kentältä. ”*Allez, allez, Michelle, allez! On s'en va!*” Mutta tyttö nappasi Pillen suitsista kiinni ja painoi jalat maahan. Öljypää ei ilmeisesti raaskinut maksaa kymppitonnia. Hän otti tyttöä toisesta kädestä ja veti lapsen puoliväkisin pois. Peeter tunsu itsensä syylliseksi Ivon edessä. Mutta ei belgialaisen. Mitä hän belgialaisille on velkaa? Tulkoon tuo Baudouin siellä toimeen omien hevostensa kanssa.

”Tule ja ota tammasi,” Ivo sanoi ankealla äänellä.

”Mutta ymmärräthän minua, Ivo?”

”Kuule, mene pois!”

No mitä sitten! Täytyykin lähteä. Peeter otti ohjat Ivolta ja lähti. Hammaslääkäri perheineen selitti jotain Ivolle. Ei erityisen iloisena, muttei enää niin vihaisenakaan. Punapää pyyhki itkuisia silmiään, mutta jostain syystä myös hymyili. Peeter meni juuri portista ulos, kun belgialainen tuli häntä vastaan ja otti taskusta rahatukon.

”Hän maksaa heti”, Ivo sanoi.

”Kymmenen tuhatta?!”

Sitten kaikki tapahtui kuin unessa. Peeter ei osannut enää vastustella. Punapää kaappasi ohjat Peeterin kädestä ja hyppäsi Pillen kaulaan. Belgialainen laskee rahat suoraan Peeterin käteen. Tuhat... kaksi tuhatta... kolme... Neljännen jälkeen Peeterin silmät sameniivat. Ihan itkemään hän ei kai ruvennut. Helvetin Ivo! Kymmenen! Belgialainen lopetti rahojen laskemisen, Peeter tunki ne taskuunsa.

”*Cherie! Michelle!*” Belgialainen heilutti tyttärelle, mutta tyttö ei edes huomannut. Talutti Pilleä. Pille käyttäytyi kuin petturi. Käveli korvat hörössä tytön perässä. ”*Pille, my horse... it was my horse...*” Peeter levitti surullisena kätensä. Belgialainen pani aurinkolasit päähänsä ja haukotteli. Ei sanonut sanakaan.

”Eipä nuo ranskalaiset oikein puhu englantia”, Ivo sanoi.

”Koska sitä tullaan hakemaan, vai vietkö sinä?” Peeter kysyi.

”Jonkun viikon se kuitenkin vie? Paperit pitää laittaa kuntoon ja... kyllä sinä tiedät?”

”Niillä on traileri mukana. Lähtevät heti. Tiit tekee paperit valmiiksi.”

”Entä lääkäri?”

”Älä hermoile. Kaikki on kunnossa. He lähtevät heti.”

Niin se oli myyty. Myyty mikä myyty, sitähän hän halusi. Myöhäistä. No jaa. Pää oli tyhjä. Periaatteessa hän olisi voinut antaa rahat takaisin ja olla sittenkin hyväksymättä hintaa, mutta oli myöhäistä. Se näyttäisi jo ryöväykseltä.

”Odottakaa vielä vähän! Vien sen karsinaan, siellä on porkkanoita!”

”Vie, vie, he lähtevät vasta illalla!”

Peeter vetäisi Pillen narun melkein väkisin itselleen, sillä pieni punapää piti siitä kunnolla kiinni.

”*Hevonen mene syömään.*” Peeter yritti hymyillä, mutta pikku punainen katsoi häntä kuin jotain hevosvarasta. Tuli heidän perässään talliin. Voisi karata rahojen ja hevosen kanssa. Asua in cognito Jögevalla metsässä, jossa kukaan ei käy. Voi Pille, Pille! Peeter otti Pilleltä satulan selästä. Se sentään jää hänelle. Ainakin jotain jää hänelle. Hän vei suitset kaappiin ja alkoi harjata hevosta. Mutta punainen pikkutyttö seisoi koko ajan hänen vierellään ja tuijotti. Pille kakkasi. Karsinaan, kuten aina, ei ulos. Peeter otti talikon ja vei kasan pois. Kun hän tuli takaisin seisoivat ne siellä kaksin, pieni punapää ja suomalainen äiti. Kun Peeter meni hevosen luo, katsottiin häntä jo kieroon. Tyttö seisoi karsinan ovella ja yritti silittää Pillen turpaa. Pille heilutti päätään.

”Selvä, jätän teidät rauhaan”, Peeter sanoi. ”Jätän teidät tänne rauhaan... Moi, moi!”

Eivät edes katsoneet häntä.

Illalla hevonen lastattiin. Hevosen vienti näytti samalta kuin aina. Nuoret hevoset tavallisesti hangoittelevat vastaan, sillä ne pelkäävät traileria eivätkä halua mennä sinne. Niillä ei ole hajuakaan, minne niitä viedään. Vanhemmat hevoset tottavat. Syntyy tottumus, välinpitämättömyys, tekee mieli luovuttaa. Vanha hevonen nousee traileriin, ei vastustele, ihan sama mihin matka johtaa, sillä onhan selvää, että tulos on aina yksi ja sama. Eikä joka asiasta halua riippaakaan saada. Pille ei ollut erityisen hyvä menemään traileriin. Vaikka se oli jo kak-sitoista. Se pelkäsi sitä koppia, pani yhden jalan sisään, mutta hyppäsi sitten takaisin. Joskus se meni myös hyvin. Peeter toivoi, että Pille katsoisi edes kerran taakseen. Hänellä oli kaksi pakettia porkkanoita kassissa ja taskut täynnä sokeria. Peeter oli tullut tallille ikään kuin vahingossa. Ivo auttoi heitä. Aurinko paistoi. Pillellä oli upouudet

kuljetussuojat ja loimi ja jopa uusi riimu. Ivo odotti Pillen kanssa tallin edessä. Belgialainen ajoi autonsa sinne. Suomalaista vaimoa ja tyttöä ei näkynyt. Ehkä Pille tiesi, että se pääsee ulkomaille. Se ei hypähdellyt, ei ollut hankala, seisoipaikoillaan kuin kuormahevonen. Uusi loimi, uusi elämä! Uusi elämä kuten pallopeleissä. Ei mitään hangoittelua. Kaikki sujui kuin rasvattu. Belgialainen otti Pilleä riimusta ja lähti taluttamaan. Pille astui varovaisesti luiskalle. Asia tuli nyt Peeterille selväksi. Hän oli myynyt hevosensa. Pille astui eteenpäin. Peeter nosti kätensä ilmaan ja koitti heiluttaa Pillelle, mutta myöhästyi. Hevosensa häntä heilahti traileriin. Sinne meni.



## MART KIVASTIK

Mart Kivastik (s. 1963) on vapaa kirjoittaja Tartosta.

Hän kirjoittaa novelleja, romaaneja, näytelmiä ja elokuvakäsikirjoituksia.

Mart Kivastikille on myönnetty useita kirjallisuuspalkintoja, viimeisimpänä Friedebert Tuglas -novellipalkinto vuonna 2015.

*Omakeuva naisen ja hevosen kanssa* on Kivastikin viimeisimmän novellikokoelman niminovelli. Se kertoo miehestä, joka talousvaikeuksissa joutuu luopumaan hevosestaan. Vaikeassa tilanteessa olevalle päähenkilölle suhde omaan hevoseen on muodostunut elämän tärkeimmäksi suhteeksi. Sen vääjämätön yksipuolisuus kuvaa humoristisesti, mutta kipeästi ahdinkoon ajautuneen ihmisen ajatuskulkua.

Kivastik kirjoittaa itsestään ja ympärillään olevista ihmisistä. Myös *Omakeuva naisen ja hevosen kanssa* -novellista näkee selvästi, että kirjailijalla itsellään on ollut hevonen ja tunnesuhde eläimeen. Sekä Kivastikin kieli että hänen luomansa tunnelmat ovat realistisia, intii-

mejä ja elämänmakuisia. Tarinoiden hahmoilla ei mene erityisen hyvin. Niihin samaistuu silti kuin huomaamatta. Inhimillisistä tosielämän tilanteista kumpuava huumori naurattaa, vaikka tekisi mieli itkeä.

Syksyllä 2016 ilmestyy Mart Kivastikin toinen elokuvaohjaus, hänen palkittuun novelliinsa perustuva *Õnn tuleb magades* ("Onni tulee unessa").

• • •

KATARIINA SUURPALO (s. 1986) on koulutukseltaan filologi ja työskentelee Tuglas-seurassa. Hänen työtehtäviinsä kuuluu mm. virolaisen kirjallisuuden viikon Helmi-julkaisun toimittaminen ja erilaisten kirjallisuustapahtumien järjestäminen. Kääntämiseen hän suhtautuu kiehtovana haasteena ja mahdollisuutena tarjota muille lukijoille jotakin, mikä häntä itseään on syvästi liikuttanut.

# 2

ILMAR TASKA

SUOMENTANUT ANNAMARI TYPPÖ

## VUOKRALLE ANNETAAN

LIDIA TIUKENSI OTETTAAN KUKALLISEN PÄIVÄNVARJON LASISESTA kädensijasta. Kulman takana silmien eteen avautuivat Bannyin poikkikadun epäviralliset asunnonvaihtomarkkinat. Lidian katse pysähtyi lauta-aidassa roikkuvaan peltikylttiin, jossa luki lihavin kirjaimin: ”Asuntoasioissa kokoontuminen kielletty. Kääntykää asuntotoimiston puoleen.”

”Ei, ei minua pelota, jännittää vain vähän”, Lidia ajatteli tuntuessaan hartioidensa tärisevän omituisesti. Hän tiesi, että hänen tarvitsi vain sanoa taianomaiset sanat ”Vuokralle annetaan hyvin varusteltu yksiö!” ja hänen hento ruumiinsa joutuisi mekkaloivan ihmisjoukon



syleilyyn, kymmenet vieraat silmäparit tuijottaisivat häntä ahnaasti ja kysymysten vyöry tekisi hänet kuuroksi. Mutta hän ei halunnut tuntea itseään ansaan ajetuksi eläimeksi vaan löytää itselleen sopivan asiakkaan. Niinpä hän ei sanonut sanaakaan, ravisti vain tiukasti päätään kadunreunan varjoista kuuluville ehdotuksille.

Lidia tunsu kiskon jalkojensa alla ja tiesi olevansa vaaravyöhykkeellä. Oli pakko puskea eteenpäin. Ei kuulunut muuta kuin tasaista, vaimeaa puheensorinaa, josta ei aluksi voinut erottaa yksittäisiä sanoja. Täällä kukaan ei puhunut kovaan ääneen, tilan täyttivät odotus ja salamyhkäisyys. Yhtäkkiä sulkeutuneen tunnelman rikkoi yksiosainen punainen raitiovaunu, jonka kello soi äänekkäästi. Se halkaisi ihmisjoukon kahtia ja katkaisi hetkeksi hälinän, joka muistutti keittokattilan porinaa. Sitten raitiovaunu katosi näkyvistä ja kaupankäynti kiskoilla saattoi jatkua. Ihmiset kerääntyivät ryppäisiin, erkanivat, tungeksivat taas eteenpäin. Nälkäisen kalaparven tavoin he etsivät uusia ruokintapaikkoja, valmiina nappaamaan uudelleen hetkenä minä hyvänsä. Lidia kyyristeli ilonkirjavan päivänvarjonsa alla ja yritti pitää sen mahdollisimman alhaalla. Varjon liukas silkki kosketti hänen hiuksiaan. Hän katseli tarkasti edessään olevia jalkoja ja yritti löytää niiden joukosta jotain, edes jonkin kiinnostavan yksityiskohdan.

”Miten paljon rumia kenkiä, kuraisiakin vielä, vaikkei moneen päivään ole enää satanut!” Lidia kurtisti kulmiaan, sillä sen paremmin jalat kuin kengätkään eivät herättäneet hänessä luottamusta. Hän nosti päivänvarjoaan varovaisesti ylemmäs. Suoraan hänen edessään seisoi kaksi etelämaalaista miestä. Hän pani merkille kultakellon ja räikeät solmiot. Mustien silmien tuijotus tuntui pelottavalta. Lidia käänsi nopeasti selkänsä ja työntyi ihmisjoukon keskelle. Hän nousi varpailleen, ojensi kaulaansa ja katsoi arvioiden ympärilleen. Väki oli entisellään: univormuasuisia sotilaita, pitkähiuksisia opiskelijoita, epäilyttävän näköisiä tyttöjä, keinottelijoita, avionrikkojia, varkaita, synnintekijöitä ja rahanväärentäjiä. ”Pelkkiä psykopaatteja, ei ainoa-

takaan psykoanalyttikkoo”, Lidia totesi murheellisesti ja käänsi katseensa kahteen pitkään nuorukaiseen. He seisoivat hiljaa lauta-aidan vieressä ja näyttivät siltä kuin olisivat menettäneet kaiken toivonsa. Heidän surullisissa, flegmaattisissa kasvoissaan ja hämmentyneissä ilmeissään oli jotakin puoleensavetävää.

Päätös oli tehty. Lidia astui miesten luo. ”Etsittekö asuntoa?” hän kysyi vaaleatukkaiselta nuorukaiselta. ”Onko teillä jotakin tarjolla?” poika kysyi. Hän virkistyi silmänräpäyksessä, kasvojen ilme jännittyi. ”Minulla on kaunis, hyvin varusteltu yksiö”, Lidia vastasi itsevarmasti ja hänen suupieliinsä ilmestyi surumielinen hymy. Nyt hänen pitäisi nopeasti löytää vastaus tuhansiin pikkuasioita koskeviin kysymyksiin. Ilmassa poikien ympärillä oli lamaannuttavaa sähköä. Lidia tunsu kielensä menevän solmuun.

”Vuokraan asuntoni toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella... Hinnasta voimme sopia paikan päällä... Tulkaa ensin katsomaan, pidättekö siitä”, hän sanoi asettaen sanoja vaivalloisesti peräkkäin. Nyt kun oli tullut tärkeän keskustelun aika, hämmennys halvaannutti ajatukset. Mutta sanat olivat tehneet vaikutuksen: Lidian ympärille oli kerääntynyt tiivis ihmismuuri. Sekalaisten äänten pahaenteinen kuoro pääsi valloilleen. ”Mitä te tahdotte?” Lidia huusi kimeällä äänellä. Hänet valtasi viha ja närkästys. Hän oli joutunut metelöivän ihmisparven törkeästi piirittämäksi. ”Siirtykää kauemmas, minä en puhunut teille enkä tarjonnut teille mitään... Minulla on yksityisasiaita näiden nuortenmiesten kanssa!” Kuului naurunremahduksia. Jonkun sanat viilsivät partaveitsen tavoin Lidian korvia. ”Kreivittärellä on linnassaan vielä pari vapaata huonetta!” Mitä se oikein tarkoitti? Ketä siinä oikein pilkattiin? Ketä noitaa siinä vietiin roviolle?

”Lähdetään”, Lidia sanoi päättäväisesti ja tarttui poikia hihasta. Pojat seurasivat kuuliaisesti, nopein askelin. ”Siinä näette, pojat, millaisen epäterveen hysterian yksi asuntotarjous saa aikaan. Ihan kuin tarjottaisiin paikkaa paratiisissa!” Ikävät tuntemukset asettuivat

Lidian mielessä taas omiin siisteihin riveihinsä ja pian hän hengitti helpottuneesti. Lidia oli iloinen löydöstään: pojat tuntuivat sävyisiltä ja vaatimattomilta. Heidän kasvojaan oli vaikea lukea, niissä ei näkynyt merkkejä sen paremmin liiasta juhlimisesta kuin liiasta työnteostakaan. ”Te olette varmaankin opiskelijoita, ellen erehdy?” Pojat nyökkäsivät. He eivät vaikuttaneet kovinkaan puheliailta. ”En asu kaukana täältä... Pari pysäkinväliä metrolla ja kymmenisen minuuttia jalan”, Lidia rohkaisi poikia ja tihensi tahtia. Hän askelsi rohkeasti ja viittilöi pojille päivänvarjollaan, jos nämä olivat juuttua väkijoukkoon. Nopea askellus antoi Lidialle itsevarmuutta ja energiaa.

Metroaseman ovelta tulvahti vastaan tunkkainen hönkäys. Tuuletimet kierrättivät ikuisesti samaa ilmaa. Ilmaa, jossa olivat talven lumet ja flunssabakteerit, kevään kosteus ja kylmä tuuli, kesän kuumuus ja vimattu hiki, syksyn kura ja ylikypsät hedelmät. Lidia avasi laukkunsa, otti sieltä nenäliinan, nosti sen nenänsä alle ja haisteli: kielon tuoksu ei onneksi ollut vielä haihtunut. Ihmisvirta kiskaisi Lidian mukaansa ja kuljetti hänet tekonielun syövereihin. Hetken kuluttua myös maa alkoi liikkua Lidian jalkojen alla. Liukuportailta ihmisjoukon puristuksissa Lidia tunsu itsensä ahdistuneeksi: sillä hetkellä ei omasta tahdosta ollut mitään hyötyä. Lidia tarkkaili viereisillä portailla vastaan tulevia kasvoja.

”Pelkkiä naamioita, muovisia kasvoja, kuminaamoja... Vain muutama aito ihminen”, Lidia mietti synkästi ja nyökytteli päätään surullisen tietävänä. Portaiden alapäässä ihmisvirta kuljetti Lidiaa eteenpäin kiskoja kohti. Laiturin reuna lähestyi, mutta paine selän takana ei hellittänyt. Oli aika valjastaa taas oma tahto käyttöön. Lidia tarttui marmoripylvääseen ja kiskaisi itsensä irti virrasta. Marmoripylvään juurelle oli polvistunut pronssisotilas automaattiasse kädessään. Patsaan nähdessään Lidia jähmettyi. Hän tajusi, ettei saisi menettää valppauttaan hetkeksikään. Kukaan ei tiennyt, missä rauta loppui ja

alkoi liha. Geenit olivat lopullisesti kadottaneet oman luonnollisen puhtautensa.

Juna pysähtyi äänekkäästi kohdalle ja Lidia antoi tyrkätä itsensä sisään vaunuun. ”Ostorožno, dveri zakryvajutsja”, tuttu robottiääni sanoi. Lidia istui oikealla puolella olevalle vapaalle paikalle, pojat jäivät seisomaan oven viereen. He olivat panneet päänsä yhteen ja puhuivat keskenään. Lidia heristi korviaan, mutta vauhtiaan kiihdyttävän junan melu peitti alleen kaikki vaimeammat äänet, sulki koko maailman sisäänsä. Lidia uskoi tämänpäiväisiin asiakkaisiinsa, hän piti nuorista ihmisistä. Nuorten omatunto ei ollut vielä ehtinyt kovettua, heidän ruumiinsa ja sielunsa mätänemisprosessi ei ollut vielä käynnistynyt. Lidia muisti Marusjan: se tyttö oli ollut hänen rakkain ja avokätisin asiakkaansa. Hän oli katsellut Lidian piirroksia tarkkaavaisesti ja puhunut ”lahjakkuudesta”, maininnut jopa ”Rousseauun”. Lidia olisi halunnut tavata tytön vielä kerran. Hän oli etsinyt Marusjaa kaikkialta, soittanut asuntolan johtajalle, tiedekunnan dekaanille ja jopa yliopiston rehtorille. Millainen epäinhimillinen, hyytävän kylmä ja luokseenpäästämätön byrokratia sitä ihmeellistä lasta ympäröikään! Asuntolan johtaja ei löytänyt Marusjaa asukasluettelosta, dekaani kieltäytyi kutsumasta tätä puhelimeen, rehtori ei edes tiennyt, kenestä oli puhe. Eivät tunteneet omia lapsiaan, eivät ottaneet heistä vastuuta! Lidian kysymykseen – kuinka te ette tiedä, missä teidän opiskelijanne asuvat ja ovatko he enää edes elossa? – se öykkäri vastasi yksinkertaisesti katkaisemalla puhelun. Mutta Lidia soitti uudelleen ja soittaisi vielä huomenna ja ylihuomennakin ja kertoisi lopuksi koko totuuden. Mitä siitä, että jokainen puhelu leikkasi viisi vuotta hänen vanhuudenpäivistään. Jo eilen häntä oli puhelin-kioskista poistuessaan ottanut yhtäkkiä sydäimestä, eikä se ollut lakanut ennen kuin Lidia oli pysähtynyt katumyyjän luokse ja ostanut kolmella kopeekalla pienen mukillisen kotikaljaa.

Juna jarrutti, oltiin oikealla asemalla. Lidia nousi ylös ja astui poikien kanssa ulos vaunusta. Päästyään väsyttävästä tunnelista taas aurinkoon hän hengitti hetken syvään, katseli ympärilleen ja päätti mihin suuntaan lähteä. Ympärillä kohosi epäsymmetrisiä asuintaloja, välissä näkyi uudempia rakennuksia ja moottoritie. ”Näytän teille heti, miten jatkossa löydätte kotiin”, Lidia sanoi ja kääntyi poikien puoleen. ”Se ei ole ollenkaan helppoa, sillä kaikki kadut ovat täällä yhtä harmaita ja vain osittain asfaltoituja. Eikä katujen nimiä tai talojen numeroitakaan kannata uskoa, ne muuttuvat jatkuvasti.” Lidia iski pojille merkitsevästi silmää ja sanoi sitten puoleen ääneen: ”Niin, ihmisiä ei ainoastaan turmella vaan myös johdetaan harhaan. Tämä järjestys ja kauneus näyttää olevan luotu vain sekoittamaan meitä, niin että kadotamme sekä asuntomme että itsemme. Saatan kiertää alueen joka ilta kolmekin kertaa omaa kotitaloani etsien ennen kuin jokin tuttu virhe johdattaa minut perille. Virheet ovat itse asiassa parhaita tuntomerkkejä, ne kun eivät muutu niin usein kuin katujen nimet. Katukylttien vaihtaminen on sitä paitsi halvempaa kuin talojen maalaaminen tai ulko-ovien lasittaminen uudelleen.”

Lidian suupieliin oli ilmestynyt vähän vaahtoa ja pojat välttivät katsomasta häneen päin. He kävelivät kyllästyneinä pari askelta Lidian perässä. Katu kulki pitkin talojonon viertä, sitä reunusti pölyinen pensaikko.

Lidian valtasi pakottava tarve puhua. Mutta mistä? Hän katsoi poikien kasvoja. He olivat nuoria ja typeriä. Vaaleatukkaisen pojan kasvot toivat Lidian mieleen amorfisen massan, jolle luonto ei ollut suonut minkäänlaista yksilöllisyyttä eivätkä murheet ja ajatukset jätäneet pienintäkään jälkeä. ”Mikä onni”, Lidia mietti, ”että pojalla on sentään kauniit hiukset ja viehättävä, leveäharteinen vartalo.” Toisen pojan kasvoja hallitsivat korkea, esiin pistävä nenä ja suuret harmaat silmät. Mutta silmät olivat sieluttomat. ”Koko elämäni olen etsinyt ihmisistä sielua”, Lidia sanoi mahtipontisesti ja loi poikiin ovelan kat-

seen. ”Sieluun on aina vaikuttanut kaksi kulttuuria: ylevä ja alhainen. Mutta uskokaa minua, pojat, nyt nuo kaksi vastakkaista kulttuuria ovat sulaneet dialektisesti yhteen. Enää ei kannata puhua yksittäisen sielun lankeemuksesta, nyt lankeavat kaikki sielut joukoittain, suurina ryhminä. Esimerkiksi...” Puhe katkesi äkillisesti ja Lidian mielenmalti katosi. Hän tunsi pulssinsa kiihtyvän ja jännityksen nousevan: kymmenen askelen päässä näkyi hänen kotitalonsa ovi.

”Kaiken pitäisi olla kunnossa”, Lidia rauhoitteli itseään ja yritti taltuttaa lisääntyvän levottomuutensa. Pimeästä käytävästä löi vastaan tunkkainen kosteus ja virtsan haju. Lidian jalat kapusivat reippaasti ylös portaita. Hän yritti parhaansa mukaan olla joutumatta kosketuksiin saastaisen kivilattian kanssa. Lopulta hän tunsi jalkojensa alla tutun pehmeän kynnysmaton. Hän avasi kolme lukkoa, yhden kerrallaan, ja tyrkkäsi oven nopeasti auki.

Asunnosta huokui suloinen lämpö, järjestyksen ja puhtauden tuoksu. Huoneessa oli useita soikeita peilejä, jugendtyylisiä maljakoita ja runsaasti kirjoja. Astiakaappi ja kampauspöytä olivat täynnä posliiniesineitä, norsuja, simpukankuoria, koralleja, muovailuvahasta tehtyjä pienoisteoksia ja tekokukkia. Seinillä riippui iloisen värisiä tauluja, joissa oli naivistisella herkkyydellä kuvattu punaisia hymyhuulia, vihreitä puita, pyöreäposkisia lapsia, hassunkurisia eläimiä ja värikkäitä kukkasia. Pidättyväinen hymy vilahti Lidian kasvoilla. Punaisten silkkiverhojen lävitse tulviva vaaleanpunainen valo antoi hänen kasvoilleen uuden sävyn. Lidia seisoikin kuningatar aarre-kammiossaan ja mittaili omaisuuttaan vieraiden silmien läpi. Hän seurasi tarkkaavaisesti jokaista reaktiota, yritti arvata poikien ajatukset.

”Näyttävät pitävän tästä”, Lidia ajatteli, mutta samassa hänen kasvoillaan häivähti epäilyksen varjo. ”Astiakaappi on heidän mielestään vanhanaikainen. Eivätkä he pidä vanhoista tuoleistanikaan, tiedän sen. Mutta miksi he eivät katsele taulujani?” Hän toivoi, että he olisivat kiinnittäneet niihin huomionsa edes hetkeksi. Minkäänlaista

arvostusta ei kannattanut enää edes odottaa: teollisella aikakaudella ihmiset olivat unohtaneet perimmäiset tunteensa, ylistyspuheita ja riemua saattoi enää kuulla vain televisiossa. Jopa hymyileminen oli vähentynyt.

”Harmi, ettei huoneessa ole kirjoituspöytää”, pitkänenäinen poika sanoi. Lidia hämmencyi ensin, mutta osoitti sitten sohvapöytää. ”Myös tuossa voi hätätilanteessa kirjoittaa. Onko teillä nuorilla edes aikaa kirjallisiin töihin?”

”On. Me opiskelemme Kirjallisuusinstituutissa, toista vuotta”, poika vastasi ylpeästi. ”Minä opiskelen proosaa, ystäväni puolestaan runoutta.”

”Teistä tulee siis kirjailijoita?”

Pojat kohauttivat olkapäitään.

”Missä tyylilajissa te kirjoitate?”

”Realistisessa.”

”Ahaa, siis sosialistista realismia”, Lidia innostui. ”Kirjoittaminen on varmaan kamalan vaikeaa?”

Pojat olivat hiljaa.

”Minä pidän sosialistista realismia edustavista kirjoista. Sekä niistä, joissa puhutaan vallankumouksesta, että niistä, joissa puhutaan kehityksestä. Enemmän kyllä jälkimmäisistä”, Lidia sanoi mietteliäästi. ”Ne antavat lukijalle voimaa, avaavat uusia näkökulmia elämään, innostavat suuriin tekoihin.” Lidia hymyili pojille tyttömäisesti. ”Sohvapöydällä ei kyllä oikein sovi kirjoittaa sellaisia teoksia, sen kaltaisilla pikkuporvarillisilla mukavuuksilla voisi olla epäsuotavia vaikutuksia. Minun täytyy varmasti järjestää teille kunnollinen kirjoituspöytä, siis jos pääsemme sopimukseen...”

”Miksipä ei, asunto kelpaisi meille kyllä”, pojat mumisivat ja katselevat huonetta.

”Sepä mukavaa! Istukaa, olkaa hyvät”, Lidia osoitti tuoleja ja istui itse sohvalle.

”Teidän kaltaisenne nuoret lahjakkuudet tarvitsevat hellää huolenpitoa. Älkää vaan antako kriitikoiden koskaan lannistaa itseänne. Tämän päivän kirjallisuuden todellisesta arvosta on tietysti vielä mahdotonta sanoa mitään lopullista, mutta kaikki omat puškinimme, lermontovimme ja jeseninimme olemme saateleet ennenaikaiseen hautaan ja nyt saatamme itse kompastua heidän hautoihinsa...”

Pojat katsoivat Lidiaa kysyvästi, mutta tämä jatkoi lannistumatta omaa ajatuksenjuoksuaan: ”Mozartit ja salierit kuljeskelevat tuntemattomina keskuudessamme ja meidän on mahdotonta tietää, kuka on kuka. Kävin äskettäin keramiikkatehtaassa ja näytin johtajalle patenttiani. Hän kuunteli minua kaikessa rauhassa, painoi kaiken vaivihkaa mieleensä ja ohjasi minut sitten pidemmittä puheita ovesta ulos.” Lidia laski katseensa ja veti henkeä. Hänen kasvoilleen ilmestyi omituinen, katkera ilme. ”Mutta kun minä olen kuollut, tuhansien kauppojen hyllyille ilmestyy pieniä lakattuja muovailuvahasta tehtyjä figuriineja. Näen ne silmissäni selkeästi, suurissa ja pienissä vitriineissä, lasihyllyillä ja pahvilaatikoissa. Siitä suuresta päivästä tulee totta ilman minua.” Lidia kääntyi poikien puoleen ja osoitti astiakaapin päällä olevia pieniä kiiltäviä esineitä. ”Katsokaa, miten kovan lasitteen kynsilakka muodostaa muovailuvahan pinnalle.”

Pojat katselivat arvioiden kiiltäviä muovailuvahaeläimiä. ”Nättejä nukkeja”, vaaleatukkainen poika sanoi, ”mutta voisimmeko nyt puhua tarkemmin tästä asunnosta?” Toinenkin poika tuijotti tiukasti Lidiaa.

”Hyvä! Menemme siis suoraan asiaan”, Lidia sanoi tarmokkaasti ja otti astiakaapista vanhan suklaarasian. ”Tässä ovat kaikki asiakirjat. Passista näette, että olen kirjoilla tässä asunnossa. Minä en koskaan pelaa suljetuin kortein. Teillä kävi pojat tuuri, kun törmäsitte rehelliseen ihmiseen. Bannyin poikkikadulla tapaa kaikenlaista väkeä: huijareita ja petkuttajia! Minä en olisi astunut sinne jalallanikaan, ellei poikani niin kovasti haluaisi minua luokseen. Slava meni naimisiin ja sai työsuuhdeasunnoksi uuden kolmion.”



Lidia katsoi alas ja heleä onnenpuna levisi hänen kalpeille kasvoilleen.

”Ja nyt minä olen ollut jo yli kuukauden isoäiti. Kaikki tapahtui niin nopeasti. Poika on niin suloinen, miniäni näköinen. Ja Gloria on nuoruuden ja kauneuden ruumiillistuma...”

Lidia etsi rasiasta kaksi erilaista valokuvaa ja ojensi ne ylpeänä pojille. Pojat katsoivat tarkoin miniän kuvaa ja vaihtoivat sitten merkittäviä katseita.

”Heillä on nyt pienokaisen kanssa raskasta. Päätin vastata heidän rukouksiinsa ja muuttaa heidän luokseen. Siksi juuri tarjoankin asuntoa teille, sillä eihän ole mitään järkeä pitää sitä tyhjillään. Eikä eläkkeenkään ole kovin suuri.”

Lidia otti vuokrakirjan rasiasta ja avasi sen. ”Kaikki on merkitty huolellisesti tänne. Vuokra ja sähkö- ja vesimaksut on maksettu kuukau-  
deksi eteenpäin, vaikka leimat ovatkin vähän sotkuisia. Kassakoneiden värinauhoja ei ole rasvattu ja siksi kirjaimetkin ovat epäseltviä. Otin tämän kyllä puheeksi säästökassassa ja käskin niiden kunnostaa laitteensa, jottei enää tulisi virheellisiä tietoja, mutta eiväthän ne kassaneidit ole iltakoulussa oppineet muuta kuin haukkumaan asiakkaitaan. Ei ole mitään mieltä kiistellä sellaisten ihmisten kanssa, jotka ovat älyllisesti ihan eri tasolla, eikä uhrata omaa terveyttään yrittäessään tuoda järjestystä ikuisen epäjärjestykseen.” Lidia keinutti itseään sohvalla löystyneellä jousituksella ja tunsu salaperäistä iloa, tuttua tyydytyksen tunnetta. Hän hymyili, silmät säihkyivät ja sydän löi tasaisesti. Lidia sai uuden energiapuuskan ja keinutti itseään yhä nopeammin ja nopeammin. Vilkaistuaan ensin kirjahyllyä hän kääntyi poikien puoleen: ”Jos teillä on joskus aikaa, voitte selailla kirjojani. Hyllyssä on paljon tieteellistä kirjallisuutta, joka käsittelee uusia oivalluksia ja keksintöjä. Kehityksestä ei saa jäädä jälkeen. Halusipa tai ei, on pysyttävä ekologisen kehityksen tahdissa, jotta voi analysoida älykkäästi uusien ilmiöiden ja poikkeavuuksien alkuperää... sillä niin kuin aurinko,

myös planeettamme historia kiertää kehää. Lapsenlapsiamme odottaa uusi paleotsooinen maailmankausi, tulevat sukupolvet saavat kokea vielä niin orjuuden kuin kivikaudenkin ajan...”

Pojat vääntelehtivät tuoleillaan ja katsoivat merkitsevästi kelloa. Lidia tajusi vihjeen ja vilkaisi koristeellista seinäkelloa.

”Kellohan ei ole vielä kovinkaan paljon...”

”Tuo kello taitaa olla pysähtynyt”, isonenäinen poika sanoi.

”Todellako?” Lidia ihmetteli ja sanoi anteeksipyytävästi: ”En ole vieläkään tottunut siihen, että kelloni joutuu säännöllisesti magneettisten aaltojen valtaan.”

Lidia jatkoi varovaiseen sävyyn: ”Totta se on! Tuon kellon viisarit näyttävät aivan liian usein väärää aikaa. Esimerkiksi eilen. Juuri kun olin tarkistanut, että saksalaisen tietotekniikan näyttelyn sulkemiseen oli aikaa vielä kaksi tuntia, kello alkoi käydä nopeasti takaperin. Ehdin näyttelyyn tietenkin vasta sitten, kun kaikki valot oli jo sammutettu ja ovet lukittu. He eivät halua, että pääsen selville heidän salaisuuksistaan. Mitä hyötyä heidän valta-asemastaan sitten enää olisi, jos pystyisin ennustamaan kaiken etukäteen!”

”Paljonko te haluatte asunnosta kuukaudessa?” pitkänenäinen poika kysyi ja keskeytti Lidian puheen. Tämän suurten harmaiden silmien katse porautui vaativasti Lidian kasvoihin. Lidian ajatukset menivät solmuun ja hän tunsi hetken itsensä hämmentyneeksi. Sitten hän hymyili arasti ja sanoi: ”Ennen kuin siirrymme finansseihin, antakaa minun tarjota teille kuppi kaakaota. Toistaiseksi te olette vielä minun vieraitani.”

Pojat yrittivät kieltäytyä, mutta Lidia sulki nopeasti heidän suunsa: ”Ei mitään vastaväitteitä, muuten ei synny sopimusta. Olen piinannut teitä aivan tarpeeksi jutuillani, nyt on velvollisuuteni kestittää teitä vähän.” Hän nousi nopeasti ylös, otti astiakaapista kolme pilkullista kuppia ja seitsemän tonttukarkkia ja asetti ne pöydälle. Pojat seurasivat Lidian puuhastelua ja alkoivat sitten tuijottaa uteliaasti

hänen käsiään. Violettien arpien kirjomat ranteet olivat paljastuneet paidan pitsikoristeisten hihojen alta. Lidia huomasi poikien katseet ja ymmärsi niiden merkityksen. Hän oli ollut varomaton ja paljastanut heikkouden hetken menneisyydestään. Lidia tunsu veren sykkivän suonissaan, ja odottamaton katkeruus valtasi hänen hymyilevät kasvonsa. Hän ei katsonut poikia vaan kiirehti eteenpäin. Huoneessa oli lasiovi, joka johti suoraan pieneen keittiöön. Lidia avasi oven, astui keittiöön ja otti jääkaapista litran maitopullon. Hän kaatoi maitoa valkeaan emalikattilaan ja pani sen kaasuliedelle. Lidia tiesi, että pojat olivat kuuloetäisyydellä. Sieltä, kaasulieden takaa, suojassa katseilta, hän voisi kertoa heille arvistaan.

”Kolmekymmentäluvun lopulla minua kohtaan esitettiin vääriä syytöksiä ja minut irtisanottiin työstäni. Sen jälkeen minut potkaisuettiin pois yliopistosta, etäopintojen ensimmäiseltä kurssilta. Minua epäiltiin. Niinpä minä kadotin elämänhaluni. Nämä arvet ovat muistomerkkejä elämän armottomuudesta...”

Lidia yritti pysyä rauhallisena, mutta tunsu päässään pahaenteistä painetta. Harkituin liikkein hän tarttui tikkuuskiin ja sytytti kaasulieteen tulen. Mutta tottelemattomia aisteja oli vaikea saada kuriin: hän kuuli taas korvissaan kirjoituskoneen tutun yksitoikkoisen naputuksen. Hän yritti vaimentaa hirvittävän metelin omalla äänellään: ”Työskentelin konekirjoittajana enkä tehnyt muuta kuin kirjoitin. En tiennyt mitään siitä tutkimuslaitoksesta enkä niistä papereista. En edes lukenut sanoja, joita paperille naputtelin. Silti minua epäiltiin vakoojaksi. Miten typerää!”

Kirjoituskoneen metallinen ääni Lidian korvissa voimistui, pöytälampan valo sokaisi hänen silmänsä. Kaakaopannu ja kaasuliesi olivat yhtäkkiä vieraan maailman esineitä. Lidia kulki myöten pitkiä käytäviä ja pelkäsi eksyvänsä. Pelottavat kuulustelut eivät tuntuneet loppuvan ikinä. Päässä pyörivät käsittämättömät kysymykset, joihin oli mahdotonta vastata. Sitten käytävä peittyi valkeaan sumuun ja

Lidia tiesi, että pian kaikki olisi ohi. Hän seiso kauempana, elottoman udun keskellä, jossa ei ollut ajatuksia, ei ääniä, ei musiikkia. Oli vain hiljaisuus ja käsissä viiltävä kipu.

Maito oli kiehunut yli ja palaneen käry havahdutti Lidian. Hän väänsi kaasuhanan nopeasti kiinni ja nosti kannen kattilan päältä. Se oli kuuma ja poltti sormia. Lidia pudotti kannen maahan ja purskahti kiusaantuneeseen nauruun. Kansi vierä keittiön lattian poikki ja pysähtyi ovensuuhun. Lidia otti kaapista kaakaopaketin ja ripotteli jauhetta kattilaan. Kaakao oli valmista. Lidia tyhjensi kattilan posliinikannuun ja kanto juoman sohvapöydälle. Hän kaatoi höyryvää kaakaota varovasti yksi kerrallaan kolmeen kuppiin.

”Anteeksi, mutta paljonko vuokra on?” pojat kysyivät.

Lidia tuijotti poikia pitkään yllättynyt ilme kasvoillaan ja kysyi sitten rauhallisella äänellä: ”Viihdyttekö te täällä?” Hän piti pienen tauon. ”Minun luonani?”

”Meillä ei ole varaa maksaa kovin paljon.”

”Kuinka paljon pystyisitte?”

”Normaalin summan, neljäkymmentä viisikymmentä ruplaa kuussa.”

Lidia otti lusikan ja sekoitteli kupissaan olevaa kaakaota. Tummempi kerros nousi pintaan ja sekoittui viiruina vaaleampaan. Hän nyökytteli surullisesti päätään ja laski lusikan kädestään.

”Tämä asunto maksaa sataviisikymmentä ruplaa kuussa”, hän sanoi kuolemanvakavasti, nostamatta katsettaan kaakaokupista.

Pojat purskahtivat vaivautuneeseen nauruun. Nauru venyi ja voimistui.

”Minä olen ihan tosissani”, Lidia sanoi murtuneella äänellä ja puristi huulensa yhteen.

Huoneen valtasi piinallinen hiljaisuus. Lidia tarttui kaakaokuppiin ja nostin sen värisevin käsin huulilleen.

”Te olette hullu”, toinen pojista sanoi. He nousivat ylös tuolit kolisten.

Lidia kohotti katseensa pelokkaasti ja pyysi: ”Juokaa nyt kanssani yksi kupillinen kaakaota! Te taisitte pettyä minuun... Antakaa anteeksi...”

Pojat kulkivat huoneen poikki ja poistuivat ovesta taakseen katsomatta. Ovi jäi raolleen ja Lidia kuuli kuinka heidän askeleensa etääntyivät.

”Älkää menkö vielä!” hän huusi heikolla äänellä ja katseli koskemattomia kaakaokuppeja. ”Te ette edes maistaneet”, hän kuiskasi ja puhkesi itkuun. ”Minun oli pakko huijata teitä... sillä kukaan ei tiedä... miten hyvältä kaakao maistuu... minun luonani...”

Lidia lysähti kasaan ja peitti kivusta kurtistuneet kasvonsa käsillään. Itku tuntui kestävän ikuisesti, muttei tuonut lohdutusta. Itkiessään Lidia tunsu, miten yksinäisyys kasvoi suunnattoman suureksi ja uhkasi haudata hänet kokonaan. Aika oli pysähtynyt, hiljaisuus ympäröi hänet päättymättömän taian tavoin.

Lidia ojensi kätensä ja veti vanhaa suklaarasiaa lähemmäksi kaakaokuppien ja kukkamaljakoiden välistä. Hän avasi sen vielä kerran ja otti tutut valokuvat esiin. Yhteen niistä oli kirjoitettu: ”Äidille syntymäpäivänä – Slava.” Toisen takapuolella luki: ”Mykkäelokuvien tähti Gloria Swanson.” Sen jälkeen Lidia etsi rasian pohjalta pojan hääkuvan. Se oli otettu kahdeksan vuotta sitten. Pojan vieressä seiso vanhanpuoleinen nainen ja Lidia tiesi, ettei se nainen tekisi hänestä koskaan isoäitiä. Lidia jatkoi rasian penkomista. Valokuvien joukosta hän löysi kortin, jossa oli Pietarhovin kuva. Hän katsoi sitä ihan läheltä ja tarkasteli kultaisia suihkulähteitä vihreänä hehkuvaa puistonäkymää vasten. Sitten hän käänsi kortin ympäri. Kortti oli leimattu viime kuussa. Lidia antoi katseensa juosta vielä kerran tutulla käsialalla kirjoitettujen rivien poikki.

”Rakas äiti! Kiitos kirjeistä. Älä sittenkään tule luoksemme Leningradiin tänä syksynä. Nadja on sairaana ja sinä tiedät, miten ahtaat oltavat meillä kaikilla on yhdessä huoneessa. Kun Nadja paranee ja

voimme ottaa sinut vastaan, kirjoitamme sinulle. Rakkain terveisin – Slava.” Kirjaimet muuttuivat Lidian silmissä sumuisiksi ja liukenevat veteen. Hän pani kortin ja kuvat takaisin suklaarasiaan ja sulki kannen päättäväisesti. Sitten hän nousi vaivalloisesti ylös sohvalta ja käveli ikkunan ääreen. Ilta oli pimenemässä. Alkusykyiselle taivaalle oli noussut tummia yöpilviä. Lidia katsoi vastapäisen talon ikkunoita. Puoleen niistä oli jo sytytetty valot. Valaistujen ikkunoiden takana liikkui pieniä ihmishahmoja. Lidia seisoj verhojen suojassa pimenevässä huoneessaan ja seurasi varjojen leikkiä.

Moskovan elokuvainstituutin asuntolassa 1975



## ILMAR TASKA

Elokvantekijä, kirjailija ja kosmopoliitti Ilmar Taska syntyi vuonna 1953 Venäjän Kirovissa, johon hänen perheensä oli karkotettu. Valmistuttuaan vuonna 1976 Moskovan elokuvainstituutista hän jatkoi elokuva-alan opintojaan Tukholmassa ja Los Angelesissa. Taska on työskennellyt Tallinnfilmissä, Ruotsin televisiossa ja Hollywoodissa. Vuonna 1993 hän perusti Viron ensimmäisen yksityisen televisioyhtiön.

Nykyisin Taska toimii elokuvien myyntiin ja levitykseen erikoistuneen yhdysvaltalaisen House of Filmin konsulttina, teatteriohjaajana ja elokuvaohjaajana, -tuottajana ja -käsikirjoittajana. Hän on ohjannut elokuvat *Set Point* (2004) ja *Thy Kingdom Come* (2010) sekä ollut tuottajana elokuvissa *Back in the USSR* (1992), *Candles in the Dark* (1993) ja *Out of the Cold* (1999).

Ensimmäisen kirjallisuuspalkintonsa Taska voitti 16-vuotiaana ja tuoreimman, Looming-lehden palkinnon, vuonna 2014 novellistaan *Pobeda*. Novelli *Vuokralle annetaan* julkaistiin yhdysvaltalai-

sen Dalkey Archive Pressin antologiassa *Best European Fiction 2016* nimellä *Apartment to Let*.

Toistuvia teemoja Taskan vaikuttavissa, pienimuotoisissa novelleissa ovat ikävä, yksinäisyys ja rakkaus. Hänen lyhyt lauseensa ja riisuttu tyylinsä kätkee alleen suuria tunteita ja surumielisyyttä, tuokio-kuvia elämästä. *Vuokralle annetaan* on tästä erinomainen esimerkki.

Taskan novelleja on aiemmin käännetty englanniksi, bulgariaksi, latviaksi, tanskaksi ja ruotsiksi.



ANNAMARI TYPPÖ (s. 1971) on vapaa toimittaja, kääntäjä ja sanataideohjaaja. Suomentaminen tarjoaa hänelle mahdollisuuden yhdistää kaksi suurta rakkauttaan: kielen ja kirjallisuuden. Kääntämiseen väistämättä liittyvä salapoliisityö ja soljuvan ilmaisun etsiminen ovat haasteita, joihin hän ei kyllästy.





# 3

MUHLUM

SUOMENTANUT VARJA AROLA



## LEPPÄKERTTUJEN VUOSI

VUODEN 1977 HEINÄKUU OLI KUTEN MIKÄ TAHANSA HEINÄKUU, OLI SELLAISTA kuivaa ja viiltävää, ritisevää kuumuutta, taivas sininen ja kaikki puut samaa tylsänvihreää. Sydänkesällä herkäät vivahteet häviävät, jäljelle jäävät vain keskisävyt, ikään kuin maailmalla olisi käytössään enää pelkät koululaisten kuusinappiset vesivärit.

Emman piti vahtia syreenipensaiden edessä, ettei kukaan tulisi, sillä pensaiden toisella puolella hänen äitinsä poltti salaa tupakkaa. Salaa omalta äidiltään ja muiltakin, kylässä aika oli nimittäin liikunut hitaammin kuin muualla eivätkä naiset polttaneet. Kenties he salaa syreeniaitojensa suojissa tekivät niin. Tupakka piti äidin maail-

man raiteillaan silloin, kun se oli suistumaisillaan niiltä, sitten siitä saikin otteen, maailmaa saattoi hengitellä sisään ja puhallella ulos, pahasta tuulesta tuli tavallinen, tavallisesta parempi, ja taas jaksoi tehdä asioita, jotka muuten tuntuivat mahdottoman tympäiseviltä. Enimmäkseen äitiä tympi se, ettei koskaan saanut olla normaali, aina piti esittää, että asiat ovat paremmin kuin itse asiassa olivatkaan, ääni pirteämpi, katse lempeämpi. Vain Emma näki äidin sellaisena kuin tämä todella oli. Siitä toisesta äidistä, siitä joka yritti miellyttää koko maailmaa, siitä Emma ei lainkaan pitänyt, hän huomasi valheellisuuden muttei käsittänyt miksi sitä oli. Mitä piti pelätä? Jos joka tapauksessa olet ypöyksin eikä sinulla ole muuta kuin Emma, tupakka-aski ja kahvikuppi, niin mitä väliä sillä on, mitä muu maailma ajattelee? Emma ei ymmärtänyt, että äiti vielä elätteli toivoa. Emmalle äiti usein sanoi, ettei koskaan saanut moittia ihmistä itseään, vaan pelkästään hänen tekojaan. Äiti ei siis toivonut hyväksyntää itselleen, vaan teoilleen.

Niinpä hän ei moittinutkaan sitä varsinaista Emmaa, joka oli suojassa itsensä sisällä, vaan ainoastaan hänen pukeutumistaan. Emma ei saanut esimerkiksi laittaa kaulaansa vaaleanpunaista huivia, jonka olisi solminut ilmavasti leuan alle, eikä pitää mekkoa ilman alushametta, koska valo vasten sääret olisivat voineet erottua. Jostain syystä äiti ei pitänyt myöskään pitkistä hiuksista, auki olevista pitkistä hiuksista, vaikka hänellä itsellään oli ollut pitkät letit ja surulliset silmät, sen näki vanhoista valokuvista. Jostain äiti oli saanut päähänsä, että pitkät hiukset olivat hutsun hiukset, ja niinpä Emmen tukka leikattiin lyhyeksi. Kaiken kaikkiaan oli kovin paljon asioita, joiden kuului olla täsmälleen tietyllä tavalla eikä mitenkään toisin. Mistä ne käsitykset tulivat, sitä Emma ei tiennyt. Vain joskus harvoin, vahingossa, äiti kehui Emmaa ja sanoi, että tällä oli kauniit sääret, vielä kauniimmat kuin Jackie Kennedyllä. Kauneus oli hankalaa, koska se oli samanaikaisesti sekä hyvää että pahaa, kauniit työt joutuivat

helposti vaaraan, kauniit tytöt eivät saaneet liikkua yksinään, mennä uimarannalle eivätkä pitää lyhyitä hameita tai ohutolkaimisia mekkoja, kun taas rumat tytöt ehkä saivatkin. Kuitenkin äiti oli salaa mielissään siitä, että tytär oli sievä, etenkin silloin, kun he kulkivat kahdestaan ja joku tuttu vastaantulija kehaisi ”Onpa nätti tyttö ja ihan on äitinsä näköinen!”. Silloin äiti aina sanoi, että tyttö on kyllä isäänsä tullut.

Se kesä oli viimeinen ennen syksyä, jona mummo kuoli. Ja sinä kesänä oli leppäkerttutulva. Leppäkerttuja oli kaikkialla, sängyssä, ikkunalaudoilla, ruuassa, tuuli puhalsi niiden kitiinikuoria kasapäin teiden varsille, lahdella pitkin rantaviivaa niitä kelluskeli metritolkulla, eikä mereen oikein voinut mennäkään ellei halunnut kahlata leppäkerttujen jäännöksissä. Elossa olevat, ja niitä oli aivan yhtä paljon, pöristelivät ilmassa ja köpöttelivät joka ikisessä heinäkorrossa ja kukkasessa. Ja purivat.

Mikä tahansa mitä on liikaa, on pahaa ja inhottavaa, päätti Emma. Niin hän huomaamattaan muodosti mielipidettä. Maalla ihmiset ovat mukavia ja puheliaita varmaan siksi, että heitä on vähän. Mutta siellä joutuu pelkäämään, mitä he sinusta ajattelevat. Tai puhuvat. Kaupungissa kukaan ei ajattele sinusta mitään. Äiti tosin uskoi maaseudun tapojen pätevän kaupungissakin ja kuvitteli, ettei ihmisillä sielläkään ole muuta tekemistä kuin puhua, ajatella ja kytätä, mitä muut tekevät. Maalla on niin vähän ihmisiä, että jokainen vastaan tuleva polkupyörä, auto tai – ihmeiden ihme! – jalankulkija on varsinainen puheenaihe – jaa-a, kenenkäs auto se tuo oli? Meidän kylässä kellään ei ole tuollaista autoa. Jaa mutta kukas se tuolla kävelee? Joku kaupunginelävä vissiin. Kappas, siinäpä ne nyt sitten menevät uimaan, ja lapsetkin on tulleet kylään. Jo oli aikakin. Äiti myös luuli, että kaupungissa jotakuta voisi kiinnostaa, miksei hänellä ollut miestä tai paljonko hän sai palkkaa.

He kulkivat aina lompsis lompsis jalan, kassit käsissään, autoa heillä ei ollut. Myös uimaan he menivät jalan, koska oli vain yksi polkupyörä, tai oli niitä oikeastaan montakin, mutta osa oli aina rikki, sisäkumi olisi pitänyt paikata tai venttiili vuosi, pyörän korjaamisessa olisi kulunut kokonainen päivä. Emma oli tottunut siihen, että joutui alinomaa seisoskelemaan jonkin korjausurakan äärellä, pitelemään venttiilikumirasiaa tai etsimään laatikoista ja komeroista milloin pumppua, milloin pumpun letkua, kumiliimaa tai kuusioavainta. Oli tosi väsyttävää seistä kuuntelemissa äidin sadattelua. Se ei koskenut pelkästään pyörän korjaamista, vaan kaikkea muutakin. Kun viikatteita teroitettiin, hän veivasi kampea, tahkon alla oli puolikkaasta autonrenkaasta tehty vesiasia, tahkon runko oli puolimätä ja vinossa, ja kykkimisestä puutuivat jalat. Viikatetta hänen ei annettu hioa, vaikka se olisi ollut paljon hauskeempaa, välillä iski sinisiä kipiä ja terä muuttui hopeanhehkuseksi. Kaikissa voimaa vaativissa töissä ja rakentamisessa Emma oli apuna työntämässä ja pitelemässä, tuomassa ja ojentamassa. Niin tottunut hän oli siihen, että pystyi sanaakaan sanomatta toimimaan tuntikausia äkäisimmänkin puurtajan apurina. Tärkeintä oli pysytellä hiljaa ja odottaa, että se menisi ohi.

Äiti teki aina todella paljon töitä. Aamun alkajaisiksi hän pohti kovaan ääneen, mitä kaikkea päivän aikana täytyi tehdä, ja illan päätteeksi hän totesi väsyneenä, ettei ollut saanut mitään aikaan. Sainkos minä mitään tehtyä? Niin kuului lause, jolla päivä summattiin. Tuskin hän työnteosta liiemmin piti, mutta työ oli jotakin, jota oli tehtävä, jotta oikeuttaisi oman olemassaolonsa ja osoittaisi, että vielä minä pystyn ja pärjään, ja taustalla oli aina ajatus, että työ oli kohutuuttoman raskasta, vaivalloista ja aivan mahdotonta. Ja että ne työt olisivat itse asiassa kuuluneet sille miehelle, jota äidillä ei ollut. Eniten äiti piti pihatöistä, kuten puiden kaatamisesta ja mistä tahansa sahalla, kirveellä tai vasaralla tehtävistä hommista, jotka eivät vaatineet liikkua ajattelemista eivätkä pikkutarkkaa laskemista, vaan pelkkää voi-

maa ja kestävyyttä. Ja ehkä myös vihaa. Oli nimittäin tietty tavoite, alaraja ja määrä, joka oli saavutettava, tai muuten täytyi jatkuvasti murehtia sitä, mikä oli tekemättä. Hän katsoi aina eteenpäin – mitä sitten tapahtuu, kun vesakko tuosta kasvaa tai kun katto alkaa vuotaa tai myrsky kaataa kuusen katolle ja entäpä sitten, kun hän ei enää jaksa? Siksi hän kasvatti Emmasta kunnollista ja ahkeraa ja näki joka puolella merkkejä laiskuudesta ja saamattomuudesta. Ei sinusta ole taloa hoitamaan, et sinä osaa, et sinä jaksa, et sinä pärjää, hän sanoi Emmalle. Sinä päästät sen rappiolle.

Niin he kääntelivät heinää helteisenä heinäkuun päivänä, äiti ja mummo olivat käyneet niittämässä aamukasteessa. Tilan heinämaat olivat sarkoina siellä täällä. Yksi kaistale oli kaukana ruovikossa vanhan venevajan tuntumassa, toinen metsässä entisen maatilän ympärillä, itse tilasta ei ollut jäljellä muuta kuin perustusten rippeet, hirret sieltä oli viety, kolmas taas oli sen aitauksen vieressä, jossa lampaat laidunsivat. Lounaaksi syötiin suolasilliä ja keitettyä perunaa ja juotiin piimää päälle. ”Selkä suoraksi! Älä siinä röhnötä!”, Emmaa komennettiin, mutta ei se häntä haitannut, koska suolasilli oli niin hirmuisen hyvää. Ruuan jälkeen mummo meni ottamaan pikku torkut ja lepuuttamaan jalkojaan, koska ”kinttuja kolottaa”, kuten hän sanoi, eikä sellaisessa helteessä voinut tehdä mitään järkevää työtä. Mummo kävi pitkälleen rapisevalle heinäpatjalleen ja vetäisi viltin jaloilleen. Emma kiipesi vintille leikkimään langoilla. Peltikaton alla oli tulu-kuuma, pöly tanssahteli ilmassa kun lankasäkkejä liikutti, vintin lattia oli peitetty hienon hienolla hiekalla, se oli lämpöeristeenä, ja lattialla lojui kaikenlaisia nyyttejä ja nyssyköitä. Kattotuoleihin oli naulattu roikkumaan vanhoja valjaita ja verkon kohoja, yhdessä nurkassa oli iso pino vanhoja kirjoja, sivut hiekkaa täynnä.

Emma istui vanhan matkalaukun päällä ja letitti värikkäitä lankoja. Jokaiseen lettiin tuli kolme väriä. Jos hänellä olisi ollut pitkät hiukset, langoilla olisi voinut sitoa palmikot, mutta koska ei ollut, hän

teki leteistä kirjanmerkkejä ja itse asiassa leikki, että ne olivat ihmisiä, parikymmenen sentin pituisia, värikkäitä, tupsut päässä. Hän teki niitä aikamoisen joukon, väkeä oli vaikka millä mitalla, illalla hän otti ne sänkyyn ja pani tyynyn alle.

Talon yläkerrassa oli mukavaa olla yksin, sinne ei kovin helposti ketään muuta sattunut. Siellä oli pärekori, jossa oli vanhoja leluja, punaisen pallon päällä istuva punalakkinen pelle hymy korvissa. Se oli sellainen hauska heiluriukko, joka aina ponnahti uudelleen pystyyn. Siellä oli myös joitain vanhoja nukkeja, sellaisia joilta puuttui päälaki tai joiden nenä oli kulunut, yhdellä oli tosi vanhanaikainen harmaavihreärudullinen mekko, yhdellä ei ollut vaatteita laisinkaan, ja se oli yltä päältä nukkainen. Äiti oli kertonut Emmalle, ettei hänellä ollut ollut lainkaan oikeita leluja, hän oli käärinyt lusikan kangasriekaleisiin, sen nimi oli ollut Naatti-Taatti, ja se oli ollut hänen nukkensa. Senkin hän oli kertonut, ettei mitään makeaa siihen aikaan ollut, ei sitten mitään, ja että punajuuresta keitettiin punajuurisiirappia, siirapista saatiin lopulta iso keltainen sokeritoppa, jota säilytettiin vaatekomerossa liinaan käärittynä, ja siitä hän sitten salaa kävi riipimässä murusia. Ja että hän oli lapsista nuorin, ja kaikki mitä heidän äitinsä käski isompien lasten tehdä, säilytettiin hänen tehtäväkseen, ja että hän oli tosi arka, teki aina kaiken eikä koskaan kannellut, mutta sen sijaan hän kantoikin kaunaa lopun ikänsä.

Lopulta Emma oli kuumuudesta ja ajattelemisesta aivan uuvukissa, laskeutui takaisin viileään eteiseen ja kävi nappaamassa keit-tiön hyllyltä verhon takaa hunajapikkuleivän. Mummo oli sillä välin herännyt ja oli varmaan navetassa tai jossakin. Useimmiten Emma oli mukana lypsyllä ja auttoi pitämään harsoa tonkan päällä, kun lämmintä maitoa kaadettiin kiulusta. Harsoon jäi pikkuisia navetta-kärpäsiä ja jokunen leppäkerttu. Maitoa kaadettiin aina vähäsen myös kiven halkeamaan siilejä varten. Myöhemmin hän istuskeli pihakeit-

tiössä ja yritti veistää katajan oksan pätkästä puulusikkaa. Hän oli tehnyt sitä koko viikon, ja lusikka näytti jo pikkiriikkiseltä ruuhelta.

Myöhään illalla he lähtivät äidin kanssa merenrantaan, koska äiti halusi rauhassa polttaa tupakkaa. He ottivat mukaansa pienen rauhtaisen retkikeittimen, joka oli hiukan tupakka-askia suurempi, sen saattoi avata ja sen sisälle saattoi panna kuivaspriitä, joka paloi sinisellä liekillä. Liemikuutioista, joissa oli lehmän kuva, keitettiin pistävän suolaista lientä, se juotiin vihreästä emalimukista, ja istuttiin ja katseltiin, miten aurinko laski mereen. Oli tosi hiljaista, mukavan rauhallista, veden pinta ei värähtänytkään, kaukaa kuului ruisräakkien narinaa ja silloin tällöin kaulushaikaroiden töräyttelyä.

Aamulla Emma heräsi siihen, että äiti tuli herättämään häntä ties kuinka monetta kertaa.

”Kello on kymmenen! Mikäs nyt on? Nouse ylös, ruoka on jäähtynyt jo ajat sitten. Laitan sinulle äkkiä talkkunaa.” Emma nousi unisena istumaan, huoneessa oli jo kuuma, ja taivaalla aurinko oli ehtinyt korkealle. Ikkunan takana kukkivat päivänliljat ja levittivät huoneeseen imelää tuoksuaan. Tänäpä oli kärrättävä pienet heinäkasat pihalta suojaan. Se ei ollut ollenkaan raskasta työtä se, mutta pihtihäntiä oli ihan joka paikassa, etenkin kärryjen metallisella pohjalla sen jälkeen, kun heinät oli kaadettu kärrystä. Hän sai ajatuksesta kylmiä väreitä, samoin kuin perunan nostamisesta – hän pystyi kyllä kuokkimaan perunat ylös, mutta sävähti joka kerran, kun tuli katkaisseeksi pullean kastemadon.

Emma söi vastentahtoisesti talkkunansa ja lähti ulos, kävi ensin karviaispensaalla, mutta ei hän marjoja kunnolla syönyt, vaan imaisi vain mehun ja sylki kuoret pois. Hän olisi mieluummin mennyt syreenipensaaseen leikkimään ja tekemään rahaa. Rahaa hän teki näin – valitsi isoja ja kauniita syreenin lehtiä, kunnan lärpäkkeitä, taittoi ne ruotia pitkin puoliksi, puraisi lehtiin koloja, kaikenlaisia kuvioita, ja niin niistä tuli rahoja. Kotona kaupungissa hän saattoi välillä unohtua



vessaan, sillä vessapaperi oli melkein kuin kreppipaperia, pehmeämpää vain, ja Emma kuvitteli, että se röpelöinen siinä oli kirjoitusta, purki rullaa ja luki. Maalla oli ulkokuussi ja siellä sanomalehtipaperin palasia naulan nokassa, mutta sinne ei huvittanut jäädä pitkäksi aikaa, siellä oli paljon kärpäsiä ja haisi. Hän pelkäsi, että jostain ilmaantuisi rantakäärme, sillä navetan edessä lantakasassa oli rantakäärmeen pesä.

Kun muut puoliltapäivin menivät pitkäkseen, torkkumaan ja lepäämään, hän meni surruttamaan leikkiompelukonettaan. Sillä ei voinut oikeasti ommella, koska se jätti alasilmukat löysiksi ja ylälanka juoksi niistä läpi, jos sitä veti. Mutta sillä pystyi tekemään lipunkantoja. Siitä vaan surautti paperiin reikärivin ja repäisi sitten palan pois ihan kuin elokuvaalipusta. Emma teki sirkuksen pääsylippuja. Hän tiesi, ettei kukaan tulisi katsomaan, kerran hän oli yrittänyt, kietaissut esiliinan harteilleen viitaksi niin kuin Katto-Kassisella ja kiivennyt omenapuu-hun ja yrittänyt komentaa pikkukoiraakin kapuamaan sinne, eikä hänellä sitten muita numeroita ollutkaan. Tuolit hän kantoi ulos, ja piti ostaa lippu ja repäistä lipunkanta. Ei sillä tavalla voi pyörittää oikeaa sirkusta, että itse joutuu olemaan sekä lipunrepijä, taikuri, akrobaatti että eläintenkesyttäjä. Hänellä oli yksi todella vanha kanneton kirja, jossa opetettiin taikatemppeja, ja oli hän opetellutkin suunnilleen kolme, mutta kaikki tiesivät ne jo.

Silti hän teki liput ja työnsi ne tyynyn alle villalettien viereen. Hän teki yhtenäin kaikenlaista, vaikka ei ihan tiennytkään miten olisi pitänyt ja miksi. Niin se oli, koska hän usein suunnitteli tekevänsä vaikka mitä hauskaa, mutta kun hän yritti oikeasti toteuttaa suunnitelmiaan, kävikin ilmi, ettei hän kunnolla osannut tai ettei siitä tullutkaan mitään tai ettei kukaan sellaista kaivannut. Emma arveli, että äidille kävi samoin aina, kun hän seisoi iso vasara kädessään eikä saanut kiinnitettyä tai irrotettua sitä mitä yritti.

Illalla maan ollessa jo kasteessa Emma meni nurmikolle kieriskelemään. Se oli kaikkein hauskinda, hän ojensi kädet päänsä jatkeeksi,

venyttäytyi suoraksi kuin tikku ja kieri pitkin nurmea sinne tänne, kunnes koko maailma kieppui ja pää oli pyörällä. Sitten hän teki vielä kuperkeikkoja etuperin ja takaperin.

Kun äidin loma loppui ja heidän oli palattava kaupunkiin, mummo halusi ehdottomasti tulla saattamaan. Aina kuljettuaan pienenkin matkan mummon piti levätä, ja äiti toisteli ”Käänny jo takaisin, älä rasita itseäsi!”, mutta mummo tahtoi tulla haljenneelle kivelle asti ja niin hän myös tuli. Sinne hän jäi seisomaan, kunnes muut kääntyivät metsätielle eikä mummo enää nähnyt heitä. Syksyllä hän joutui sairaalaan.

Oli marraskuun alkupuoli, eikä Emma ollut koskaan käynyt syksyllä maalla. He olivat maalla koko viikon, perhesystä he saivat vapaata koulusta ja töistä. Sataa tihutti ja oli lauhaa, puutarha oli lehdetön ja paljas, Emma keinui, ja kriikunapuista putoili hedelmiä. Mummo oli aitassa. Yöllä hänen luonaan paloi kynttilä. Syysiltoina pimeä tulee varhain, Emma kävi viemässä aittaan lisää kynttilöitä, eikä häntä yhtään pelottanut. Talossa touhuttiin kiivaasti, huoneet piti tapetoida uudelleen, uudessa tapetissa oli pieniä lemmikin näköisiä kukkasia, kylältä tuotiin kuppeja ja vateja, salaattiin tarvittavat perunat kiehuivat kymmenen litran kattilassa keittiössä.

Hautajaispäivä oli aurinkoinen ja lämmin. Kun arkku laskettiin maahan, sen päälle oli pantu keltavihreä viltti, toinen samanlainen mutta punakeltainen jäi jäljelle, Emma nukkui sen alla kaiket kesät. Muistotilaisuus pidettiin kotona, ja illansuussa, kun miehet olivat ryyppänneet kovasti, syntyi riitaa perinnöstä. Mistä he oikein riitelivät, sitä Emma ei käsittänyt. Eihän mummolla ollut muuta kuin pari navettatakkia, kretonkinen huivi ja parit kalossit. Kirstussa talossa oli kolme kansallispuvun hametta, jotka oli sidottu yhteen, jotta laskokset eivät oikenisi, hiukkasen pellavaista lakanakangasta ja ruusukuvioidin kirjailtu peitto. Peitto oli keskeneräinen, ja siitä he kai kiistelivät. Emmalle annettiin palanen kennohunajaa, ja hänet hätisteltiin pois

jaloista nukkumaan. Mutta kenno oli otettu pöntöstä liian myöhään, ja se oli täynnä pieniä toukkia. Emma sylki sen suustaan. Aamulla hän oli jo puraissut kriikunaa, jossa kiemurteli valkoinen mato.

Yksi täti, jonka luona he toisinaan kävivät kylässä, oli näyttänyt Emmalle matkalaukkua, jossa olivat hänen kuolinvaatteensa. Laukussa oli keltainen satiinileninki ja ohut ruusukuviainen musliini-huivi ja sukat ja vaikka mitä. Hän oli ajat sitten miettinyt kaiken valmiiksi, sen minkä väristä kangasta ruumisarkussa piti olla ja että arkun reunoissa piti olla tupsut. Emma mielti pitkään, mitkä vaatteet hän panisi kuolinvaatelaukkuunsa ja mitä kangasta arkussa olisi, harmaata silkkiä vai rypyttettyä vai kenties mustaa tai valkoista, ja valmistetaanko punaisia arkkuja ylipäätään? Ja miten pään ympärillä olisi lehviä ja tyynyillä pieniä valkeita kukkia.

Tuntui kuin äiti olisi hautajaisten jälkeen vanhentunut. Minusta ei koskaan tule tuollaista kuin äiti, Emma ajatteli. Hän ei tiennyt, millainen hänestä tulee, mutta hän tiesi, millainen hänestä ei tule. Äidillä oli surulliset silmät ja vihainen suu, hän osasi puhua tosi kiltillä ja tosi ilkeällä äänellä, hän osasi tehdä äänellään ihan mitä vain. Emmalle hän aina sanoi: ”Mihin sävyyn sinä oikein puhut!” ja ”Minulle ei tuohon sävyyn puhuta!”. Mitä vanhemmaksi Emma tuli, sitä vähemmän hän puhui äidille, koska puhumisesta saattoi aina kehkeytyä riita. Se oli suorastaan selittämätöntä, kuinka mistä tahansa puheenaiheesta saattoi seurata sellainen tora, että kumpikin itki ja paukutti ovia. Emmasta tuli hyvin itsepäinen, hän ei koskaan pyytänyt anteeksi eikä ottanut mitään syykseen, ja lopulta hän oli oppinut pelkästään kuuntelemaan ja olemaan sanomatta vastaan. Mutta mitä enemmän äiti vanheni, sitä lempempi tästä tuli, ja lopulta hän ei lainkaan huomannut, oliko Emmalla pitkät vai lyhyet hiukset tai kenties liian lyhyt hame. Sen hän kuitenkin huomasi, jos Emma kulki paljain päin. ”Saat aivokuumeen”, hän napisi. ”Kukas sinun lapsesi sitten kasvattaa?”

Ja vaikka Emma ei siitä lainkaan pitänyt, ajan oloon hänelle kasvoivat vahvat ja kireät hartialihakset, sellaiset Atlaksen lihakset, joilla hän kannatteli koko maailman painoa, ja suupielet halkeilivat usein, kuten äidilläkin, ja yli kaiken hän piti siitä, että sai viettää aikaa tupakan ja kahvikupin äärellä ja miettiä, mitkä työt sinä päivänä piti tehdä. Illalla, kun uni ei tullut ja kaikenlaisia ajatuksia liikkui päässä, toinen toistaan pahempia, hän rupesi ajankuluksi laskemaan leppäkerttuja. Tällä lailla – yksi leppäkerttu, kaksi leppäkerttua, kolme ja niin edelleen. Toisinaan yöllä hän heräsi tai luuli heränneensä, ja huone oli täytynyt leppäkerttuista, osa istui sängyn reunalla ja katseli häntä vakavilla pilkuillaan.



## MUDLUM

Mudlum, oikealta nimeltään Made Luiga, on tallinnalainen kirjailija, jonka juuret ovat Muhun saarella. Kirjoittamisen Mudlum aloitti ZA/UM-kulttuuriryhmittymän blogista vuonna 2010, ja ensimmäinen novelli julkaistiin Vikerkaar-lehdessä 2012. Mudlumia pidetään yhtenä viime vuosien mielenkiintoisimmista tulokkaista virolaisessa kirjallisuudessa.

Novelli *Leppäkerttujen vuosi* on Mudlumin esikoisteoksesta *Tõsine inimene* ("Vakava ihminen", 2014), joka oli ehdolla Viron kulttuuri-rahaston vuosittaisen proosapalkinnon saajaksi. Kokoelman novellit sijoittuvat lähimenneisyyden Viroon ja ovat muistojen innoittamaa fiktiota, omanlaistaan maagista realismia.

Mudlumin toinen teos *Ilus Elviira* ("Kaunis Elviira") ilmestyi vuonna 2015 ja sai myös innostuneen vastaanoton.



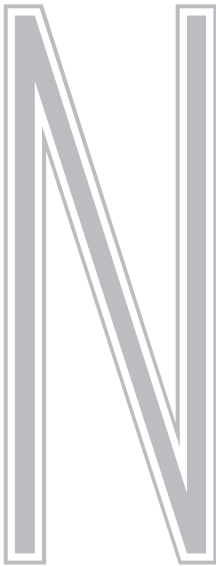
VARJA AROLA on helsinkiläinen kääntäjä ja tulkki. Proosan lisäksi hän on suomentanut runoja, näytelmiä ja elokuvia.



# 4

KAUR RIISMAA

SUOMENTANUT HEIDI IIVARI



IIIN PIENET LAPSET

niin suurten puiden alla  
että alkaa pelottaa

## RUNOJA

Kokoelmista *Me hommikud, me päevad, öhtud, ööd* (Ji, Saarde-Pärnu 2011), *Merimetsa* (Ji, Saarde-Pärnu 2014), *Teekond päeva lõppu* (Näo kirik 2014) ja *Soekülm* (Verb 2016).



nopeasti kuin lapset  
suureksi pieneksi  
suurten ajatukset

• • •

ihmisten synnit  
näkee hyvin talvella  
pissavana pihan nurkassa

Suurin osa suhteista,  
jotka sattuvat tiellemme,  
ovat olemassa vain siksi,  
etemme suurta yksinäisyyttämme  
yhtenäin itkisi kylpyhuoneen lattialla.

On traagista ja huvittavaa,  
että ymmärrämme sen vasta kaiken jälkeen.

Ja sitten on tietenkin vakiot.  
He joiden luokse ainakin ajatuksissamme  
yhtenäin palaamme.

Tai kenet tapaamme, kun tullaan rannalta  
ja on kiire autolle.  
Tai kenet tapaamme, kun tullaan metsästä  
ja on kiire rannalle,  
kun lapset jo juoksevat kuka ties missä.

Mutta kenelle jostakin syystä häpeämme soittaa,  
jotta voisi kävellä joku ilta  
meren ja metsän välisellä puistotiellä,  
istua siinä samassa rantakahvilassa,  
kysyä: ”Mitä puolisollesi kuuluu?”  
tai pamauttaa:  
”Mulla on hirveä ikävä sua!”

ON TOUKOKUU JA ILTA,  
SUNNUNTAI JA TAIVAS  
APRIKOOSIVAAHTOA.

On laitakaupunki, on syrjäseutu.

Laitakaupungilla ovat varastot ja kaatopaikat ja toimistot.

Kummallisissa kaupoissa myydään  
kummallisia asioita.

Jos ehdottomasti tarvitset  
tinttikampea, krömpöttiä,  
impisuopaa tai kämmitystä,  
tiedät, minne mennä.

Jonkun kirkon kello lyö kaupungin yllä,  
mutta täällä laidalla on ihan sama,  
onko se luterilainen, katolinen  
tai aivan joku muu:  
laidalla Jumala on Jumala,  
elämä on elämää, kevätesikot roskakasassa  
kevätesikoita roskakasassa  
ja varmasti kuolemakin on vain kuolemaa.

Ehkä niin on myös ihan lopussa.  
Kun alat vedellä viimeisiäsi,  
tuot johonkin tämän seudun varastoon haaveesi,  
muistosi, mokasi ja voittosi  
sievästi ruskeaan laatikkoon pakattuina,  
liivin ja paidan napit auki  
ojennat housusi, sukkasi ja kenkäsi

ja viiletät sitten alasti  
yli tällaisten laitakenttien  
jonnekin muualla, jonnekin salaryteikköön,  
kello lyö kaupungin yllä ja sinulle on ihan sama,  
kuuluuko se katolisen vai luterilaisen kirkon tornista.

Seuraavana aamuna tulee kauppaan  
joku leppoisa partasuu  
ja kysyy kaiken tietävän näköisenä viisimillistä pultituuria.  
Myyjän kasvot kirkastuvat:  
”Just eilen tuli erä!”  
ja hän ojentaa hyllyltä  
ripeästi pakkaamasi ruskean laatikon.

## KAAREL E.

Lähdin Virosta, koska pelkäsin, yksinkertaisesti pelkäsin.  
Isäni oli tappanut ensimmäisen  
neuvostomiehityksen aikana jonkun,  
koska se oli ollut kommunisti.  
Isä oli myös *omakaitessa*\* ja Kurgin† hyvä ystävä ja sitä rataa.  
Suurimman osan ajasta hän istui  
metsässä, missä myös kuoli.

Säästyttiin äidin kanssa ihmeen kaupalla kyyditykseltä,  
oltiin sukulaisten luona kylässä,  
alkoi tulla jo kiire  
ja myöhästyttiin bussista.

En sanonut kenellekään, että nyt tuli lähtö,  
en edes vaimolleni.  
Mistä sen tietää, olisi voinut lörpötellä, ja kaikki pilalla.  
Pari tuttua miestä oli myös ja vene, niin,  
puhuttu jo, että silloin ja silloin ja  
mistä minut otetaan mukaan ja sitä rataa.  
Ja sitten seison illan kynnyksellä kotona  
ja olen juuri sanonut Livialle,  
että käyn vähän kävelemässä, huvikseni,  
ja hän seisoo ovella, kaunis kuin kukka,  
ja katsoo sillä tavalla kysyvästi,  
että mitä minä täällä yhä kuhnin ja  
tiedän – veneessä ei ole enää paikkoja, niin,  
ja tänne en voi jäädä.

---

\* Omakaitse oli Virossa vuosina 1917–18 ja 1941–44 toiminut aseellinen järjestö. Suurin osa metsäveljistä liittyi Omakaitseen saksalaismiehityksen aikana.

† Majuri Friedrich Kurg (1898–1945) mm. organisoï metsäveljiä ja johti virolaisia joukkoja Saksan sotaväen alaisuudessa.

Ja sitten suljen oven perässäni.  
Miten monet miehet ovatkaan  
unelmoineet tällaisesta paosta,  
mutta eivät ole koskaan uskaltaneet.  
Vaan minäpä uskalsin, tehkää perässä.

Neljäkymmentäluvun lopulla kirjoitin vaimolleni,  
ja viisikymmentäyksi,  
ja viisikymmentäkaksi,  
ja viisikymmentäkolme,  
ja niin edelleen,  
kunnes kuusikymmentäkahdeksan saan kirjeen –  
Neuvostoliitosta.

23-vuotias poikani kirjoittaa,  
että olen nyt isoisä,  
että hän on puolueessa,  
että hän sai jotakin jostakin Rameto-kaupasta,  
että äiti on onnellinen ja uusissa naimisissa  
ja että minun ei pitäisi kirjoittaa,  
sillä ulkomaan sukulaisista on vain harmia.

Hän kirjoittaa vielä pari kertaa,  
enimmäkseen omasta elämästään.  
Minä kirjoitan vielä pari kertaa,  
enimmäkseen omasta elämästäni.  
Äiti on kuulemma terve  
– myös minä olen terve.  
Kaikilla on kuulemma NL:ssa työtä.  
– ”Elämme sosiaalityöistä”, sitä en uskalla  
kirjoittaa, kirjoitan, että

työtä on kaikilla ja ruoka on ilmaista.  
Kolhoosijärjestelmä on muuttunut tuottoisaksi,  
– minä vastaan, että kaupat ovat täynnä tavaraa.  
Hän kirjoittaa, että kaikki kuuntelevat rokkia,  
minä, että näin Ringo Starrin ja kättelin.  
Minä kirjoitan, että neuvostovalta on jälkeenjäänyt,  
hän, että

*”don’t criticize  
what you can’t understand –  
your sons and daughters  
are beyond your command –  
your old road is  
rapidly agin.”*

Heillä on kuulemma Mustamäellä tilava asunto  
ja nykyaikainen kalusto.  
Minulla on muka asunto pilvenpiirtäjässä ja autotalli  
kahdennessakymmenessä kerroksessa.

Ihmettelen itsekin,  
mitä kaikkea minulla on.

Livia kirjoitti kerran.  
Nuoriso oli kuulemma nauranut  
vuonna 38 ostetulle pitsileningille,  
nyt osa siitä on nallekarhun päällä.  
Mutta hänellä oli se päällään tuona toukokuun aamuna,  
kun tapasimme ensimmäistä kertaa  
ja tuona syyskuun iltapäivänä, kun lähdin  
elämänpituiselle kävelylleni.

## PIITTAAMATON SATAMA

Muistuu mieleeni, että me olimme vielä  
kahvilanihिलistejä, vuosisadan alussa,  
ja puhuimme jalka toisen polven päällä jumalan  
kuolemasta, itsemurhasta ja toivottomuudesta.  
Jossakin vaiheessa tulivat praktikot, jotka eivät  
malttaneet enää poltella ja juoda kahvia,  
joilla oli kahviloiden sijaan perheet,  
lapset, koirat ja kissat, ja laivat.  
Me sanoimme, että kaikki on turhaa,  
mutta he sanovat: ”Perseestä”,  
ja menevät meren yli töihin. Uusi kadonnut sukupolvi.





## KAUR RIISMAA

Kaur Riismaa (s. 1986) on Tartossa syntynyt runoilija, prosaisti, näytelmäkirjailija ja näyttelijä. Riismaan esikoisrunoteos *Me hommikud, me päevad, õhtud, ööd* (2011) sai ylistävän vastaanoton.

Erityisesti kiitettiin Riismaan tyylikypsyysttä, laajaa temaattista repertuaaria sekä nuoren runoilijan kiinnostusta ja kykyä kirjoittaa eläytyneesti virolaisista ja heidän kohtaloistaan. Riismaasta on povattu uutta suurta eppistä kirjailijaa ja häntä on verrattu muun muassa Jaan Krossiin, Mats Traatiin ja Ene Mihkelsoniin.

Riismaata voi hyvällä syyllä nimittää tämän päivän Viron romanttisimmaksi kirjailijaksi; hänen eleganteista teksteistään huokuu usein itsetietoinen haikeus ja jonkin menneen ajan tai menetetyn ihmisen kaipuu. Vaikka Riismaa on kirjoittanut paljon riipaisevia rakkausrunoja, hänessä on myös aimo annos sosiaalista ja psykologista tarkkänäköisyyttä, joka lävistää lempeästi ihmisten arkipäiväiset toimet ja tuumat niin urbaanissa ympäristössä kuin maaseudun hiljaisuudessa-

kin. Nykyisin maaseudulla elävä kirjailija on sanonut, että luonnossa häntä kiehtoo eniten sen kommunikointikyky. Myös Riismaan omat tekstit rupattelevat luontevasti lukijalle kuin vanhalle tutulle.

Tuottelias kirjailija voitti Viron kulttuurirahaston kirjallisuuspalkinnon vuonna 2014 peräti kahdella runoteoksellaan (*Teekond päeva lõppu* ja *Merimetsa*). Seuraavana vuonna Riismaa debytoi menestyksekkäästi kahdella proosateoksella: *Pimeda mehe aiad* (2015) voitti Tänäpäevkustantamon romaanikäsittekirjoituskilpailun ja oli Kulttuurirahaston kirjallisuuspalkintoehdokas yhdessä pienoisromaanin *Pühapäev* (2015) kanssa. Riismaa on kirjoittanut myös kuusi näytelmää. Hänen seitsemäs runoteoksensa *Soekülm*, josta Nippernaatin lukijat saavat jo nyt käännösmaistiaisia, ilmestyyne kuluvan vuoden aikana.

• • •

HEIDI LIVARI (s. 1974) on tartonsuomalainen sanatyöläinen. Hän opettaa suomen kieltä Tarton yliopistossa sekä luennoi ja kirjoittaa suomalaisesta kirjallisuudesta. Hän on työskennellyt muun muassa Suomen Viron-instituutin ja Runoajelu-festivaalin kirjallisuusprojekteissa ja tapahtumissa.

Runouden kääntäminen on koukuttavaa, koska se merkitsee luovuuden suloista tuskaa ja löytämisen rajatonta riemua. Erityisen kiehtovaa on kääntää virosta suomeksi ja saattaa kahden samankaltaisen ja samalla erilaisen kielen kohtaaminen uudeksi, mutta alkuperäiselle teokselle uskolliseksi tulkinnaksi.



5

---

SVETA GRIGORJEVA

SUOMENTANUT TUULA IRENE FRIMAN

S

YNNYIN VUONNA 1988

ei en puhu viroa aksentilla  
etenkään silloin  
kun jätän nimeni kertomatta  
ei en puhu venäjääkään aksentilla  
etenkään silloin kun jätän kertomatta virolaisen äitini nimen

lue tämä runo  
katsomatta nimeäni

RUNOJA

Kokoelmasta  
*Kes kardab Sveta  
Grigorjevat*  
(Värkse raamat  
2013) sekä jul-  
kaisemattomia  
runoja

lue tämä runo  
ilman minun nimeäni

ja sano vielä  
että puhun aksentilla

tällä paperilla

ja  
ei  
minä en halua pseudonyymiä

vasta lukion jälkeen minusta tuli taas

sveta

ennen olin svea

äidistä se tuntui virolaisemmalta

(passissa minulla on isän antama nimi  
sveta)

ja niin minä kuljin  
ensimmäisestä koulupäivästä alkaen ympäriinsä

esitellen itseni  
jonain toisena

ei kiitos

mielummin vaikka puhun  
teidän mielestänne  
aksentilla

kuin kärsin persoonallisuuden jakautumisesta  
eikö vaan

nana

## TYTTÖ

sinä lettipää joka  
käyt tanhutunneilla soitat pianoa  
(kun soitat rahmaninovia kaikki katsovat suu auki)  
jota äiti ei päästä toisten tyttöjen kanssa juomaan  
ennen kuin olet melkein 18  
sinä joka et satuttaisi karpästäkään  
saat kymppejä (yksikin yhdeksikkö  
todistuksessa saa sinut itkemään niin hysteerisesti että  
kaikki epäilevät äidin hakkaavan sinua kotona)  
luet doris karevaa ja kirjoitat 11-vuotiaana  
pöytälaatikkoon romanttisen riimirunon  
("niin hellästi sä katsot minuun päin  
myös katseeni mä sinuun luon  
vaan saapuu pian  
loppu tarun tämän  
et rakkauttas mulle enää suo")  
sinä joka et välitä yhdenkään pojan silmäniskuista  
alaselän hennoista sipaisuista  
ennen kuin olet melkein 20  
sinua niin juuri sinua  
haukutaan lopulta  
luntuksi lutkaksi  
kylähuoraksi  
naisrunoilijaksi

## MISS UNIVERSUM

kauniin tytön runo

tänään kanssani  
ei voi  
mennä  
liian pitkälle  
tahdon naida ja tappaa

sillä olen ollut liian kauan hyvä tyttö  
ryhdyn taas pahaksi  
mutta tällä kertaa kuten lempipunkkarini

minä soitan  
loppuun asti

olen intohimoinen tyttö  
parhaiten osaan  
suudella ja soimata

kauniin tytön runo

tänään kanssani ei voi mennä liian pitkälle  
tahdon naida ja  
tappaa

naida ja tappaa

enkä minä lopeta ennen kuin maailman  
huulet ovat vain minun  
jalkojeni



välissä

en lopeta ennen kuin kaikki huulet ovat vain minun  
jalcojeni  
välissä  
enkä  
muuten

ennen en lopeta

---

## PIHAN KUNINGATAR 4 EVER

ole minun harmaa paratiisini  
vielä rakentamattoman kanaalin alku ja kanaalin  
loppu

ole minua 10 vuotta vanhemmat  
rohkeasti meikatut  
tytöt hopeisissa tai kultaisissa korokepohjakengissään  
ole heidän poikakaverinsa kitaroineen  
päivästä päivään soittamassa sisäpihalla pelkkää tsoita  
etenkin sitä yhtä biisiä

ole minun syystanssini priislen takamailla  
missä vietimme kavereiden kanssa päivät  
etsien kokispullon korkkeja uutta kokispulloa varten  
ja löysimmekin joka kerta

ole hänen ensimmäisen kerroksensa parvekkeenalus  
johon on ikuisiksi ajoiksi kirjoitettu  
haalistuneella halvalla tussilla  
саша + света 4 ever  
ole minua ikuisesti vihaavat pikkutyöt  
koska hän valitsi juuri minut  
ei se jälkeenpäin tietenkään yllätä  
olin ainoa joka ei  
piitannut hänestä pätkäkään

ole minua vihaavat onnelliset pikkutyöt  
kun lopulta muutin sieltä pois  
ole heidän jäähyväissanansa prikulleen

”toivottavasti sinä et uudella pihalla esitä  
samanlaista kuningatarta kuin täällä”  
kaikilla itku silmässä

ole minun yhdeksänkymmentäluvun loppuni  
linnamäe 45:n pihan penkeillä  
joihin oli isoin kirjaimin aina raapustettu  
joko nirvana  
tai prodigy



## SVETA GRIGORJEVA

Sveta Grigorjeva (s. 1988) on Tallinnassa asuva koreografi, ohjaaja, tanssija ja runoilija. Hän on opiskellut Tallinnan yliopiston lisäksi Ranskassa ja Grönlannissa. Ensimmäiset runonsa Grigorjeva julkaisi Värskes Rõhk- ja Vikerkaar -kirjallisuuslehdissä. Ensimmäinen ja tähän mennessä ainoa ilmestynyt runokokoelma *kes kardab sveta grigorjevat* ("kuka pelkää sveta grigorjevaa") ilmestyi vuonna 2013. Kokoelma herätti Viron kirjallisuuskentällä kiivasta keskustelua realismista, vaikka kirjoittaja ei omien sanojensa mukaan pidä realismia taiteessa kovinkaan mahdollisena. Grigorjevan runoja on helppo lukea omakohtaisina, jopa tunnustuksellisia. Päällimmäisenä niistä välittyy kuitenkin itsemäärämisen ja -määrittelyn tärkeys. Runojen puhuja tuntuu toistuvasti pyrkivän ulos valmiiksi määritellyistä loke-roista, haastamaan laiskoja ja sovinnaisia luokitteluja, joissa nainen on joko huora tai madonna, runotyttö tai rääväsuu. Grigorjevan runot eivät pakota valitsemaan, niiden asenne on enemmänkin *so what*, ole

mitä olet. Riittävän pitkälle viety (itse)ironia saattaa lopulta olla itse totuus.

#### OHJAUKSET JA KOREOGRAFIAT:

- ◉ Keda ma täna tantsin (2011)
- ◉ SÕP-RUS-EST (2012)
- ◉ Welcome to the Jungle (2012)
- ◉ Hoiak (2014)
- ◉ Smells Like Team Spirit (2015)
- ◉ Carmina Trash (2015)

#### PALKINNOT:

- ◉ Sõltumatu Tantsu Ühendus -yhdistyksen Vuoden tulokas -palkinto ohjauksesta SÕP-RUS-EST 2012
- ◉ Tallinnan yliopiston kirjallisuuspalkinto 2013 (Vikerkaar-lehdessä syyskuussa 2012 ilmestyneistä runoista)
- ◉ Vikergallup-äänestyksen voittaja: vuoden debyytti 2014 kokoelmalla *kes kardab sveta grigorjevat*

• • •

TUULA IRENE FRIMAN on Tallinnassa asuva suomen ja viron kielen opettaja ja suomentaja.

# 6

MARKO MÄGI

SUOMENTANUT HANNU OITTINEN

## RUNOJA



### IHMEELLISIÄ JUTTUJA

Päässä on kiinni  
ihmeellisiä juttuja.  
Kuten silmät  
ja korvat.  
Sydän ei kuitenkaan  
ole päässä  
kiinni.

Kokoelmista  
Maitsestatud  
kanad (JI,  
Saarde–Pärnu  
2012) ja Pea-  
lehakkamise  
küsimus (JI,  
Saarde–Pärnu  
2015)

## SYKSY

Miten valmistaa  
hyviä kuivatettuja sanoja?

## EMU

Suurikasvuinen  
työkyvytön lintu.

## MAITOA

Kai jostain saa  
mustavalko-kirjavaa  
maitoa?

Sellaista  
kuin lehmät  
on oikeasti.

## AJATUS

Pitäisi varmaan murtaa käsi tai sääriluu.  
Aivojakin pitäisi jotenkin vaurioittaa.  
Sitten ei ehkä hävettäisi niin paljon.

## HENKILÖKOHTAISTA

Tätä kaikkea  
kuuntelen  
omasta radiosta.

## AIDAN KATVEESSA

Tuuli hellii kielevästi kyrvän vartta.  
Oi riittäisipä sillä vielä puheenpartta!

## OLEN PIILOSILLA

Melkein kukaan  
ei ole nähnyt  
minua selvin päin.  
Silloin olen piilossa.

## PUUTTEITA KANSSAKÄYMISESSÄ

Voi vittu!  
Enhän mä kuule,  
jos puhun itse samaan aikaan.

## PAIDEN MIELIPIDEFESTIVAALI

Viime vuonna selvisi,  
että paikallisilta asukkailta puuttuu mielipide siitä,  
missä sijaitsee Paiden linja-autosema.

## ILMAINEN PAUKKU

Join omasta pullosta klubissa,  
jossa sai ilmaisen paukun.

Heittivät ulos.



## KRAPULAN TERVEYDEKSI

Oikeastaan jokaisella krapulalla on luonteensa,  
syntyhistoriansa ja kehityksensä.

Kunnioittakaamme sitä!

Kippis!

## INTEGRAATIO

(Keskustelu maaseutubussissa)

Tiedätkö,  
kuka mulla on  
kotona?

No en.

Rottweileri, koira,  
hirveä  
peto!

Vaan tiedätkö,  
mikä sen nimi  
on?

No en.

Sen nimi  
on  
Rolf!

Aha.

Vaan tiedätkö,  
mitä se  
tekee?

No en.

Se  
syö  
sut.

Aha.

LAATU

uni  
kuin  
kulunut C-kasetti  
hauras ja katkeileva

kuolema  
kuin  
kiiltävä CD-levy  
kova ja kestävä

## KUU JA AURINKO

kuu on pelkkä jippo  
joka kiinnittää huomion  
ongelmiin  
ihan kuten  
aurinkokin

## KEVÄT

Ehee,  
juhuu.  
Hajee,  
jehuu!

## SÄVELASTEIKKO

olen sävelasteikko  
vanha sävelasteikko

astelkaa  
minua  
pitkin

## PÄTKITTY PÄIVÄ

joka päivä  
yhtä ja samaa

heräämisen jälkeen  
vähän murkinaa

sitten vähän  
rukoilua

sitten pikkaisen  
rakkautta

mihin  
keskityt

yhtä ja samaa  
joka päivä

päivä on  
pätkitty

mihin  
keskityt

rutiinien  
pätkimä

joka yhtä  
ja samaa päivä

## KESÄINEN IDYLLI TOOMPEALLA

kaksi tyttöä  
toompealla

kaukana näkyy  
kaistale merta

kato laiva lipuu ohi  
mä vilkutan  
sanoo toinen  
kato kala ui ohi  
mä vilkutan  
sanoo toinen



## MARKO MÄGI

Lehtimiehenä toimineen Marko Mäen runoteos *Maitsestatud kanad* ("Maustetut kanat", 2012) on harvinainen herkkupala jopa virolaisen vaihtoehtorunouden joukossa. Siinä näkyy sisällön absurdius, iskelmällisyys ja tekijälleen ominainen tietoinen boheemius, joka ilmenee krapularunoina ja kapinahenkisyytenä, asenteellisena toiseutena. Tekstien juuret tuntuvat johtavan punkiin ja punkhenkisyyteen, kuten monella muullakin virolaisella nykylyyrikolla.

Mäen vahvinta puolta on hallittu ytimekkyys, joka sonnustautuu joskus kielellisen kokeilun ja hulluttelun, joskus tiiviin ja juonikkaan ajatusrunon muotoon: Kuu on pelkkä jippo / joka kiinnittää huomion ongelmiin / ihan kuten / aurinkokin (*Kuu ja aurinko*). Tiiviys näkyy myös pidemmissä, usein absurdiin päätyvissä runoissa samoin kuin tunnelmallisissa proosapaloissa. Mäen koko julkaistu tuotanto on toistaiseksi koostunut proosakirjasta ja parista runokokoelmasta. Hänet onkin tunnettu paremmin esiintyjänä, joka tuskin jättää kuu-

lijoitaan välinpitämättömäksi. Ilmeisen omaelämäkerrallisesta lähtökohdasta huolimatta tulos päihittää itsekkään jaarittelun ja yltää puhuttelevaksi runoksi, pois kirjoittajansa liepeiltä.



HANNU OITTINEN on pitkään toiminut viron kielen kääntäjänä. Hänen suomennoksiinsa kuuluu useita romaaneja ja muuta proosaa, runsaasti runoutta ja joitakin tietokirjoja. Viron kääntämisen kautta hän on joutunut pohtimaan myös marginaalisuuden ja keskeisyyden ongelmaa.

# 7

KAI AARELEID

SUOMENTANUT HANNA PIPPURI



## VIATTOMUUS

VIISIVUOTIAANA SAIN ELÄMÄNI ENSIMMÄISEN OPPITUNNIN SIITÄ, ETTÄ SIELLÄ missä on rakkautta, on aina myös kuolemaa.

Isoäiti ja isoisä asuivat pienessä vihreässä puutarhakaupungissa, jossa vietin lapsuuteni onnellisimmat päivät. Siellä opin tuntemaan elämän maun, isoisän puutarhan tuoksut, värit ja äänet: kostean turpeen, kypsät tomaatit, keltaisten ja valkoisten narsissien suorat rivit, lingosta suureen purkkiin valuvan meripihkan värisen hunajan, huoneen nurkassa käyvän viinin hiljaiset pulpahdukset mittaamassa syysiltoja, ja talven, ulkona ikkunoihin ulottuvat hanget, sisällä aamuisten lettujen tuoksun... Niin me elimme. Niin he elivät ja minä sain siitä osani.



Talon oli rakentanut isoisä, kivenhakkaaja ja hautakivenveistäjä. Häneltä oli jäänyt verstaan nurkkaan kymmenen hautakiveä. Minä en saanut koskaan tietää, miksi ne siellä olivat. Oliko vanha Johannes pannut kivet syrjään jälkipolvilleen? Voisiko joku niistä olla vaikka minulle?

Sen tiedän, etten pelännyt niitä, eikä liioin pelännyt ystäväni Hendrik. Siellä hautakivien välissä kokeilimme ensimmäistä kertaa pussata, ja vaikka ensimmäisellä kerralla olivat nenät tiellä, mikä huvitti meitä kovasti, maistui se myös niin makealta, että yritimme muutaman kerran vielä. Hautakivien suojissa selvitimme myös anatomisen erilaisuutemme kertaalleen ja lopullisesti. Hendrik sanoi, että hänen mielestään minussa on kaikki kauniimpaa. Minä en sanonut mitään, osittain siksi, että olin samaa mieltä, mutta mitenkäs sen sanot, kun toinen on juuri ollut niin kiltti. Ja osittain siksi, että olin kokonaan kuuma eikä henki kulkenut, sanoja ei vain olisi tullut.

Viattomuudella ja sen menettämisellä on niin monta astetta, että sen voi menettää monta kertaa. Ensimmäistä kertaa menetin viattomuuteni viisivuotiaana, Hendrikin kanssa, verstaassa hautakivien välissä, kun hän tuskin koski minuun.

Toisen kerran menetin viattomuuteni noin vuotta myöhemmin, kun Hendrikin äiti tuli tilaamaan isoäidiltä valkoiset kallat. Hän oli pukeutunut mustaan ja alkoi minut nähdessään itkeä suureen ääneen.

Minun isosisäni, puutarhuri ja hauturi, saattoi Hendrikin matkaan. Lopulta he ottivat minutkin mukaansa. Kuulin, kuinka he keskustelivat siitä, ja isoäiti oli se, joka sanoi, että tytöllä on siihen oikeus, jokaisella pitää olla mahdollisuus edes jäähyväiset jättää. Isoisä sanoi lopulta vain: ”Kyllä, niin se on”, ja jatkoi puheen kirjoittamista.

Minä tiesin, että Hendrikillä on joku sairaus. Hän kertoi siitä minulle kesällä, puoli vuotta aikaisemmin, aseman takana vanhassa veturissa, kun vakoilimme humalaisia kerätäksemme heidän tyhjät pullonsa. Olin huomannut, että Hendrik oli muuttunut. Hän oli

turvoksissa, ja alkuun tarkkailin huolestuneena itseänikin, että turpovatko kaikki kasvaessaan tai eihän se vain tartu. Mutta sitten sain tietää, että se johtui lääkkeistä, ja sydämeni keveni, sillä lääkkeethän auttavat. Tokihan lapset paranevat.

Mutta minun olisi pitänyt olla huolissani.

Vai olisiko?

Silloin meillä ei olisi ollut sitä kesää, silloin me emme olisi kiipeilleet uhkarohkeina raunioissa, niin varmoina käyneet istumassa käsi kädessä hautausmaalla. Elokuussa Hendrik punoi minulle heinistä sormuksen ja kysyi, luulenko että me voisimme joskus mennä naimisiin, hän ei tahdo ketään toista tyttöä. Minä arvelin, että voisimme kyllä, ja hän pani sormeeni sormuksen, joka oli juuri oikein kokoinen. Sen jälkeen lähdimme hautausmaan lähelle luumuvarkaisiin ja illalla oli maha kuralla.

Viimeisen kerran näin Hendrikin syyskuun lopussa. Hän oli kotona, minä kävin häntä katsomassa. Turvotus oli poissa, mielestäni Hendrik oli kasvanut. Pidemmäksi, vanhemmaksi. Hänen huoneessaan oli paljon kirjoja, ja hän sanoi, ettei juuri voi tehdä muuta kuin lukea ja katsella kuvia.

Hendrik oli tehnyt minulle lahjan. Veistoksen. Hän oli vuollut kammottavan ruman paksun naisen kuvan, suurimahaisen ja isotissisen. Hän sanoi, että oli löytänyt tuon veistoksen kuvan yhdestä kirjasta ja tehnyt minulle samanlaisen amuletin, jotta se toisi minulle onnea ja hedelmällisyyttä ja turvaa ja menestystä. Minä kysyin, mikä on amuletti, ja Hendrik vastasi: ”Onnenkalu.” Minä kysyin, mitä on hedelmällisyys, ja Hendrik sanoi: ”Kun on paljon lapsia.” Ja lopuksi kysyin vielä, mitä on turvallisuus, ja hän mietti hetken ja sanoi: ”Sitä, kun on varma olla.” Se kaikki sopi minulle. Hendrik oli sanojen kanssa niin taitava.

Sen jälkeen pelasimme kaupunkien polttamista ja paskahousua, sillä minä en osannut muuta. Sitten vielä dominoa, mutta nappulat

menivät peitolla nurin. Minä en oikein osannut tammea eikä Hendrik myllyä. Mutta pelasimme kuitenkin lopulta tammea ja minä hävisin koko ajan, kunnes Hendrikin äiti tuli sanomaan, että Hendrikin pitää nyt ottaa lääkettä ja levätä ja että isoäiti varmasti jo odottaa minua kotona.

Kun Hendrikin äiti oli mennyt, annoin Hendrikin poskelle suukon ja hän puristi minun kättäni ja minä sanoin, että pidän hänen Venuksensa aina tallessa, sillä onnea ja hedelmällisyyttä ja turvallisuutta ja menestystä me juuri tarvitsemme.

## VALKEA LENINKI

Kun olin pieni tyttö, särmätön, pehmeä ja pellavapäinen, vietin pitkiä onnellisia aikoja isovanhempieni luona pienessä Keski-Viron kaupungissa, joka oli tuolloin ennemminkin suuri kylä kuin kaupunki. Isovanhempien talon ympärillä oli suunnaton puutarha, minun lapsuuteni viidakko, kasvuvuosieni paratiisi.

Isoäiti oli ollut tai oli vieläkin myymälänhoitaja ja isoisä oli rakentanut puhelinlinjoja, mikä tuntui silloin vitsikkäältä, koska kaikki sanoivat, että hän on työskennellyt ”siteissä”, ja minä vain ihmettelin, mitkä kumman siteet ja sidokset ne olivat ja miten kummassa niissä pystyi töitä tekemään. ”Siteet” olivat lapselle tärkeä sana puhkikauduttujen polvien takia, ja ”siteet” olivat tuolloin myös toisessa mielessä tärkeä sana, jopa lapsi tiesi, että kun niitä oli, sai... tavaraa. Nyt meillä on *Nokia. Connecting people* ja kaikki on ihan selvää. Isoisä työskenteli ihmisten yhdistämisen alalla.

Mutta oikeasti en muista, että kumpikaan heistä olisi käynyt töissä. Sen lisäksi, että isoisä teki puutarhatyönsä, huolehti, että valkeat ja keltaiset narsissit nousivat suorina riveinä, linkosi suuriin purkkeihin valuvaa meripihkan väristä hunajaa, ja sen lisäksi, että hän oli puolipäiväinen maallinen hautajaispuhuja. Ja sen lisäksi, että isoäiti

osasi sitoa kaikkein kauneimmat kukkalaitteet ja ommella, ommella, ommella. Ommella leninkejä seutukunnan rouville, sillä mummin luona olivat he kaikki vielä tai jälleen rouvia, eivät tovereita tai kansalaisia. Ommella mekkoja itselleen ja minulle.

Minun ensimmäiset mekkoni olivat rouvien tilkuista, mutta kyllä ne olivat sieviä. Kenenkään toisen tytön mekot eivät olleet niin värikkäitä, mielikuvituksellisia, monipuolisia. Kyllä – isoäiti tiesi tasan tarkkaan, mitä minä tarvitsin, hän tiesi, että pitää olla taskuja, ja hän piti huolen siitä, että laskosten välissä oli aina ovelasti piilossa joku karkki- tai kolikkotasku. Joskus hän teki minulle jopa sellaisia mekkoja, jotka näyttivät satiinimereltä, mutta olivat oikeasti leveälahkeiset haalarihousut, jotta minä voisin kiipeillä puissa serkkupojan ja hänen kavereittensa kanssa, ja juosta ja juosta.

Isoäiti opetti minut käyttämään mekkoja, eikä vain käyttämään mekkoja vaan kantamaan niitä.

Isoäiti ei niinkään pitänyt saarvoja, vaan kasvatti minua toime-  
lialla käsillään, kunnollisuudellaan, vissillä esimerkillä. Sillä, miten hän käveli, miten piti päätään, kumarassa ja kuitenkin pystyssä, ja miten hymyili, itsekseen, jotenkin sisäänpäin, sillä ennen kaikkea isoäiti oli arvoitus. Ja miten hän itse kantoi leninkejään.

Miten hän kantoi elämää.

Niin että lopulta mummi opetti mekkojen käyttämisen lisäksi sen, miten siivet kantavat.

Sellaisessa maailmassa minä elin, ja kun oikein ajattelen, se oli oikea pikkuporvarillinen saareke neuvostoajan todellisuudessa.

Ajat ovat muuttuneet, mummi on kauan sitten kuollut, mennyt on jo ukkikin, joka selvisi yhdeksänkymmppiseksi, suorana ja murheellisena.

Nyt heidän talonsa on palanut, ja legendaarinen, niin vikkeläjälkainen Singer sulanut tulipalossa tummaksi metallikoppuraksi, jota yhä vielä säilytän.

Ostin antiikkiliikkeestä isoäidin Singerin tarkan kopion, mutta käytän sitä vain apupöytänä ja ostan omat ja tyttären mekot kaupasta tai teetän venäläisellä ompelijattarella, jonka työhuone on torimme laidalla ja joka tuppaa tekemään kaikista hameista liian lyhyitä ja sanoo: ”Tjeillä on niin hyvät jalat, niin hyvät jalat”, ja meidän pitää jatkuvasti hokea, että haluamme pitkän pitkiä mekkoja, vaikka emmehän me tahdo.

Minulla on luultavasti noin viisikymmentä leninkiä, joista suurinta osaa en käytä. Mutta ne juuri, joita en käytä, muistuttavat siitä, miten elämä höykyttää minua ja muita, miten ajan hammas vääjäämättä puree. Ja usein muistuttaa kirjava mekkorivi kaapissani yksinkertaisesti siitä, miten aika venyy, venyy siinä mielessä, että se jatkuu vielä silloinkin, kun minä olen mennyt.

Niiden mekkojen joukossa, jotka ovat tallessa, mutta joita en koskaan käytä, on hailakan vaaleanpunainen silkkisatiininen vauvanmekko, jossa minun äitini kastettiin. Ja siellä on rippileninkini, joka oli oikeasti Amerikan isotädin garderobistaan kaseeraama ja köyhille Viron sukulaisilleen lähettämä fini yöpaita. On merensininen polyesterimekko valkoisine pikkukukkineen ja kunnollisine alushameineen, siitä muistan vielä onnellisen äitini.

Siellä on silkkileninki, jonka silloin vielä tuleva mieheni toi ensimmäiseltä ulkomaanmatkaltaan ja joka varmasti maksoi hänelle kokonaisen omaisuuden. Se oli hänen tapansa näyttää, että hän on tosissaan: hän kysyi, mitä voisi minulle tuoda, ja minä vitsailin, että jos jotain tuot, tuo leninki. Ja hän toi, käytin sitä valmistujaisjuhliissa ja monta muuta kertaa, mutta enimmäkseen pidin sitä sievästi pakattuna kaapissa. Se leninki on klassikko, ei mene koskaan pois muodista, mutta minä en voi nyt sitä käyttää, sillä elämä on tehnyt minut pienemmäksi.

Siellä on vielä punapilkkuinen pikkumekko, jota on pitänyt kolme sukupolvea perheemme naisia, ja lopulta on siellä minun hääpukuni, joka ei ole kertaakaan ollut kunnolla päälläni.

Niistä toisista, joita minä käytän, ei voi sanoa, millä niistä on joskus riittävästi painoarvoa, että se kannattaa säästää, jättää jälkipolville, että siitä tulisi osa historiaa.

Kaikki värit yhteensä ovat yksi – valkoinen. Kaikki mekot yhteensä ovat yksi valkea leninki. Valkoinen on muistin ja muistamisen väri, valkoinen valo kätkee kaikki muistot.

Jopa tumman metallikoppuran romujen joukossa, jopa tyhjän tontin, kadotetun paratiisin, joka ei enää edes kuulu meidän perheellemme.

Jopa isoäidin suonikkaat, jouten sairaalalakanalla lepäävät kädet, hänen murtuneen, tyhjän hymynsä aivoinfarktin jälkeen, ja minut, joka istun siellä avuttomana ja yritän sanoa hänelle:

”Mummi, minä menen naimisiin, mummi, tarvitsen mekon, joka kasvaa minun mukaani, mummi, vain sinä olisit tiennyt, kuinka ommellaan sellainen, miten piilotetaan pieni olento laskoksiin, kuinka tehdään salatasku nimikoidulle nenäliinalle, jonka annoit lahjaksi, kun täytin viisi. Älä mene, mummi, älä vielä mene.”

Hääpäivän aamuna isoisa koputti oveeni. Vapisevissa käsissään hän piteli laatikkoa. ”Mummi olisi halunnut, että sinä saat tämän. Ota, sovita sitä päällesi. Sinä olet niin hänen laisensa, tiesitkö sinä, että hän odotti isääsi, silloin elokuussa, kun me menimme naimisiin, viimeisenä onnellisena kesänä ennen sotaa?”

Leninki sopi kuin valettu ja on sopinut siitä asti. Aivan sama kuinka paljon olen kasvanut tai kutistunut, aivan sama, mitä elämä on tuonut tullessaan.

## JÄTÄ MIELEEN

uit suuren kiven luota kohti aurinkoa  
lapsuuden ranta  
elokuun helleaalto  
uit rinnan sisaresi kanssa  
te olette tehneet rauhan  
hän tietää sinusta asioita joita toiset eivät tiedä  
sinun salailusi  
sinun pimeän puolesi

uit rannalta avomerelle päin  
niin kuin et tavallisesti koskaan uskalla  
mutta nyt et pelkää  
syvyyttä etkä tuntematonta

hän on opettanut sinua  
nuorempi sisaresi  
ui siinä hänkin  
laskeva aurinko silmissänne  
aika ja menneisyys silmissänne  
katumus kun  
pidempi matka yhteistä tietä  
on jo takana  
ei edessä  
liian monta päivää on mennyt  
hiljaisuuteen  
etäisyyteen

tänään  
meri on teidän

## LUMOUS

näit unta  
että luet sitä kirjaa  
muuten olet kyllä aikonutkin  
lukea  
mutta unohtanut  
kun aina on jotain muuta

mutta nyt unessa  
luit  
muistat vielä sen tunteen  
sen lumon  
sen maun

ja ajatuksen:  
koukuttaako elämä koskaan sinua  
niin täydellisesti  
kuin ne tarinat  
joita todellisuudessa ei ole

lumoavatko elämässäkin ne tarinat  
joita todellisuudessa ei ole  
niin täydellisesti  
kuin unessa



## TUOKSUVAT

rautatiet  
eivät tuoksu enää kuten ennen  
makean pien tilalla  
hajuton betoni

vesi sillan alla  
ei ole enää sama kuin ennen  
ei tuo mukanaan  
makeaa soiden tuoksua  
seisoo

elämä ei tuoksu enää niin kuin ennen

mutta monen asian  
tuoksu on entisellään  
vanhan puutalon rappu  
tyhjä hillokellari  
romahtanut leivinuuni  
hylätty verstaas  
kylmä kappeli

suru ja muistot  
tuoksuvat yhä  
samalta



## KAI AARELEID

Kai Aareleid (s. 1972) on Tartossa syntynyt virolainen kirjailija ja kääntäjä. Hän on monipuolinen kielen ammattilainen ja valmistunut Teatterikorkeakoulusta Suomesta dramaturgiksi vuonna 1997 sekä kääntäjäksi ja kustannustoimittajaksi Tallinnan yliopistosta vuonna 2001.

Aareleidiltä on vuonna 2011 ilmestynyt romaani *Vene veri* ("Venäläinen veri"), vuonna 2015 kaksi runokokoelmaa *Naised teel* ("Naisia tiellä") ja *Vihm ja vein* ("Sade ja viini") sekä vuonna 2016 romaani *Linnade põletamine* ("Poltetut kaupungit"). Aareleid harrastaa lavarunoutta ja lavaproosaa ja on vironnut kaunokirjallisuutta espanjan, portugalin, englannin ja suomen kielistä.

Vuonna 2013 Kai Aareleid sai Tuglaksen novellipalkinnon novellistaan *Tango*. Esikoisromaanillaan hän oli ehdolla Viron kulttuurirahaston kirjallisuuspalkinnon saajaksi.

Tässä Nippernaatissa julkaistavat kaksi lyhytproosatekstiä ovat ilmestyneet aikakauskirja Loomingissa vuonna 2015. Pienet taidokkaat tarinat edustavat hyvin Aareleidin koko tuotantoa, sillä tarinoiden teemat tulevat vastaan yhä uudelleen ja uudelleen niin hänen proosassaan kuin runoissaankin. Viattomuus-novellilla Aareleid voitti HeadRead-kirjallisuusfestivaalin lavaproosakilpailun.

Tähän valitut runot ovat kokoelmasta *Naised teel*. Suomentamani runot muodostavat lyhytproosatekstien kanssa kokonaisuuden, joka pohtii muistojen ja kertomusten merkitystä minäkuvan ja elämänasenteiden synnyssä.



HANNA PIPPURI (s. 1969) on teologi ja viron kielen ja kulttuurin opiskelija. Kirjallisuuden kääntäminen on hänen vuosikymmenet itänyt haaveensa, joka alkaa pikkuhiljaa muuttua todeksi. Sen lisäksi, että kaunokirjallisuuden kääntäminen on hänestä työnä kiehtovaa, haastavaa ja palkitsevaa, se antaa mahdollisuuden avata kurkistusikkunoita virolaiseen yhteiskuntaan.

# 8

JÜRI KOLK

SUOMENTANUT ANNIINA LJOKKOI



## VUODENVAIHDE

Kavereilla oli kuulemma uudenvuodenjuhlat jossakin kaupungin ulkopuolella. Minulle ei ihan selvinnyt, kenen talo se oli, mutta sinne sai joka tapauksessa mennä. Tulossa oli kavereiden lisäksi puolituttuja ja tuntemattomia. Vaikkei sillä niin väliä, miten paljon. En aikonut mennä. Ajattelin istua kotona lukemassa kirjaa.

Päivän mittaan kuitenkin kasvoi lievä levottomuus. Onko ihminen, joka vuodenvaihteessa valitsee tipattoman yksinäisyyden, ihminen laisinkaan? Ehkä pitäisi sittenkin mennä vaikka vanhempien luokse, ne ilahtuisivat varmasti. Katsoisimme yhdessä telkkaria, meni-

Kokoelmasta  
*Suurvoijooks*  
(Tuum 2015)

simme nukkumaan puoli yksi ja olisimme seuraavana päivänä pirteitä kuin peipposet.

Rautatieasemalla selvisi, että vartin päästä vanhemmille menevän junan jälkeen lähtisi vielä toinen – sinne missä kaverit juhlivat. Hmm. Äiti jauhaisi taatusti puoli iltaa, ettei arvannut minun tulevan ja ettei ruokaa ole tarpeeksi. Isän naamasta näkyisi, miten kovasti hän yrittää pidätellä sitä polttavaa kysymystä: ”Poika, mitä sinä olet ajatellut ruveta tekemään? Oletko vihdoin keksinyt jotain?”

Ei, hemmetti! Minä menen kavereiden luokse. Miksen menisi? Voisin ihan hyvin mennä. Siellä olisi myös Tea. En tosin ole vielääkään keksinyt, miten lähestyisin häntä, jos ollenkaan, mutta ehkä se selviää, kun vietän tarpeeksi aikaa hänen seurassaan.

Puolitoista tuntia myöhemmin nousin junasta ja olin jo menossa, kun tuli mieleen, että fiksuinta on kysyä tietä paikallisilta. Kysyä ennen kuin väki hajaantuu rautatieasemalta. Eiköhän heillä ole tiedossa, missä juhlii parikymmentä vierasta nuorta. Sainkin ohjeet, mutta juhlapaikalle ne eivät minua johdattaneet. Ehkei siinä talossa käynyt vieraita juhlijoiita niin usein. Ei ollut tyyliin Koskisen Santun luona, siellä ne käyvät. Sen jälkeen on taas piha täynnä tumppeja ja...

Myöhemmin sain tietää, että suunta, johon olin meinannut hetken mielijohteesta lähteä, olikin oikea. Olin aiemminkin langennut samaan ansaan – luottamus paikallisten tietoon toi minulle sillä kertaa noin kymmenen kilometrin kävelylenkin. Joskus tulevaisuudessa olin tekevä sen virheen vielä kerran, mutta en itse apua kysyessäni, vaan tarjottuun apuun luottaen. Kysyin nimittäin Lasnamäen bussissa, mikä on seuraava pysäkki, ja myöhemmin tämän henkilön oli aivan pakko pysäyttää minut kadulla ja osoittaa, että etsimäni talo on sittenkin toisella puolella. Itse asiassa neljä ensimmäistä askeltani olivat olleet oikeaan suuntaan. Mutta se siitä. Paljonko niistä tulevaisuuden mokista nyt osaa ottaa opikseen? Niinpä lähdin sinä uuden-

vuoden aattona väärään suuntaan luottaen paikallisten epävarmoihin oletuksiin.

Talot sijaitsivat melko kaukana toisistaan, ja ilmeisesti paikallisilla oli tarpeeksi tohinaa makkaroiden täyttämässä, ettei kylällä ollut levinnyt uutista vieraasta. Vai oliko tällä hiljaisella seudulla enemmänkin vieraita ja kiinnitettiinkö niihin vähemmän huomiota kuin olisin arvannut? Joka tapauksessa kävi niin, ettei kukaan tiennyt juhlista mitään. Useankin metsän suojaan piilotetun talon asukkaat tarjosivat kyllä hyväntahtoisia arvauksiaan, mutta oikeaa tietä ei kukaan osannut neuvoa. Joku epäröi hetken: olisi ehkä pitänyt kutsua minut sisään, mutta en minä olisi kumminkaan halunnut mennä. Varmasti olisi kutsuttu, jos olisin halunnut.

Yö oli hiljainen. Tuuli oli hiljainen. Pakkasta oli vain pari astetta, vaikka pilviä oli vähän. Sekä kuu että tähdet näyttäytyivät. Edes keskiyön lähestyessä yhdestäkään talosta ei kuulunut kohtuutonta mekastusta tai mölinää. Muutama koira tietysti haukkui, mutta sen nyt saattoi ottaa vaikka lauluna.

Yö oli kesy. Sudet eivät hyökänneet, varikset eivät nokkineet silmiä päästä, lepakot eivät varastaneet karvahattua. Jos vastaan olisi tullut karhu, sekin olisi varmaan vain kysynyt tulta ja tunnustanut pian nolona, että ei oikeastaan polta, mutta kun nyt tuli uudenvuodenyönä herättyä ja ryömittyä ulos pesästä... Itse asiassa kaikki oli hiljaisempaa ja rauhallisempaa kuin kotona kirjan kanssa olisi ollut. Kaupungissa kun aina metelöi joku ikkunan takana. Siellä tulee aina kiusaus mennä jonnekin. Kävellä vaikka huvikseen keskustan läpi, jos joku tulisi vastaan. Nyt ei ollut huolen häivää. Muutama yksittäinen piski räksytti, ja minä olin matkalla jonnekin. Olin koko ajan matkalla jonnekin, kaikki oli niin kuin pitikin.

Aamuviideltä olin taas rautatieasemalla. Kassaluukun takaa tervehdittiin iloisesti ja ojennettiin lautasellinen perunasalaattia sekä leipäpala kaveriksi. Vaikkei sitä oikeasti tapahtunut, minulla on myös

kirkas ja ihana muistikuva pienestä viinanaukusta, jonka aseman nainen tarjosi salaatin kyytipojaksi. Jos osaisin piirtää, voisin tehdä kuvankin naukusta, naisesta ja asemasta, koska joka tapauksessa olen sijoittanut ne samaan muistikuvaan, vaikka totta puhuen, viinaa ei ollut.

Kuudelta lähti juna kaupunkiin. Olin yksin vaunussa, olihan ensimmäinen tammikuuta. Erehdytte jos luulette, että se olisi ollut jotenkin surullinen harharetki. Ei se ollut. Kumma kyllä se ei ollut edes yksinäinen. Jopa kysymykseen, jonka esittämiseen isälle ei tuona iltana tarjoutunut mahdollisuutta, alkoi seuraavien viikkojen aikana hiljalleen muotoutua vastaus.

## SUURI SOTA PAREMMAN MAAILMAN PUOLESTA

Olin kai kuuden vanha, kun minusta alkoi tuntua siltä, että pitäisi tapella. Että muuten minua ei oteta laumassa tosissaan. Tuumasta toimeen. Asioita ei ole ollenkaan vaikeaa ajaa sille tolalle, että tapelu on väistämättä edessä. Ei tarvitse suoranaisesti haastaa riitaa eikä olla huomiotaherättävän ilkeä. Riittää että on päättänyt. Tulin siihen tulokseen, että minun oli tapeltava Kallen kanssa – hänkään ei ollut vielä kertaakaan tapellut, joten meistä kumpikaan ei häviäisi, kävi miten kävi. Valintani oli varmasti jonkinlainen sekoitus hiljaista toivoa ja halpamaista laskelmointia.

Etukäteisvalmistelut veivät muutaman päivän, ehkä viikon. Oleellista oli, että kaikki tiesivät: ennemmin tai myöhemmin Jyri ja Kalle tappelisivat. Että se hetki läheni. Aavistus muuttui vääjäämättömyydeksi, joka hiipi liki kuin totuus Oidipuksen rikkomuksista tai jouluatto. Kalle ei ilmeisesti ollut yhtä vakuuttunut tappelun tarpeellisuudesta, mutta minkä hän mahtoi.

Lopulta koitti se suuri päivä. Ilman pitempiä puheita hyökkäsimme toistemme kimppuun eräässä ruskeassa ja elokuvallisen huonosti valais-

tussa pukuhuoneessa. Ähisimme aikamme – minä nyrkit ojossa, Kalle potkien. Hän potki korkealle, mutta ei osunut minuun. Minä kyllä osuin häneen, mutta en taatusti onnistunut satuttamaan. Tunteet kyllä kävivät kuumina. Voisi sanoa, että ilma oli sakeanaan adrenaliinia ja testosteronia, mutta testosteronia ei ollut vielä keksitty eikä se adrenaliinikaan ollut ihan täyttä tavaraa.

Taistelimme kuin muinaiset gladiaattorit. Yksi abiturientti oli sattunut samaan pukkariin emmekä olleet huomaavinamme häntä. Ikävä kyllä juuri se koitui kohtalokseni. Melko pian abiturientti tuli meidän luoksemme ja kumartui, hän oli hirmuisen pitkä, ainakin minun mielestäni. Hän kumartui alas, pani käden meidän kummankin olalle ja hymyili kuin kevätaurinko. Sitten hän sanoi vähän kömpelösti, että hei pojat, mitäs te nyt. Olkaas vaan kavereita.

Ne olivat tietyllä tapaa juuri oikeat sanat, niin hyvät ja inhimilliset, että koko päättäväisyyteni, kiukkuni, pelkoni ja päänäpintymäni sulivat hetkessä. Sulivat, ja minulle tulivat kyneleet silmiin. Voimalla. Yritin pidätellä, mutta olin kuin joku olympiavoittaja tai syntymäpäiväsankari – tunsin yhtäkkiä, että koko maailma ja ihmiset siellä ovat koko ajan välittäneet minusta, ja niin tulivat kaikki tunteet kerralla ja kastelivat silmäkulmani. Meidän luokan suurin auktoriteetti arvioi tilanteen ja totesi, että Kolk sai turpaan. Menetettyään mielenkiintonsa hän poistui tilasta, muut kannoillaan. Oikeassahan hän oli. Tosin tappelussa minua ei lyöty, mutta sitäkin vaikuttavampi oli tappioni, sitäkin suurempi. Hävisin hyvyydelle.

Kolmekymmentäviisi vuotta olen yrittänyt niellä häpeääni, tänään päätin, että nyt saa riittää – etsin Kallen käsiini. Haluan nähdä, kuka hänet tällä kertaa pelastaa. Ehkä saan elämäänikin vielä uutta puhtia.



## IKÄVYSTYMINEN

Sain sellaisen idean, että pitäisi ikävystyä, vaikka tunnin verran. Suunnitelmallisesti, keskittyen. Ei niin, että luuhaan netissä sivulta toiselle tai pelaan 2048:a tai katson toisella silmällä jalkapalloa. Paras paikka ikävystymiseen on paikallisbussi. Istuin kyllä aluksi etupenkiin, jotta voisin tuijottaa ulos, mutta kuski oli vetänyt aurinkovarjon tai mikä onkaan juuri sille korkeudelle, että näin edessäni vain pätkän asfalttia. Kännykkää päätin olla katsomatta. Ajatuksia päätin olla ajattelematta. Ainakaan käytännöllisiä ajatuksia – että mikä on seuraavan jutun päähenkilön nimi ja mitä minä illalla söisin ja miten selättäisin ne pari töissä eteen tullutta ongelmaa. Sellaisia ajatuksia päätin siis olla ajattelematta ja sekin siitä syystä, että olisi mahdollisimman tylsää. Kirjaa minulla ei ollut mukana. Kännykän, niin kuin taisin jo mainita, päätin jättää taskuun ja läppärin laukkuun. Ne tietysti vääntelehtivät siellä ja väittivät, että netti on täynnä kaikesta kiinnostavaa tai ainakin hyvää ajanvietettä. Mutta minä, kuten olen tämän kappaleen aikana yrittänyt jo monta kertaa selittää, olin päättänyt ikävystyä, joten kiinnostavat asiat ja viihde eivät sopineet minulle. Minun on sanottava, suorastaan tunnustettava, että ikävystyminen osoittautui yllättävän vaikeaksi. No, toisaalta sain tietysti katsella ympärilläni. Mutta sivuikkunasta katsomiseen kypsyy nopeasti. Ainakin minulla on niin. Kiidät kaiken ohi pääsemättä lähemmäksi mitään. Outoa. Toisaalta taas, vaikka en ajatellut varsinaisia ajatuksia, niin sanoja sinkoili päässäni kuin rottia hylätyssä myllyssä. Ja sitten vielä, läppärin ja kännykän kanssa piti pysyä melko tiukkana, jotteivät ne olisi kiivenneet kouraan. Joku toinen onnistuu pysymään tiukkana koko elämänsä ilman, että ikävystyy. Temppekos minun oli tehdä niin pari tuntia. Selvästikään en ollut ikävystynyt oikealla tavalla, tyydyttävästi. Sen sijaan pysyin puhelimen kanssa tiukkana, ignoroin sitä ja samalla kaikkia fb-kavereitani.

No onnistui minun vähän ikävystyäkkin. Ehdin ajatella, että tämä meidän rakas metsämme on niin ikävystyttävän, niin yksitoikkoisen vihreä, ja taivas sen tylsänvihreän metsän yllä niin ikävystyttävän harmaa. Asfaltti, älkääkä nyt odottako mitään yllätystä, oli myös ikävystyttävän harmaa. Täytyy sanoa, että se oli sulosta. No sateenkaari ja salammat voivat välillä vilahtaa, se on kivaa. Myös kuu, tähdet ja aurinko voivat välillä näkyä, mutta yleisesti ottaen harmaa taivas on ihan ok. Turvallinen ja oma. Metsän kanssa sama juttu – osa puista hankkiutuu talveksi kaljuiksi, ennen sitä ne tietysti värjäävät latvansa punakeltaisiksi – no eikö ole hauskaa. Mutta päällimmäinen vaikutelma on mukavan tylsänvihreä. Ja niiden tylsien puiden lomassa syövät tylsät siilit tylsiä sieniä ja pöpöttävät esi-isiltään oppimiaan solvauksia isältä pojalle – niin tikasta kuin ketustakin.

Ja ihmiset! Niin kuin se aamuinen tylsä bussikuski: olen ihan varma, ettei hänellä ollut yhtäkään harvinaista sairautta eikä eksootista harrastusta. Mutta kun pysäkillä joku pyysi viemään paketin kolme pysäkkiä eteenpäin ja sanoi, että siellä on joku toinen vastassa, otti kuski paketin vastaan enempiä mukisematta. Minä arvelin, että eurodirektiivi kieltäisi. Ja varmaan kieltäisikin, mutta ei kai nyt jokaista direktiiviä ehdi ottaa niin pilkuntarkasti, eihän. Direktiivin sijaan bussikuski otti paketin, pani sen viereensä lattialle ja kolmen pysäkin päästä yritti löytää ihmisen, jota ei kuitenkaan löytynyt. Paketti ei räjähtänyt, kaikki oli entisen lailla miellyttävän ikävystyttävää. Päytyypä tuo ajallaan jonnekin, minne kuuluukin, vähän säätämistä on, mutta ei mitään ylitsepääsemättömän jännittävää.

Ja illalla yhdeltä tytöltä puuttui matkalipusta muutama kymmenen senttiä. Senkertainen tylsä bussikuski päästi tytön kuitenkin bussiin, maksoi ilmeisesti omasta pussistaan puuttuvan summan, sillä tyttö sai lipun. Koska istuin edessä, tarjosin hänelle senttejä omasta taskustani, mutta hän kieltäytyi (täysin ennalta arvattavaa tämäkin). Ja eräälle tädille, joka ei tiennyt tarkalleen, minne oli menossa ja missä

pitäisi jäädä pois, kuski neuvoi oikean osoitteen. Eräs matkustajista oli kyllä ehtinyt jo avata keskustelun. Ja eräs toinen tati sanoi kuuluvalla äänellä: ”Kiitos, kiitos, kiitos, voimia, terveyttä ja kaikkea hyvää teille!” eikä tavuakaan vähempää. Ja yhdelle venäläispojalle, joka matkusti vain pari pysäkinväliä, bussikuski ehdotti, että voi pysähtyä siellä, missä tarvitsee. Poika arveli, että mitäpä suotta, kiitos vain.

Sellaisia ikävystyttäviä pikkujuttuja, tylsiä havaintoja. Mutta jotenkin lämpimiä myös. Mielestäni meillä on täällä, ainakin pienemmissä paikoissa, kasapäin tylsiä ja todella herttaisia ihmisiä. Olen nähnyt heitä aiemminkin, näitä bussikuskeja, jotka omaa pientä reittiään ajaessaan toimivat kuin sosiaalisena sidosaineena. Nämä ihmiset eivät kaipa sen kummempaa narratiivia tai suurta draamaa, mutta kaikki on jotenkin suloista ja sydämellistä. Ja näitä ihmisiä, sallinette minun sanoa, on paljon. Heidän käyntinsä on verkkaista, mutta jos te joitakin tilastolukuja katsottuanne väitätte, että he olisivat katoamassa, erehdytte. He ovat visuja pysymään, ikuisesti, heidän laiskat, rauhalliset ja hyväntahtoiset kasvonsa sulautuvat maisemaan, mutta niin pian kuin he haihtuvat, he ilmestyvät taas toisaalla esiin kuin olisivat eläneet siellä ikuisuuden alusta saakka. Ja varmaan ovatkin. He eivät katoa, ja heidän hitaissa, kaikkialle ehtivissä askeleissaan on jotakin aivan erityisen haukotuttavaa ja suloista.

Entä se ikävystyminen? No se ei tällä kertaa onnistunut. Ehkä minä kokeilen sitä taas uudelleen. Uskon, että se on sen arvoista.

## KOULUTUS

Olin varmasti viisivuotias, kun kerran ihan odottamatta sain puheenpuoron. Mummo – se hiljainen ja kiltti, ei se toinen – oli meillä kylässä, ja yllättäen joku sanoi, että kouluun se poika ei varmaan vielä halua mennä, ja piti sen lauseen lopussa pitkän tauon, tarpeeksi pitkän, että minä sain mahdollisuuden vastata. Tavallisesti kun ihmiset puhuvat

toistensa kanssa, etenkin lasten kanssa, he eivät koskaan anna mahdollisuutta vastata, vaan vastaus on iskettävä voimalla keskustelun lomaan kuin monituumaiset, raskaat naulat olemattoman jumalanpojan lihaan.

Mutta tällä kertaa minulle jätettiin aikaa vastata, vastaustani suorastaan odotettiin, siltä ainakin tuntui. Sekoitus lapsellisuutta ja optimismia pakotti minut sanomaan, että tietysti minä haluan kouluun. Kävelin aikuisten edessä tärkeänä edestakaisin, heilutin käsiäni ja lausuin, että suorastaan janoan koulutusta, imen kuiviin ne lähteet, opin kaiken mitä opittavissa on! Sitä paitsi, mitä pelättävää minulla oli, osasin jo laskea yhteen ja vähentää ainakin kahdenkymmenen kolmen rajoissa! Myös lukeminen ja väärinkirjoitus sujuivat. Olkoon jo etukäteen sanottu, että sen pidemmälle minä en sitten ole päässytkään, mutta palataan nyt kuitenkin takaisin kerronnan kronologiseen järjestykseen. Jotain minä koulussa sentään opin. Kohta kerron mitä.

Äiti ei ole koskaan ollut kovin vuolassanainen – varsinkaan mitä tuli päätöksentekoon. Viljandissa oli sinä vuonna päätetty ottaa tietty määrä lapsia kouluun jo kuusivuotiaana. Koska täytin juuri sopivasti keskellä kesää kuusi, menin pääsykokeisiin. Koulukypsyystäni testattiin.

Kaksi ensimmäistä tehtävää olivat järkeviä ja helppo ratkaista, pärjäsin niissä hyvin. Kolmas sen sijaan ravisteli maailmankatsomustani ja hävitti vähäisenkin itseluottamukseni. Minulle näytettiin kuvaa: yksinkertaista, lapsellista piirustusta, jossa oli talo, piha ja inhimillistettyjä eläinlapsia leikkimässä pihalla. Jänis piteli parhaillaan sinistä palloa ja valmistautui heittämään sen, ilmeisesti kanalle. Koira ja kissa pelasivat sulkapalloa, isäkarjun rikkinäiset alushousut liehuivat narulla, eikä pieni tuulenvire tietenkään häirinnyt eläinlapsosia.

Opettaja kumartui minun puoleeni, tunsin hänen hengityksensä hajun. Muutamien vuosien kuluttua se olisi herättänyt minussa eroottisia tuntemuksia, opettaja oli todella kaunis, hoikka ja naisellinen, mutta tuolla kertaa läheisyys tuntui ainoastaan oudolta. Salaperäisesti

kähisten hän sanoi: ”No, pikku Jyri, tässä on sinun viimeinen tehtäväsi. Jos selviät tästä, otamme sinut kouluun.” Ajattelin, ettei se mitään kovin ihmeellistä voisi olla, enköhän minä pärjäisi, mutta samassa opettaja jo jatkoi: ”Katsohan tarkkaan tätä kuvaa. Katso tarkkaan ja sano, kenellä on sininen pallo.” Enkä liioittele – menin totaalisen lukkoon. Siis mitä? Miten niin, kenellä on sininen pallo?! Eihän hän nyt niin idioottina minua voinut pitää. Tuijotin synkänä kuvaa edessäni. Tässä oli oltava jokin koukku. Tässä oli oltava jokin pirun koukku, ei hän voinut kysyä minulta noin yksinkertaista asiaa! Töllötin kuvaa ja uskalsin tuskin hengittää. Missä se juju voisi olla? Tämähän oli muuten ihan itsestään selvää – sininen pallo oli jäniksellä. Ei, tässä oli oltava jokin koukku, ei ollut mahdollista, että aikuinen kysyi jotain niin taulapäistä. Elikäs, jänis ei siis voinut olla oikea vastaus, se älyttömyys piti unohtaa heti kättelyssä. Mutta mikä se juju oli? Olin kyllä lukenut Kalle mestarietsivää, se tietävästi maalasi kukkoja kettujen vatsoihin, mutta hei, enhän minä nyt sokkona voinut heittää, että sininen pallo oli porkkanalla! Sehän saattoi olla vaikka bataatti, kaali tai vaikka ketunleipä. Piha ei tarjonnut mitään vihjettä. Olin epätoivoinen. En tietenkään ollut ajatellut kouluun pyrkimistäni kovin perinpohjaisesti, mutta kun oli tullut sovituksi ja ryhdytyksi toimenpiteisiin, niin olisihan tässä vaiheessa ollut noloa epäonnistua. Kaksi tehtävää oli jo tehty! Purin huuliani ja yritin ajatella luovasti, laatikon ulkopuolella. Ei mitään!

Se oli yksi pisimpiä minuitteja elämässäni, ihan totta. Lopulta opettaja pakotti minut katsomaan itseään silmiin ja lausui: ”No, katso nyt, sininen pallohan on jäniksellä!” En pystynyt vastaamaan mitään, en vain pystynyt. Opettaja katsoi minua ystävällisesti hymyillen, pani käden olalleni ja vakuutti: ”Uskon että sinä olet kuitenkin koulukypsä. Pärjäsit kahdessa ensimmäisessä tehtävässä niin hyvin.”

Siitä lähtien olen tiennyt, että mitä yksinkertaisempi, ilmeisempi ja rautalangasta väännetympi on kysymyksenasettelu tai kuva, sitä mahdollottomampaa on ymmärtää siitä yhtään mitään, reagoida järkevästi.

• • •

Syksyllä meille opetettiin kirjaimia. Saatoinkin välillä päästää ajatukset harhailemaankin, sillä minähän osasin jo lukea. Uskoin siitä huolimatta, että seurasin tuntia huolellisesti, tunnollisesti. Sen vuoksi olin erittäin järkyttynyt, kun opettaja piirsi taululle k-kirjaimen (niin kuin kastemato) ja vakuutti meille, että se on r (niin kuin rikollinen). Sydämeni puristui pahaa aavistaen kokoon. Mitäs tämä nyt oli? Oliko mahdollista, että kaikki ne kirjat (ei niitä nyt rehellisesti sanoen niin monta ollut, mutta tuolloin tuntui siltä) oli mahdollista lukea ja vielä ymmärtää aivan toisella tapaa, kun kaikki koot korvattaisiin ärrillä? Oliko se mahdollista, eihän se voinut? Kevyehkö paniikki huokui lävitseni. Mitä minun maailmastani ja tiedoistani näin jäisi jäljelle?

Arvatenkin opettaja kysyi juuri minulta, mikä harakanvarvas se semmoinen oli. Oletin vilpittömästi, että opettaja oli aina oikeassa – jopa silloin kun hän valehteli tai erehtyi. Eiköhän tässäkin ollut jokin suurempi suunnitelma takana. Jotain, jonka minä ymmärtäisin vasta joskus myöhemmin. Vaivalloisesti puristin itsestäni vastauksen, jota uskoin minulta odotettavan. Se osoittautui tietenkin vääräksi. Opettaja hymyi ystävällisesti ja sanoi: ”Yritähän seurata vähän paremmin, pikku Jyri!”

Tiesin mainiosti että olin seurannut todella tarkkaavaisesti ja vanhoihin, etten luottaisi opettajaan enää koskaan, mutta se lupaus murtui aika pian. Aikuisten juonia on vaikea aavistaa.

Melko pian, ehkä seuraavalla viikolla, opettaja näytti meille kahta palloa – punaista ja sinistä. Te varmaan ymmärrätte, että kahden niin traumaattisen kokemuksen jälkeen minun ei ole enää koskaan

mahdollista katsoa palloja tuntematta sydämessäni kipua ja kauhua. Voisin kertoa teille petollisista palloista vielä kolmannenkin tarinan, mutta joskus toiste. Nyt siis opettaja näytti meille kahta palloa, joista punainen oli suurempi kuin sininen. Kuvitelkaa – opettajalla riitti röyhkeyttä esittää meille se kysymys! Toden totta, kumpi on suurempi, punainen vai sininen pallo?! Niin kuin hän olisi yrittänyt selvittää tilantajuamme ja kykyämme aistia värejä. Hirveää. Koska vastausten huutelut ei ollut muodissa, hän hiillosti meitä jonkin aikaa demonstroiden palloilla ja toistaen kysymystä pari kertaa oikein ilmeikkäästi ja selkeästi artikuloiden. Lopulta hänen ystävällinen katseensa pysähtyi Jaanaan ja hän pyysi tyttöä sanomaan, kumpi pallo on suurempi. Jaana-parka vastasi väärin. Vaikka tuohon aikaan ei tohtinut huudella opettajalle iloisesti yhteen ääneen, luokkakaverille nauraminen ei ollut kiellettyä. Niin me teimme. Opettaja nauroi mukana.

Kysymys oli kuitenkin opettajan mielestä edelleen ilmassa. Nyt hänen katseensa pysähtyi minuun. Lausuin ylpeydestä väristen oikean vastauksen. Se oli kyllä periaatteessa vaikeaa, idioottimaisuuden puolella oltiin jo pitkällä, mutta selvisin siitä. Opettaja kehui minua. Hän sanoi, että katsokaa, noin pikkuinen mutta terävä (olin tosiaan kooltani kaikkein pienin). Kuin sormien napsautuksesta oli matto vedetty altani. Miten? Oli jo tarpeeksi kamalaa, että meille esitettiin sellainen kysymys, mutta vielä tuhat kertaa kamalampaa oli, että minua keuhuttiin sellaisesta vastauksesta. Se ei ollut reilua. Vähän myöhemmin ymmärsin vielä, että olin pettänyt Jaanan. Totta kai hän pystyi erotamaan pallojen värin ja koon, reppana vain ajatteli liikaa.

Meni kolmekymmentä vuotta, ennen kuin aloin taas vapaaehtoisesti osallistua keskusteluun, vastata ilmassa roikkuviin kysymyksiin parhaani mukaan, ja yhä edelleen meinaan usein esittää vastaukseni ja argumenttini joko liian simppelisti tai liian monimutkaisesti. Tasapainoa on mahdoton löytää.

## JOTAIN PUUTTUI

Heräsin aamulla ja tunsin, että jotain puuttui. Pidin silmiä kiinni ja odotin, että tunne menisi ohi. Aika kului, paksujen verhojen läpi vai-  
voin havaittava päivänsäde liikkui kasvojeni yli, mutta tunne ei men-  
nyt ohi. Tunne kehittyi varmuudeksi. Jotain puuttui. Jotain todella  
puuttui, aivan perustuksia myöten. Mitä minä muuta saatoin kuin  
ryhtyä selvittämään, mitä se oli. Se tarve muuttui aivan sietämättö-  
mäksi. Ilmeisesti se puutos myös vaati tilalleen ihan tavallista olemista.  
Ainakin aluksi luulin niin.

Päätin olla järjestelmällinen. Avasin silmät ja panin toimeksi. Ensin  
otin luvun jaloista. Tallella. Vasen ja oikea. Sitten laskin kädet. Kirosin  
samalla itseäni, että kun kerran olin jo jalkojen parissa, niin enkö  
samoilla lämpimillä olisi laskenut varpaatkin. Käsiä oli kaksi, juuri  
niin kuin pitikin. Nyt olin viisaampi – laskin sormetkin. Tallella.  
Varpaat – samoin. Katselin itseäni peilistä enkä huomannut, että  
mitään puuttuisi: korvat, nenä, koko komeus. Se nimeämätön tunne ei  
kuitenkaan jättänyt minua noin vain rauhaan. Jotain puuttui edelleen.

Tarkastin asuntoani – suurimmat ja mielestäni oleellisimmat asiat  
olivat paikoillaan. Seinät, lattiat, katto, ovet. Tietokone, astianpesu-  
kone, pyöreä pöytä. Matto lattialla ja lamppu katossa. Kaikki näytti  
olevan tallella ja paikoillaan, pikkuesineitä myöten.

Käännyin takaisin itseni puoleen, käänsin katseen sisään päin.  
Kävin läpi päällimmäiset tunteeni, niin mieltymykset kuin vasten-  
mielisyydet. Kaikki tuntui olevan tallella. Sen jälkeen siirryin per-  
soonallisuuteni vivahteiden pariin. Kaikki oli ennallaan, mutta jokin  
epämääräinen rauhattomuus vahvisti, että jotain edelleen puuttui.  
Tunsin sen luissa ja ytimissä saakka. Laskin kaikki näkemykseni  
yhteen ja erikseen. Niiden kanssa oli valitettavasti niin, ettei minulla  
ollut aavistustakaan, montako niitä oli. Ne olivat satunnaisia, täynnä  
ristiriitoja. Tein siitä huolimatta inventaarion, mutta vain varmistuak-  
seni – se tavara ei ollut läpikäymisen arvoista. Näkemykset tulivat



ja menivät niin kuin itse tahtoivat. Olkoon niin. Varsinaiset näkemykset kuuluvat filosofeille ja jostain kumman syystä myös täysille lanttuaivoille.

Mutta se tunne, että jotain puuttui, miten sen kanssa kävi? En koskaan päässyt varmuuteen, mitä tarkalleen ottaen puuttui. Pinnistelin koko aamupäivän, mutta turhaan. Jotain se oli. Toisaalta se ei kuitenkaan ollut niin kovin tärkeää. Mennyttä mikä mennyttä, mitä sitä murehtimaan. Loppujen lopuksihan olin saanut itselleni aivan uuden tunteen jonkin puuttumisesta ilman, että mitään oleellista olisi todella puuttunut. Kun katselin asiaa siltä kantilta, huoli meni ohi. Yhdentekevä aukko, hymähdin mielessäni. Se ei ansainnut hippus-takaan huomiostani, pennin vertaa ajatuksistani. Mielessäni käväisi myös, että jospa kyseessä oli vain tietoisuus rajallisuudestani, mutta enempi en viitsinyt asiaa pohtia. Siitä tunteesta, että jotain puuttui, ei seurannut mitään. Ensin minä vain totuin siihen ja sitten, eräänä päivänä, sitä ei enää ollut.

## ANDRES (NIMI MUUTETTU)

Andres (nimi muutettu) oli unelmien mies. Hän kävi kiltisti töissä, ei lyönyt vaimoaan, jutteli lapsille. Andreksella ei ollut edes mahaa, hän näytti suorastaan sporttiselta. Hän oli rakentanut itselleen talon, ja senkin täysin omalla ajallaan ja ahkeruudellaan, ei varkaudella eikä korruption keinoin. Taloja muuten kutsuttiin siihen aikaan individualitaloiksi. Andreksella oli myös oma auto. VAZ 2107. Saattoi siis sanoa, että hän menestyi elämässään, oli esikuvana muille, nousi kohtalaisen kunnollisten miesten joukosta ylväästi esiin kuin majakka. Andres ei polttanut eikä juonut, ei tilkkaakaan. Hän ei ollut elässään ottanut pisaraakaan.

Mutta voi surkeutta, taudit ja kuolema leikkaavat aina sieltä, mistä saa parhaimman siivun. Jopa Heidegger oli sanonut Andreksesta, että

*Alles Große steht im Sturm!* Andres oli hädin tuskin 47, kun vatsakivut alkoivat. Hän sieti sitä pitkään, mutta lopulta vaimo ajoi hänet lääkäriin. Oli mentävä.

Diagnoosia ei ollut siinä vaiheessa enää vaikea tehdä, Andreksella oli vatsasyöpä. Koska Andres vaikutti järkevältä mieheltä ja oli lisäksi jäärpäinen, hän sai puserretuksi eräältä lääkäriharjoittelijalta ennusteensa – elinaikaa oli ehkä vielä kuukausi, ei enempää. Andres mietti, mitä nyt sitten tekisi tällä elämäntapaisella. Hänellä oli suuria suunnitelmia, mutta yhdessä kuussa ei pitkälle pötkitä. Hän nyhjätti kotona, poloinen, eikä tuntenut suurta iloa jäljelle jääneistä päivistään. Yhtenä iltana hän päätti ottaa pienen naukun. Kokeillakseen. Miksikäs ei. Kohta se on menoa muutenkin, miksei hän nyt soisi itselleen paria desiä?

Kaikkien ja eritoten Andreksen itsensä yllätykseksi pullo istui hänen suuhunsa kuin valettu. Ja Andres antoi mennä! Hän löysi nopeasti pari ystävää, jotka auttoivat tutustumaan uuden harrastuksen hienouksiin. Rahaa Andreksella oli, kuolema kolkutti ovella, mikäpä häntä siis esti. Vaimokaan ei aluksi yrittänyt jarrutella, olihan toinen kuitenkin kuolemassa.

Se oli murheellista heille molemmille. Andres vaihtoi rahaksi ensin autonsa, sitten individuaalitalon. Vaimo, joka oli aina seissyt hänen rinnallaan, ei osannut kieltää tarpeeksi jyrkästi. Olihan kaikki mammona Andreksen itsensä tienaamaa, ja kullankallis mies oli kuolemassa, luoja paratkoon! Selvimmälläkään järjellä ei ole siinä tilanteessa helppo tehdä päätöksiä, ja kun siihen lisää vielä yhdessä eletyn elämän ja mukavan haaleana pysyneen rakkauden, niin voi sentään. Lisäksi mies pystyi surkeimpina hetkinään olemaan todella vakuuttava – kirjoittakoon vaimo vain nimensä paperiin, mies on pian mennyttä ja puolisolle jää vielä yllin kyllin. Taloa myydessään Andres väärensi allekirjoituksen, mutta koska virkailija sai melkein puolet myyntihinnasta itselleen, ei vaimo pystynyt myöhemmin todistamaan petosta.

Kuukausi meni, meni toinenkin. Andres ei kuollut, Andres joi. Lääkärit sanoivat vaimolle, että periaatteessa se oli mahdollista – sel-laiset määrät alkoholia voivat tappaa vatsakasvaimen. Lääkkeenä sitä ei kuitenkaan voinut pitää, sillä, no, katsokaa Andresta – joskus on todella parempi olla kuollut.

Hyvin todennäköisesti Andreksen olisikin ollut parempi olla kuol-lut, mutta eihän kaikki ole aina niin yksinkertaista. Andres ei kuollut lähimainkaan, hän eli vielä yli kaksikymmentä vuotta. Ällöttävää! Ottakaa kaikkein hirveimmät painajaisenne ja kertokaa ne vakioluku X:llä, niin tiedätte.

## RAKKAUS NUMEROINA

Tyttären päiväkodin kevätjuhlassa lausuttiin paljon kauniita sanoja. Että lapset ovat kuin kukkasia ja kuinka he oppivat uutta ja mitä ja kuinka tasaveroisesti heitä kohdellaan ja että jokaisella on omat vahvuutensa ja taipumuksensa ja lapsen vanhemmalle on luonnollisesti oma lapsi kaikkein rakkain, mutta hoitajille ei ole väliä. Se tietysti näkyi, että kaikki lapset eivät saaneet tasaveroisesti esiintymisaikaa, mutta sen minä vielä nielin. Sehän on tavallaan luonnollista – jos vahvuutesi on maalaaminen tai robottien rakentaminen, niin sinun on myönnettävä, että kevätjuhlan formaatti suosii pikemmin tanssia, laulua ja huonoa runoutta. Olkoon niin.

Lapsukaisille annettiin auliisti Poloniuksen elämänviisauksia opiksi elämäntielle ja siihen saattoi olla tyytyväinen. Mutta sitten yksi opet-tajista lahjoitti jokaiselle lapselle muistitikullisen kuvia. Kiva lahja, ajattelette. Olisi tietysti helppo olla samaa mieltä, mutta katsotaanpa asiaa hieman tarkemmin.

Tässä tulee yhteenveto alustavista laskelmista. Numerot eivät valehtele, myöntäkää pois. Muistitikulla oli 948 kuvaa. Kun ottaa huomioon, että ryhmässä on 23 lasta ja yhdessä kuvassa keskimäärin

6,927 lasta, voisi olettaa, että jokainen vanhempi löytäisi palleronsa noin 285 kuvasta. Näin suuressa otoksessa ei virhemarginaalikaan voi olla kovin suuri. Minun tyttäreni oli yhteensä 252 kuvassa! Älkää ymmärtäkö väärin – en puhu nyt vain omasta puolestani. Esimerkiksi Olavi-niminen viikari esiintyi yhteensä 172 kuvassa. Sehän kertoo jo paljon. Toisaalta Amandan, hoitajan ilmeisen suosikin vanhemmat voivat löytää tipusensa kaikkiaan 325 kuvasta. Saatatte toivoa, että tälle löytyy jokin rationaalinen selitys, mutta vertasin juuri kuvien määriä lasten poissaolotilastoihin. Tarkistin, millä kaikilla retkillä ja museokäynneillä lapset ovat olleet mukana, eikä epäoikeudenmukaisuus kadonnut minnekään. Pikemminkin päinvastoin – lisätietojen käsittely osoittaa, että epäoikeudenmukaisuus on syvempää kuin uskoisi. Esimerkiksi pikkuisen Aadan olisi voinut poissaolot ja tapahtumiin osallistumiset huomioon ottaen, siis kaikki muuttujat huomioiden löytää häidin tuskin 220 kuvasta, mutta hän on ilmielävänä jopa 280 kuvassa. Ero on huomattava.

Tämä on tietysti vain jäävuoren huippu. Kun kuvia analysoi, panee merkeille, että esimerkiksi pikkuinen Anssi on vain kerran kuvauksen kohteena. Enimmäkseen hän on sattunut kuvaan vain toisten lasten kanssa. Kun yhdessä kuvassa on pyöristettynä keskimäärin 7 lasta, niin kuvissa, joissa myös Anssi esiintyy, on keskimäärin 11 lasta! Todella uskomattomiin lukuihin päästään, kun lasketaan yhteen, monessako kuvassa näkyvät lapsen kasvot. Myönnän, että tilastoiminen on minulla vielä vähän kesken, vieraita lapsia on vaikea tunnistaa selästä, mutta toivon saavani nekin luvut piakkoin julki perusteellisemmässä selvityksessä.

Yritän pitää pään kylmänä ja säilyttää objektiivisuuden, mutta on pakko tunnustaa, että tämä kaikki järkyttää minua. Olen analysoinut, laskenut ja tarkistanut koko yön, ja mitä syvemmälle pääsen, sitä kaameampi on kokonaiskuva. Meidän lapsemme eivät ole tasaver-  
taisia, heidän kykynsä herättää aikuisissa vilpítőntö ja hyväntahtoista

kiinnostusta (onneksi ainakaan siitä ei ole epäilystä!) on todella erilainen. Mutta eipä mitään – lapsuudessa vaikutusvaltaiset ihmiset (lapsuudessa niitä ovat tietysti aikuiset, myöhemmin valtaeliitti ja talouselämän kerma) lumotaan ennen kaikkea sujuvalla puheella ja kohteliailla käytöstavoilla, mutta myöhemmin alkavat vaikuttaa muutkin muuttajat. Varokaa vain, Abelin suku! Saatte vielä tuntea armottomat lukuni ja nyrkkini.



## JÜRI KOLK

Jüri Kolkilta (s. 1972) on aiemmin suomennettu muutamia runoja, ja runoilijana hänet Virossakin aluksi tunnettiin. Erittäin virolaisen runoilijan hänestä tekee ainakin se, että hän on ottanut leikkikentäkseen koko kotimaansa kulttuurin – kaikkia hänen runoihinsa päättyneitä viittauksia ei tunnista millään.

Vaikka kääntäjä selvytyisi Kolkin intertekstuaalisista viitteistä kunnialla, voisi lukija olla hukassa käännosten äärellä. Sen vuoksi käännettäväksi valikoituivat tällä kertaa proosalastut, joiden viehätys on jossain muualla kuin nokkelassa sitaattien tuunaamisessa. Kolk on nimittäin todella herkkä niin lasten kuin aikuistenkin mielenliikahdusten ja elämän risteyskohtien kuvaajana. Hänen henkilöhahmoilleen ei aina tapahdu ulkoisesti kovin paljon, mutta sisäiset kokemukset voivat olla sitäkin järisyttävämpiä. Liian tosissaan Kolkin lastuja ei kannata ottaa; kertojan äänessä kuuluvat sekä lämmin ironia että rankka sarkasmi.

Proosarunoista pitemmän proosan puolelle siirtyneen Kolkin tekstien genre ei aina ole selkeästi määriteltävissä. Nyt suomennetut *Vöidujooks*-proosakokoelman jutut voi nimerä novellin sijaan lastuiksi, koska ne lähestyvät jo pakinan tai kolumnin tyyliä. Toisaalta minäkertojan käyttö myös hämää. Teksteissä seikkailee usein Jüri Kolk -niminen henkilö, mutta omaelämäkerrallisuuden tasoa ei kannata lähteä arvailemaan. Jotkin minäkertojan piirteet täsmäävät kirjailija-Jürin kanssa, mutta kerronnan lähtiessä yllättäen lentoon tulee selväksi, että tässä liikutaan kaunokirjallisuuden puolella.

Kolk on ilmestynyt Viron kirjallisuuden keskiöön kuin varkain todella lyhyessä ajassa vasta varttuneessa iässä. Hän kirjoitti opiskeluaikana pöytälaatikkoon, mutta keskittyi sen jälkeen paiskomaan hommia sekä Tartossa että Tallinnassa, tekemään kolme tytärtä ja harrastamaan vapaaottelua ja juoksua. Kolk on kertonut pitävänsä ikää ja kokemusta edellytyksenä hyvän kirjallisuuden luomiselle.

Kolkin esikoisrunokokoelma ilmestyi vuonna 2009, ja sen jälkeen häneltä on ilmestynyt kirja vuodessa, runoutta ja lyhytproosaa. Vuosien 2015-2016 aikana Kolk onnistui saamaan kolme kirjallisuuspalkintoa vuoden sisällä ja kutsui saavutustaan hattutempuksi. Ensimmäinen palkinto tuli runosta, toinen palkinto novellista ja kolmas palkinto runokokoelmasta. Tällä hetkellä hänellä on kirjoitteilla lisää lyhytproosaa ja ensimmäinen romaani.



ANNIINA LJOKKOI (s. 1984) on Tallinnassa asuva kääntäjä ja kirjoittaja. Hän opettaa virolaisille suomea, kääntää suomalaisille virolaista kirjallisuutta, kirjoittaa vegaanisesta elämäntavasta molemmissa maissa ja harrastaa itse karjalan kieltä.

# 9

JAAN UNDUSK

SUOMENTANUT KAISU LAHIKAINEN

# R

## RAKKAUDESTA KIRJAAN

AKKAUDEN SANOTAAN OLEVAN INHIMILLISEN SYVYYDEN KAUNEIN ilmaus, mutta juuri syvyys saa aikaan sen, että aidon rakkauden kauneudessa ei ole mitään kevyttä tai kiiltokuvamaista. Syvyyden mukana kulkevat eksistentiaaliset vaarat, eikä rakkaus olisi rakkautta, jos siinä ei väijyisi tilaisuus räikeimpiin mahdollisiin rikkomuksiin. Rakkauden kauneutta ei ole vielä se, että kävellään kauniisti käsi kädessä, suudellaan hämärillä puistokujilla, mennään naimisiin, tehdään lapsia ja eletään yhdessä enemmän tai vähemmän onnellisena perheenä. Tästä puuttuu vielä kaikki syvyys, vaikka rakkauden uhkarohkea kauneus voi tosin näinkin piillä olemassaolon takimmaisissa



pohjukoissa. Rakkaus ei ikävä kyllä ole siinäkään, että keskellä päivää julkisella paikalla on mielenosoituksellisesti kietouduttu yhteen suu leuhkan tyytyväisessä irveessä. Moinen ei yleensä edes vakuuta, sillä se lienee vain kitschiä, tosin varustettuna syvyyden tunnuksilla, ja aina ajoittain se kohoaa sovinnaiseen päiväjärjestykseen. Rakkauden vaarallinen kauneus ei tunne tarvetta asettaa itseään näytteille. Rakkaus on sanaton valmius räikeimpiin mahdollisiin rikkomuksiin, asianosaisen tietoisuus siitä, että kahden (kolmen...) kesken ei – metaforisesti sanottuna – perverssiydellä ole rajoja. Mutta äskeinen määritelmä kuuluu jo moraalin alueelle, sillä rakkauden lisenssin saanut ei tunne perverssin käsitettä eikä rakkauden omassa tilassa, hyvän ja pahan tuolla puolen, siellä missä sielu ja ruumis menettävät tavanomaiset orientaationsa – ylhäällä/alhaalla, sisällä/ulkona, ihanaa/kivuliasta – koskaan tehdä toiselle pahaa, huolimatta siitä, mitä kauhistuneet sivulliset asiasta ajattelevat.

Rikkomukset ja poikkeamat, jotka ovat aina seuranneet inhimillisen rakkauden seikkailuja, eivät siis suinkaan ole rakkaudelle vieraita elementtejä. Ne ovat rakkauden epäsovinnaisesta syvyydestä kantautuvaa kumua, joka purkautuessaan tuottaa kauhistusta. Rakastavien välillä ei voi olla väkivaltaa, mitä tahansa he keskenään tekevätkin. Huonommin on, jos toisen keskenkasvuisuus lumoutuu rakkauden mahdollisuudesta rikkomuksiin, mutta ei pysty synnyttämään rakkauden sakraalia omaa tilaa. Silloin kumu vaihtuu meteliksi ja molemminpuolinen väistäämättömyys toispuoliseksi väärennökseksi. Murhaaja ja raiskaaja – tai ne, joita pidetään murhaajina ja raiskaajina – voivat toimia rakkauden ajamina, mutta useimmiten asia on toisin. Murhaaja murhaa ja raiskaaja raiskaa useimmiten siksi, etteivät he kykene vetämään itsensä ja valittunsa ympärille rakkauden taikapiiiriä, jonka sisällä ruumiiseen isketty veitsi ei valu verta. He matkivat rakkauden sakraaleja toimituksia apaan maallisessa maastossa. He imitoivat yleviä rik-

komuksia itsekkään keskinkertaisesti. Murha ja raiskaus ovat hyvien tekojen huonoja jäljitelmiä. Hyvät teot ovat alkuperäisiä.

Tämä kaikki pätee myös niissä piireissä, joissa rakkaus ihmisen ja ihmisen välillä vaihtuu rakkauteen ihmisen ja eläimen tai ihmisen ja esineen välillä. Rakkaus totuutena edellyttää aina voimassaolevien konventioiden rikkomista. Toisaalta rakkaus on myös ikivanhan animismin ilmentymä, eikä siksi ole oikeastaan suurta väliä sillä, onko partneri eläin vai kasvi, esine vai ihminen. Bibliofilia eli kirjojen rakastaminen on animismin merkittävimpiä nykyaikaisia ilmentymiä.

Seuraa todellinen tarina.

Opiskeluaikana kiinnostuin 1970-luvun lopulla 1800- ja 1900-luvun vaihteen wieniläisen pamfletistin ja kielifilosofin Fritz Mauthnerin kirjoituksista. Kiinnostukseni lienee saanut alkunsa luettuani toisen suuren wieniläisen kielenviilaajan Ludwig Wittgensteinin *Traktatuksen*; kerran, lauseessa 4.0031, Wittgenstein mainitsee ohimennen Mauthnerin nimen. Tiesin, että genreiltään monipuolinen Mauthner oli ollut yksi Wittgensteinin kotimaisia esikuvia, ja tämä tieto auttoi minua ymmärtämään juohevammin myös Wittgensteinin filosofian kielipelejä ja teatraalista aluskerrosta, jota monet ammattifilosofit ovat tulkinneet turhan monimutkaisesti ja ylen totisina. Olin saanut lainata Mauthnerin ensimmäisen pääteoksen *Beiträge zu einer Kritik der Sprache* (1901–1902) Tiedeakatemian kirjastosta Tallinnasta, ja siitä oli syntynyt totinen kiintymys. Ei siksi, että Mauthnerin jää-räpäinen kieliskeptismi ja äärimmäisyyteen viety ateistinen mystiikanvastaisuus, jotka Jacques Derrida vuosisadan jälkipuolella puki uuden paradigman terminologiseen suojakaapuun, olisivat erityisesti kiehtoneet minua. Olin jo tuolloin alkanut tajuta, että inhimillinen kieli, vaikka sitä käytettäisiin pelkkänä teknisenä välineenä, on olemukseltaan maailman maagisen sympatian julkilausumia, syvän eroottinen ilmiö vanhassa platonisessa mielessä. Alueellisesti ja kielellisesti riippumattoman juutalaisen intellektuellin kylmät oletukset

eivät täysin pystyneet tempaamaan mukaansa; aina niistä jäi puuttumaan jotain, jokin voima ja väki, joka kohooa maasta ja ottaa sen, mikä on sen omaa, silmää räpäyttämättä, lupaa kysymättä. Mutta vaikka Mauthnerin oletukset ja päätelmät olivat kiistanalaisia, niin se, miten hän liikkui oletusten ja päätelmien välimailla, ja ennen muuta se, minkälaisia asioita hän siellä käsitteli, oli minulle mitä mieluisinta. Mauthneria kiinnostivat täsmälleen samat asiat kuin minua, ja niin kohtasinkin ehkä ensimmäistä kertaa filosofin, jota juuri nuo asiat kiinnostivat. Ja toiseksi Mauthner osasi kirjoittaa kiehtovasti, yhtä kiehtovasti kuin esimerkiksi Henri Bergson tai Jean Baudrillard. Ristiriita syntyi hänen ajatustensa karuudesta ja niiden esittämisen virtaavasta, vakuuttavasta henkevydestä. Mauthnerista voisi sanoa suunnilleen samaa kuin hän itse sanoo *Wörterbuch der Philosophie*-teoksensa esipuheessa tarttolaisen Victor Hehnin kulttuurifilosofisista esseistä: niin hyvin kirjoitettuja kirjoja on kiehtovaa lukea silloinkin, kun niiden näkemykset eivät käy laatuun.

Rakkaus kirjoihin roihuaa myös minussa. Se on polte, joka raukene-matta laajentaa kehäänsä. Mauthnerin kolminiteinen kielikritiikki oli saanut aikaan läheisyyden tunteen, joka salavihkaa ja vaistomaisesti etsi seuraavia tilaisuuksia intiimiin kontaktiin. Heti kun vain on mahdollista, sen tiesin varmasti, hankin tuon kirjan itselleni. Ei, kyse ei suinkaan ole omistamisen himosta, joka pakottaisi bibliofiilin ympäröimään itsensä kirjoilla. Rakkaudessa ei ole omistajaa eikä omistettavaa. Rakkaus on tasavertaisten kumppanien ehdoton luottamussuhde. Kirjoja ei pidä omistaa, kirjojen kanssa on elettävä, sen tietää jokainen todellinen rakastaja. Rakastetun kirjan kanssa on elettävä mahdollisimman likeisessä fyysisessä yhteydessä, hän itse haluaa niin. Sen vuoksi bibliofiili ympäröi itsensä kirjoin. Hän täyttää rakastetun kirjan toiveet. Jokainen kirja ikävöi paikkaa, jossa sitä

rakastetaan. Kirjoja ei tarvitse aina edes lukea, jos elää niiden kanssa. Ei ainakaan alusta loppuun. Monikaan lukutoukka ei tiedä kirjoista niin paljon kuin niiden avarakatseinen rakastaja. Siksi halusin hankkia itselleni Mauthnerin kolminiteisen kielikritiikin. Olin toki jo lukenut sen olennaisilta osin. Nyt minulla oli tarve elää sen kanssa.

Tallinnan Müнди-kadun antikvariaatti oli vielä tuolloin varsin hieno paikka hankkia vanhaa saksankielistä kirjallisuutta. Sieltä sai edulliseen hintaan monenmoista kiinnostavaa. Saksalaisten kirjojen ostajia ei ollut enää kovin paljon, ja he olivat lähinnä iäkkäitä, akateemisen koulutuksen saaneita ihmisiä, yleensä köyhänpuoleista ja boheemia väkeä, ja siksi hinnat olivat alhaiset. Toisaalta Virosta löytyi tuohon aikaan hyvin runsaasti sotaa edeltäneen ajan kirjallisuutta, joten antikvariaattien aarteiden valikoima uusiutui melkein pä samaa tahtia kuin uusien kirjojen. Joskus kuusikymmentäluvulla, näin tiesin, oli kaikki ollut vieläkin hienompaa. Silloin Müнди-kadulta saattoi ostaa inhimilliseen hintaan jopa baltiansaksalaisen kirjallisuuden harvinaisuuksia, kuten Rosenplänterin *Beiträge zur genauern Kenntniß der ehstnischen Sprache* -aikakauskirjan numeroita. Tällainen tarjonta oli nyt paljon vähäisempää, kun taas 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun filosofista kirjallisuutta oli saatavilla enemmän. Rosenplänterin *Beiträgejen* sijaan saattoi pikemminkin löytää Mauthnerin *Beiträgejä*. Ainakin periaatteessa. En ole nimittäin ikinä nähnyt Mauthnerin *Beiträgejä* myynnissä yhdessäkään Viron antikvariaatissa.

Juuri tuohon aikaan satuin kuitenkin tapaamaan erään yksityishenkilön, jolla oli myynnissä himoitsemani kolme nidettä. En edes muista enää, miten kaikki alkoi. Joka tapauksessa kyseessä oli Filharmonian sinfoniaorkesterin entinen viulisti, varsin tunnettu henkilö, joka asui Vana-Lasnamäellä. Hän ilmoitti puhelimesta hinnan, joka ylitti varani. Päätin kuitenkin mennä katsomaan toivoen, että voisin paikan päällä tinkiä hinnasta. Pyysin mukaan isäni, sillä minun rahani eivät olisi riittäneet, vaikka hintaa olisi pudotettukin. Viulisti

osoittautui ikäväksi ja tylyksi ihmiseksi, joka puhui viroa kankeasti ja jonka elämänasenne oli tiukan materialistinen. Minkäänlainen hintakeskustelu ei tullut kysymykseenkään. Koska isä näki, että olin kirjasta tosissani kiinnostunut, hän oli miltei valmis maksamaan pyydetyn – Viron oloissa hävyttömän korkean hinnan. Mutta minä en suostunut. Miellyttävälle ihmiselle saattaisi maksaa enemmänkin, mutta epämiellyttävää on turha palkita hänen epämiellyttävyydestään. Vuosia myöhemmin ostin Mauthnerin teoksen uusintapainoksen (1982) eräästä Marburgin antikvariaatista.

Mauthnerin toista pääteosta, *Wörterbuch der Philosophieta*, en löytänyt Tallinnasta, enkä muualta erityisemmin etsinytkään. Vasta muutamana vuoden kuluttua tapasin hänet yhtäkkiä Tarton yliopiston kirjaston humanististen tieteiden salin avoimesta hyllystä. Kolminiteinen toinen painos vuosilta 1923–1924. Otin käteeni yhden niteistä, avasin sen, löysin heti kohdan, joka sai sieluni väräjämään, ja tajusin, että kiintymykseni Mauthneriin oli yhä tuore. *Neben der adjektivischen Welt, der allein wirklichen Welt der Erfahrung oder des Sensualismus, gibt es in unserem Denken oder in unserer Sprache auch noch eine Substantivische Welt des Seins oder des Raums, die wir als die mythologische Welt und (auf einer höheren Stufe) als die Welt der Mystik kennen gelernt haben; es gibt aber weiter noch eine verbale Welt, die Welt des Werdens.* ”Adjektiivisen, tuon ainoan oikean koettavan eli aistillisen maailman rinnalla on ajattelussamme tai kielessämme vielä olemisen eli tilan substantiivinen maailma, jonka olemme oppineet tuntemaan mytologian ja (korkeammalla tasolla) mystiikan maailmana; lisäksi on vielä olemassa verbaalinen, joksikin tulemisen maailma.” En ollut samaa mieltä kaikesta, ja eräs olennainen kohta herätti spontaanin halun väittää vastaan. Mutta kuten sanottu – vaikka ajattelen monista asioista aivan päinvastoin kuin Mauthner, meitä yhdisti vahvasti se, että pidimme tärkeänä juuri näiden asioiden ajattelua; se tarkoittaa, että meidän ajattelumme rakenteissa oli jotain suurta ja lämmintä samankaltaisuutta. Läimäytin kirjan kiinni

ja ymmärsin, että minun oli palattava Tarttoon syventyäkseen paikan päällä Mauthnerin *Wörterbuchin*. Sitähän ei saanut kotilainaan. Eikä minulla sillä hetkellä ollut enempää aikaa. Nykyisestä Tarton yliopiston kirjaston sähköisestä kokoelmaluettelosta en löydä Mauthnerin *Wörterbuchia*. Toivon kovasti, ettei jonkun puoliperverssin (!) bibliofiilin ole onnistunut varastaa sitä. Todellinen rakkaus on rikkomus – älkäämme unohtako tätä vaarallista seikkaa –, se on syvä ja arkitasolla ambivalenssiin taipuvainen. Bibliofiili ei välttämättä ole kirjastojen odotetuin vieras.

Nyt minulla on tämänkin Mauthnerin kirja kotonani, ensipainoksen uusintapainos vuodelta 1980, ostettu eräästä Amsterdamin antikvariaatista. Mutta tuolloin ei ollut, ja kirjastosta lähtiessäni tunsin sisuksissani merkittävää kihelmöintiä. Niin, saatoinkin lukea *Wörterbuchia* joskus myöhemmin; Mauthnerin kanssa ei ollut mitään kiirettä, sillä tiesin jo valmiiksi, mitä hän asioista ajatteli. Mutta halusin olla yhdessä tuon kirjan kanssa. Halusin ihan saman tien, heti paikalla. Siinä oli asian ydin. Lukemista saattoi viivyttää, mutta ei fyysistä yhdessäoloa. Ja koska pystyin järjestämään asiani, päätin sittenkin jäädä Tarttoon yöksi. Palasin kirjastoon aika myöhään illalla ja olin hillittömän iloinen tavatessani kumppanini hyllystä, otin hänet käteeni, tervehdin ja tein kunniata sekä etsin ikkunan luota muista mahdollisimman erillään olevan lukupöydän.

On olemassa funktionaalista lukemista ja on olemassa seurustelevaa lukemista, jossa kirjaan suhtaudutaan kuin partneriin. Funktionaalinen lukeminen ei millään lailla ota huomioon kirjaa itsenäisenä persoonallisuutena. Se on yleensä vain tekstin yksipuolista käyttämistä, olkoon kyse tiedonhausta tekniikan käsikirjasta tai dekkarin ahmimisesta. Seurusteleva lukeminen on jotain muuta. Sen ei koskaan sovi olla liian sujuvaa tai tavoitehakuista. Mekaanisuus ei tule kyseeseen. Monet ihmiset ovat tutustuneet seurustelevan lukemisen alkeisiin vasta, kun heidän on ollut pakko lukea jotain epämieluisaa

tai liian vaikeaa. Vasta silloin he näkevät – vastoin tahtoaan – kirjassa ongelman ja pohtivat, miten selviävät siitä, lehteilevät kirjaa edestakaisin, tavaavat kappaleita hitaasti ja monta kertaa, palaavat jo luettuun, vilkuilevat eteenpäin, mietiskelevät kuvitusta ja kansia ja niin edelleen. Kirjan näkeminen ongelmana on sen alku, että käsitteää kirjan persoonallisuudeksi. Seurustelevan lukemisen ylätasolla sitä, että kirja on ongelma, pidetään nautittavana itsestäänselvyytensä. Kuten kahden samanvertaisen persoonallisuuden vuorovaikutuksessa yleensä, kumpikin puoli käyttäytyy ylevän elegantisti. Kirja persoonallisuutena mahdollistaa vapaan lähestymisen. Lukija ei ole orjuutettu suoraviivaiseen lukutapaan. Hän voi lukea huvikseen kappaleita sieltä täältä, voi aloittaa viimeisistä luvuista ja hypellä kohti alkua, voi tutkia ainoastaan tarkan vaiston valitsemia katkelmia, pureksia hitaasti muutamaa väkevää virkettä – ja tuntea kirjan paremmin kuin ne, jotka puurtavat sen sokealla antaumuksella kannesta kanteen. Olen kokenut tämän omissa nahoissani.

Niinpä sitten luin Mauthnerin *Wörterbuchia* Tarton yliopiston kirjaston matalakattoisessa salissa, jonka lattiapäällystekin oli epämiellyttävää materiaalia. Kirjaston arvokkuus riippuu sen lukusalin kattojen korkeudesta – sen olen oppinut suuressa maailmassa. Se on oikean kirjaston tunnus. Viron suurimpien kirjastojen uudet rakennukset on suunniteltu matalien kattojen aikakaudella, ja suunnittelijoina ovat olleet ihmiset, jotka eivät tiedä mitään kirjastoista työympäristöinä. Jotka ajattelevat, että kirjasto on paikka, jossa säilytetään kirjoja, kirjojen varasto. Erityisen havainnollinen tässä suhteessa on Viron kansalliskirjasto, ulkoa mahtipontinen linnoitusrakennus, mutta sisältä töllimäisen matalakattoisten varastohuoneiden kompleksi. Tarton yliopiston kirjaston lukusalit eivät valitettavasti ole juuri sen parempia. Sielläkin on mitattu vain lattiapinta-alaa, ei tilavuutta. Kirjat hengittävät. Ja kun niitä on paljon yhdessä tilassa, ne tarvitsevat paljon ilmaa. No olkoon, seurustelu *Wörterbuchin* kanssa oli niin oivallista, että

unohdin matalat katot ja levottoman lattian. Välilläme käytiin erinomaisten henkevä dialogi, sanat säkenöivät silmistä, eikä Mauthner jäänyt kanssani juuri missään alakynteen, oho. Kerran katsoin kelloa. Se oli jo yli puoli kymmenen. Mutta päätin hyödyntää joka minuutin, joka minulle oli annettu *Wörterbuchin* lukemiseksi.

Sen jälkeen kaikki kävi aivan kuin tajunnan hämärissä. Kun katsoin seuraavan kerran kelloa, se oli seitsemän yli kymmenen. Kirjasto oli siis virallisesti suljettu. Nostin pääni. Hiljaista, tyhjää, sallivaa. Raskaiden ihmiskehojen paine oli kadonnut lukusalista, ilma oli muuttunut kevyeksi, hämärän sormi liikkui ikkunan takana lasia pitkin. Oli hyvä lukea. Nyt oli todella hyvä lukea. Enhän minä saa tässä pitkään istua, ajattelin itseseni ja jatkoin miellyttävää työtäni. Minuutit yhdessä *Wörterbuchin* kanssa olivat kullan arvoisia. Ja tosiaan, nyt oli hyvä lukea. Lukusali oli yksinäisyydelleni juuri sopivan tilava. Kun valot jonain hetkenä sammuivat, tajusin, että nyt ei voi enää viivytellä, on lähdettävä. Mutta tuli monenlaisia vastuksia. Ensinnäkään en pimeässä löytänyt hyllystä kirjojen oikeaa paikkaa. Haparoin pitkään, sitten kuitenkin vein kirjat takaisin pöydälleni. Poistuin käsikopelolla lukusalista, ja matka oli melkoisen pitkä. Päästyäni portaita pitkin luettelosalin kerrokseen huomasin, että koko rakennus oli arveluttavan pimeä. Ehkä jossain alhaalla istui vartija. Mutta en halunnut joutua kohtaamaan häntä. Vaisto sanoi minulle: älä mene vartijan luo. Kirjastossa oli yhtäkkiä hyvä ja väljä olla. Levottomuus oli poissa. Niinpä lähdinkin takaisin ylös. Käsikopelolla löysin taas työpöytäni. Mauthnerin tunsin tuoksusta. *Wörterbuchin* toisen osan nahkaselkä oli vielä väittelystä kostea. Levottomuus oli kokonaan poissa. Tämän illan kumppani oli paikalla. Uusi rakkaus vietti yön kanssani. Lattian pehmeä matto kelpasi sentään nukkumiseen. Pääni alle hain virolaista kaunokirjallisuutta M-kirjaimen kohdalta: Metsanurk, Männik.

Tämä oli ainut yö, jonka olen viettänyt suuressa kirjastossa. Uskon, että kanssani oli noina aikoina seuraelämässä viettämiäni öiden luo-



tettavin seurue. Mauthner oli rinnallani, mutta jossain kauempana kuorsasi Kant. Erikoista, että juuri niin pieni mies kuin Kant kuorsasi niin kovaäänisesti. Hegel nukkui hiljaa, syvää ja pettynyttä unta, kurkkua myöten täynnä konjakkia. Tämä saksalaisen filosofian kuu-  
den tähden mies. Goethe nukkui porvarillisemmin kuin olisin oletta-  
nut, käsi poskella, yömyssy päässä. Mutta Metsanurk, joka oli pääni  
alla, vaikeroi koko yön. Aluksi kuvittelin, että se oli Männik, mutta ei,  
se oli Metsanurk. Aamuyöstä työnsin Metsanurkin syrjään ja nukuin  
vain Männik allani. Niin, ja jossain tuoksui. Jossain tuoksui orvokilta  
koko yön. Aluksi en tajunnut, missä. Mutta aamunkoitteessa, kun he  
olivat uupuneet ueneen ja ikkunasta kajasti jo hiukkasen valoa, kävin  
lukemassa heidän nimensä. Aino Kallas ja Virginia Woolf uinuivat  
sylikkään alimmalla hyllyllä, kumpikin kaukana omalta paikaltaan.

Heräsin siihen, että valot syttyivät. Kirjaston avaamiseen oli vartti  
aikaa, ja sen verran minun piti vielä kyhjöttää lukupaikkani takana.  
Tuskin Raatihuoneen kello oli lyönyt täyden tunnin, kun ensimmäinen  
lukija saapui. Hän kopisteli – ilmeisesti vakituiselle – lukupaikalleen,  
yskähti monta kertaa keskivertoa vähän matalammalla naisenäänellä,  
ja sitten kuulin käännettävän hyvin rapisevaa kirjan sivua. Nyt minä-  
kin olisin voinut vähän kerrassaan siirtyä omalle paikalleni lukusa-  
lissa esittämään varhaista kävijää. Mutta päätin kuitenkin varmuuden  
vuoksi pysyä vielä hetken aikaa piilossa. Jos vaikka joku kirjastotäti  
tulee tänne ja hänen muistissaan syttyy valo. Tuohon aikaan oli luku-  
salin kapeiden ikkunoiden edessä verhot. Kyykkimiseen kyllästyneenä  
suoristauduin yhden verhon taakse. Muita kävijöitä ei näkynyt, mutta  
tuo yksi ja ainoa piti kummallista ääntä: rapisteli sivuja mutta jotenkin  
liian pitkään ja hellästi, läämi, kahisutti, nyppi ja hypisteli, silitti ja  
sipisteli. On vaikea löytää oikeaa sanaa, mutta pelkistäen toteaisin,  
että siinä puuhassa oli jotakin liian kosteaa. Eikä kostea elementti –  
tietenkään – kuulu kirjastoon.

Kurkotin katsomaan. En nähnyt kaukaa paljonkaan, vaikka hän oli takaa katsottuna puoliprofilissa minuun päin, oikeastaan parhaassa suunnassa. Ensin hän näytti minusta liimaavan. Liimapuikko kulki säännöllisesti yli pöydällä lepäävän painotuotteen, nainen hankasi, kuten sanotaan, huolella ja rakkaudella. Aloin päästä jyvälle: nainen ei ollutkaan asiakas vaan kirjaston työntekijä, joka käytti lukusalia ehkä rikkonaisten kirjojen restauroimiseen. Siksi olikin ollut fiksua pysyä verhon takana piilossa. Hänen hiuksensa oli peitetty kevyellä liinalla, kuten työssä sopii, hänellä oli silmälasit nenällä, kasvot melko pitkät ja suuret, kuten ilmeisesti nainen itsekin oli. Ei lihava, mutta suurikokoinen, jotenkin ylikypsän tyttömäistä tyyppiä. Ensimmäiseksi huomioni kiinnitti hänen liimapuikkonsa paksuus. Sitten mielikuva alkoi säröillä: naisen kieli lipoi yhtäkkiä monta kertaa liimapuikon päätä, ennen kuin se taas kosketti paperia. Ja sitten nainen vielä hankasi huolellisesti sormillaan liimalla siveltyä sivua, aivan kuin hieroen paperia. Ja sitten, kuvitelkaa: hän kumartui paperin ylle ja nuoli liimaista paperia! Pyyhki suutaan, haukkasi liimapuikosta niin että ratisi, sitten hieroi paperia sillä, sitten taas kädelään, sitten kielellä... Ja sitten lopulta haistoin jotakin, mikä tiivisti nämä outojen yksityiskohtien siruset käsitettäväksi kokonaisuudeksi. Ilmassa oli miellyttävän imelä tuoksu. Se oli tuoksu, joka tekee kirjastotädit hulluiksi. Jota he jahtaavat armottomasti – täydestä syystä. Se oli sokerisen kermavaahdon hiukan banaanimainen tuoksu. Se oli jäätelön tuoksu! Tuo nainen söi jäätelöä, lukusalien vihollista numero yksi, vohvelipäällysteistä hedelmäjäätelöä. Eikä hän ainoastaan syönyt tätä kiellettyä hedelmää vaan hieroi sillä kirjan sivuja, jäätelöi ne, säilöi ne jäätelöön. Sanalla sanoen hän toimi täysin tietoisesti ja systemaattisesti siten kuin lukusalissa on vähäisimmissäkin määrin aivan mahdotonta toimia; moisesta kirjastonjohtajat näkevät painajaisunia. Se oli raskas rikkomus. Miksi en puuttunut asiaan? En lopulta ollut aivan ehdottoman varma siitä, että tapahtumat, joita äsken juuri

kuvailin, olivat todellisia. Enhän kuitenkaan nähnyt mitään kiistatoman tarkasti. Asiat liittyvät aivoissani yhteen nopeasti ja kiiruhtavat todellisuuden edelle, sen olin ennenkin kokenut. Sitä paitsi koko tapahtuma oli ollut liian ällistyttävä, jotta sitä olisi voinut mennä noin vain keskeyttämään. Naisen toimintaa saatteli epämääräinen ”jokin”, jonka minä luontaisesti melkein pä hyväksyin.

Koko tapahtumasarja ei kestänyt ylen pitkään, jäätelöllä on rajansa. Ja huivipäisellä naisella näytti olevan ammattimainen ajan-taju. Lukijoiden saapuessa hedelmäjäätelön tuoksukin oli jo haihtunut salista. Myös minä tartuin taas Mauthneriin, mutta raskas yö Männikin ja Metsanurkin seurassa oli jättänyt jälkensä. En kyennyt dialogiin Mauthnerin kanssa, henkevyys ei säkenöinyt sataprosenttisesti. Soimasin itseäni eilisillan typeryydestä. Jos haluaa kerralla liikaa, saa lopulta vähemmän. Jälkeenpäin en ole katunut sitä yötä, se oli elämäni eriskummallisimpia. Mutta tuona aamuna soimasin itseäni eilisillan typeryydestä.

Lähdin kaupungille kävelemään ja tuulettamaan aivojani. Ajattelin, että jään Tarttoon vielä yhdeksi yöksi. Se olisi ollut periaatteessa mahdollista. Kuljeskelen kaupungilla, katson vanhoja paikkoja, nau-tin auringonpaisteesta, hengitän joen höyryjä ja kuulujen takapihojen tunkkaisuutta, kohtaan miehiä ja naisia, joiden kanssa on tehty urotekoja. Tartto on mukavan pieni kaupunki, vähän kuin teatteri. Siellä kohtaa aina miehiä ja naisia, joiden kanssa on tehty urotekoja. Mutta uhmamieli nosti päätään. Olin varannut Mauthnerille koko päivän enkä pystynyt käyttämään siitä paria tuntiakaan – se tuotti minulle todellista tuskaa. Käänsin askeleeni taas Vallikraavi-kadulle ja ylös kohti kirjastoa.

Totuuden nimissä istuin Mauthnerin kanssa vielä monta tuntia, mutta mitään ei ollut tehtävissä: henki ei ollut tuona päivänä rakkau-teen altis. Vai oliko se jo saanut kyllin? Eilinen ilta, tajusin sen nyt jälkeenpäin itsekini, oli ollut käsittämättömän intensiivinen. Ja sitten

vielä tuo yö. Olin ollut läpi yön Mauthnerin kanssa. Minua ei ollut uuvuttanut Metsanurkin vaikerrus vaan Mauthnerin läheisyys. Ei merkinnyt mitään, että oli pimeää eikä voinut lukea. Kuten jo sanoin, kirjoja ei aina tarvitse lukea, kirjojen kanssa tulee olla. Se on kaikkein rikastuttavinta, mutta samaan aikaan kuluttaa eniten voimia.

Ladoin Mauthnerit syliini viedäkseni heidät takaisin hyllyyn. Tuntui kurjalta, mutta luonnolle oli annettava periksi. Ja juuri siellä hyllyjen välissä törmäsin aamuiseen huivipäänaiseen. Hänkin taisi olla viemässä kirjaansa takaisin paikoilleen. Se oli melko ohut, harmaa ja mitänsanomaton, tosin tavallista leveämmäksi leikattu asiallinen kluuttisidos. Saattoi arvata, että reagoin vähän oudosti. Minulle tuosta naisesta, vaikka salainen kontaktini häneen oli ollut lyhykäinen, oli tullut melkeinpä mytologinen olento. Olin jo aikeissa tervehtiä häntä ja pyytää hänet syömään, mutta tunsin, miten pikku vasara napautti aivokuoreeni: varo, et tunne häntä, ette ole tuttuja. Tämähän on se kaksisuuntainen reaktio, johon joudumme, jos näemme kadulla jonkun tunnetun henkilön. Viimeisen päälle tuttu ihminen, jota ei saa tuntea. Mieleeni jäi huivipäisen naisen hiukan pilkallisen itsetietoinen katse. Sitten asetin Mauthnerit hyllyyn. Nainen meni eteenpäin. Jossain seuraavassa välikössä hän kyykistyi ja työnsi kirjansa erääseen alahyllyyn.

Mieltäni tyynnyttääkseni pengoin myöhemmin alhaalla kortistossa, mutta ilman löytöjä. Huomasin huivipäänaisen olevan menossa vaatenaulakolle. Hänen täytyi olla täällä tuttu, koska hän hyvästeli tuttavallisesti monia työntekijöitä. Melkein muuten minuakin. Hän oli huomannut minut ja painanut mieleensä ja rohkeni toistamiseen katsoa minua pilkallisesti havaittuaan silmäni suuresta kortistohuoneesta. Se viittasi terävään, riippumattomaan älyyn – mutta ystävälliseen vai vihamieliseen, luoja tietää. Myöhemmin en ole enää koskaan nähnyt häntä.

Koska koko päivästä oli muutenkin tullut pelkkää ajan tappamista, päähäni pälkähti etsiä huivipäisen naisen kädessä ollut kirja. Hänellä oli ollut niitä pöydällä aikamoinen kasa, eikä minun jäätelöteoriani välttämättä tulisi yhden kirjan avulla sen paremmin todistetuksi kuin kumotuksikaan. Mutta ainahan saattoi katsoa. Eikä minun tarvinnut nähdä paljonkaan vaivaa. Marxin ja Engelsin teosten ruskeiden venäjänkielisten niteiden välistä erottui laiha harmaa kluuttisidos selvästi. Siinä ei ollut mitään eksoottista, vaikka se olikin hyllyssä ehdottoman väärässä (sanoisin jopa: täsmälleen väärässä) paikassa. Eduard Vilden *Mäenkylän maitomies* -romaanin vuoden 1974 painos, jonka Alo Hoidre on kuvittanut, ilman kansipaperia, muuten olisin varmaan tuntenut hänet jo aiemmin. Minusta tämä on *Mäenkylän maitomiehen* paras, vaikuttavin painos juuri Alo Hoidren neljän mustavalkoisen kuvan ansiosta. Niin, niitä on tosiaan vain neljä, mutta sitäkin säväyttävämpiä ne ovat. Ennen muuta – millainen Mari. Millaiset ytimekkään aistilliset jännitteet. Kirjan sivut olivat paksuja kuin pergamentti. Kyhmyräisiä, rapisevia, takertuvia, tuoksuvia. Päivien ja viikkojen kuluessa ne oli säntillisesti peitetty jäätelökerroksilla, kyllästetty makealla maitoaineella, hierottu läpikotaisin sokerikerroksella. Imelänkirpeä tuoksu aaltoili Marin vartalonmuotojen yllä, ja kartanonherra von Kremerin huuma nousi lukijankin päähän. Noita sivuja saattoi aistia silmillään, nenällään ja korvillaan, sormillaan ja suullaankin. Rakastajan vikkeliä kieli oli hieronut jäätelöä joka ikinen lokoseen. Yhteen liimautuneet sivut repeytyivät toisistaan irti napsahtaen kuin rummun nahat. Nuuhkin niitä lähempää, katsoin kielen liikkeen vielä näkyviä kuvioita. Se kaikki oli vastenmielistä, muttei ainoastaan sitä.

Lyhyesti sanottuna kirja oli pilalla. Lukija oli häikäilemättömästi, tietoisesti ja julkeasti jättänyt huomiotta valtiolle kuuluvan kirjan käyttösäännöt. Tämä oli profaanin tason päätelmä – rikoksen, esimerkiksi esineellisen raiskauksen, vahvistaminen. Rikos vaatii ran-

gaistusta, sakkoja, kirjastokortin menettämistä. Mutta saattaisiko teon tulkita tapahtuneeksi sakraalilla tasolla? Jos saattoi, päätelmät voisivat osoittautua aivan toisenlaisiksi. Esimerkiksi rakastavan parin tarkastelu fyysisen yhteyden huippuhetkellä antanee asiaan vihkiytymättömälle vaikutelman raa'asta väkivallanteosta. Hän on valmis puuttumaan tilanteeseen pelastaakseen naisparan (tai miksei myös miesparan) vastakkaista sukupuolta edustavan villi-ihmisen kynsistä. Rakastavien itsensä hyväksymällä sakraalilla tasolla rakastelun villeys merkitsee vain ehdotonta keskinäistä luottamusta. Siitä korkeampaa positiivista merkkiä ei ole olemassa. Vihkiytymättömät älkööt vaivautuko.

Jäätelöllä turmeltu *Mäenkylän maitomies* taisi tosiaan olla tulokas sakraaleista sfääreistä. Kirjaston työntekijöille se oli – tietyssä mielessä – mennyttä kalua. Sen kohtalona ei ollut ollut huvitteleva barbaari. Sen ylitse oli käynyt rakkaus. Kirja oli täydellisesti hyväksynyt sen kanssa tehdyn synnin. Parempana kuin sataa tai kahtasataa innokasta lukijaa se näytti pitäneen syvää, juurevaa suhdetta huivipäisen naisen kanssa. Kirja ei halua, että sitä vain luetaan. Se tarvitsee myös inhimillistä yhdyselämää. Minulla ei ollut tähän enää mitään sanottavaa.

Rakkaus kirjoihin roihuaa minussakin. Minäkin olen tehnyt rikoksia rakkauden nimissä. Kahdeksannella tai yhdeksännellä luokalla opettelimme Englannin kirjallisuuden tunnilla ulkoa Edgar Allan Poen runon Korppi. Kiinnostukseni Poeta kohtaan oli syntynyt jo vähän aiemmin. Tallinnan kaupungin pääkirjastossa, jota tuohon aikaan kutsuttiin jostain syystä Gorkille nimetyksi, vaikkei suinkaan Gorki vaan Anton Hansen Tammsaare oli ollut sen tunnetuin ja innokkain asiakas, oli Poen erinomainen 10-osainen kootut teokset vuodelta 1902, lisäksi vielä runsaasti kuvitettu. Olin lainannut kotiin monta osaa ja kokeillut ensin Heurekaa, Poen suurta filosofista proosarunoelmaa, mutta olin lukenut myös runoja ja novelleja. Korppi oli niin mahtava, että se suorastaan näännytti, parempaa runoutta oli

vaikea edes kuvitella. Runonide oli aivan loppuun luettu, sivut olivat kansien välissä osin irrallisina. Se yllytti rakkauden syntiin. Muistan, miten kielletty ajatus herätti minussa syntyessään suorastaan yliais-tillista kiihtymystä. Ja minä toteutin sen ajatuksen: panin revenneet sivut, joilla Korpin teksti oli, syrjään enkä vienyt niitä kirjastoon. Siitä asti oli Korppi salaa kirjoituspöytäni ylimmässä laatikossa ja meillä oli älyttömän hyvä olla yhdessä. Saatoin ottaa Korpin laati-kosta milloin vain, katsella typografiaa ja mukaan liitettyä piirros-kuvaa, kokea runon rytmin yhä uudelleen, kirjoittaa marginaaliin vieraiden sanojen selityksiä, ja sitten taas nauttia Korpin jatkuvasta vaitonaisesta läheisyydestä. Ei vain teksti, vaan salaperäinen lintu itse, koko inhimillisen olemassaolon tragiikka oli kätkössä pöytä-laatikossani. Vaikka profaanilta kannalta tämän kaiken nimenä oli varkaus, se merkitsi sakraalissa sfäärissä rohkeutta omistautua jolle-kin. Tietämys rakkauden nimissä tehdystä rikkomuksesta synnytti minussa ylevän sisäisen jännitteen. Ja Korppi – sen tiesin myös var-masti – ei kaivannut takaisin kirjastoon, sillä minun luonani sillä oli huomattavasti parempi. Niin elin tämän vanhan Korpin kanssa vuo-sia yhdessä, vaikka hyllyssäni oli jo monia uudempia Poen valittuja teoksia. Vasta oikein paljon myöhemmin, kun ensirakkauteni Poeta kohtaan oli hiipumassa, tunsin häpeää teostani. Häpeä syntyykin ehkä rakkauden muretsessa, silloin, kun taikapiiri purkautuu ja arki-päivän etiikka, tuo maailman pysymisen ainoa inhimillinen tae, nos-taa päätään. Lainasin taas kaupunginkirjastosta tuon niteen ja pistin minulla olleet irtolehdet takaisin kansien väliin. Nyt, kirjoittaessani tätä tarinaa, lainasin kirjan kolmannen kerran. Se on sidottu uudel-leen, vaikka aika surkeasti. Irtolehtiä ei ole enää. Mutta ei ole enää Korppiakaan, luoja paratkoon. Kuten ei kuutta muutakaan runoa sen lähellä olleilta, aikanaan irtonaisilta sivuilta. Sivujen 109–130 kohdalla ammottaa kirjassa aukko. Ties vaikka joku puolihullu bibliofiili olisi uhrannut ne rakkautensa alttarille. Mikä vahinko!

Muuten, myöskään Heureka-teosta ei löytynyt enää kaupungin-kirjastosta. Kaksi nidettä kymmenestä puuttuu paikaltaan. En osaa sanoa mitään. Onko tämä Viron kirjastojen luonnollinen tase vai juuri näiden kirjojen kohtalo, jotka voimakas kiintymys on kerran kiskaissut ulos tavanomaisesta kirjastorutiinista? Ehkä niihin jäi jokin energia, jokin vietti rikkomuksiin, eivätkä ne enää pystyneet elämään säilön persoonattomassa miljöössä.

Niin seisoin tuolloin Tarton yliopiston kirjaston humanististen tieteiden salissa, *Mäenkyllän maitomies* kädessäni, ristiriitaisten tunteiden lävistämänä. Lukijana ja sosiaalisesti ajattelevana ihmisenä tunsin vihaa ja inhoa. Kirjoja ei saa kohdella tällä tavalla, kirjoja pitää vaalia! Kirjaston kirja ei ole yksityisomaisuutta, vaan se on suunnattu kymmenelle seuraavalle sukupolvelle! Mutta rakkaus kirjoihin on roihunnut minussakin. Jollain lailla kykenen ymmärtämään sitä. Ja myönnän, että oikeaa rakkautta saattaa mahdollisuus rikkomuksiin, muutoin se ei olisi oikeaa rakkautta. Ilman noita harvoja hankalia ihmisiä, jotka rakastavat kirjoja syvästi ja kiihkeästi, emme loppujen lopuksi tarvitsisi kirjastojakaan. Lohduttautukaamme siis ainakin sillä ajatuksella, että vaikka nämä houkat tuottavat meille mieliharmia, he eivät sentään tee pahaa kirjoille. Kirja hyväksyy heidän suuresta sympatiasta johtuvan alkukantaisuutensa. Heidän halunsa nuuhkia, purra, syleillä kirjaa. Kosia kirjaa ja elää sen kanssa. Ja loppuyhteenve-tona: nämä harvat hankalat tyypit ovat kuitenkin huomattavasti sym-paattisempia kuin sadat tavalliset laiskat lukijat, jotka yksinkertaisesti unohtavat kirjan jonnekin, hävittävät sen tai jättävät palauttamatta kirjastoon silkasta piittaamattomuudesta.

En tiedä, mitä *Mäenkyllän maitomiehen* pilatulle kappaleelle kävi. Todennäköisesti joku Tarton yliopiston kirjaston johtajista, Laine Peep, Peeter Olesk tai Toomas Liivamägi, on vain poistattanut sen luetteloista. Eihän kirjaa pystynyt enää mitenkään lukemaan. Rak-kauden aalto oli käynyt hänen ylitseen ja paluu normaaliin muuttu-



nut mahdottomaksi. Minä olisin sijoittanut hänet kirjaston museoon. Kuten kaikki ne tulevat kirjat, jotka eivät kannaa piittaamattoman barbaarisuuden vaan rakastavan väkivallan merkkejä.



## JAAN UNDUSK

Jaan Undusk (s. 1958) kirjailija ja kirjallisuudentutkija. Hän työskentelee Tallinnassa Viron tiedeakatemiaan Underin ja Tuglaksen kirjallisuuskeskukseen johtajana. Hän on ollut vuodesta 2007 Viron tiedeakatemiaan jäsen.

Tutkijana Jaan Undusk on saanut vertailevan kirjallisuustieteen alueelta kansainvälisen Herder-palkinnon ja edistänyt baltiansaksalaisen kirjallisuuden tutkimusta Virossa. Hän on julkaissut runsaasti tutkimuksia viroksi, saksaksi ja englanniksi; viimeisimpänä on ilmestynyt laaja teos *Eesti kirjanike ilmavaatest* (”Virolaisten kirjailijoiden maailmankatsomuksesta”, 2016), joka sisältää kulttuurihistoriallisia ja elämäkerrallisia muotokuvia Viron alueella toimineista kirjoittajista ja kirjailijoista alkaen Henrik Lättiläisestä ja päättyen Mati Untiin.

Kirjailijana Jaan Undusk on julkaissut novelleja, palkitun romaanin *Kuum* (”Kuum”, 1990) ja kolme näytelmää: *Goodbye, Vienna* (1999), *Quevedo* (2003) ja *Boulgakoff* (2006) sekä matkakirjan *Teekond*

*Hispaania* ("Matka Espanjaan", 2016). Undusk on myös vironتانut saksalaista ja ranskalaista kirjallisuutta.

Jaان Undusk on syntynyt etelävirolaisessa Otepään kaupungissa, joka on Viron talviurheilun keskus. Hän pitää Otepään ja sen ympäristön kumpuilevaa järvimaisemaa Viron kauneimpana, ja alueen luonto on vaikuttanut voimakkaasti hänen käsitykseensä elämästä.

Jaان Unduskin filosofisessa ja esseemäisessä proosassa pohdiskelu sekoittuu säröä luovalla tavalla ruumiillisuuteen ja aistillisuuteen. Hänen kiinnostuksensa maagiseen ja mystiseen kieleen, josta hän on kirjoittanut tutkimuksen *Maagiline müstiline keel* (1998), näkyy tässäkin novellissa. Vuonna 2006 julkaistu novelli Rakkaudesta kirjaan on saanut Friedebert Tuglaksen novellipalkinnon.

• • •

KAISU LAHIKAINEN (s. 1956) työskentelee lukion äidinkielenopettajana. Suomentaminen on rakkaus, jolle on aina liian vähän aikaa. Kiehtovinta suomentamisessa on vivahteiden tavoittaminen, ja palkitsevimpiä ovat ne hetket, kun onnistuu sanomaan suomeksi.

# 10

PAAVO MATSIN

SUOMENTANUT SANNA IMMANEN

# K

## KATKELMA ROMAANISTA GOGOLIN DISKO

KONSTANTIN OPIATOVITŠ

romaanin alku

Taskuvaras Konstantin Opiatovitš noudatti vakiintuneita arkirutiinejaan, jotka hän oli vuosien varrella omaksunut erinäisissä rangaistuslaitoksissa. Silitettyään kotona housunsa kuumalla peltipurkilla, puhdistettuaan kenkensä pienellä ja kuluneella, mutta aina mukana kuljettamallaan samettilapulla ja täytettyään taskunsa ikkunalaudalla kuivahtaneilla leivänkuorilla hänellä oli tapana ajaa varhain aamulla raitiovaununlinjan pääte pysäkille. Hän väisteli varovasti kuralammikot, siirtyi sitten asfaltilta kapealle laatoitetulle kävelytielle ja suuntasi hyväntuuliset askeleensa kohti vanhaa juutalaista hautausmaata.

Juutalaiset tiedettiin jääräpäiksi ja perinteenvaalijoiksi, jotka pitivät kiinni ikivanhoista säännöistä, ja siksi suojaisa hautausmaa sopi jalolle taskuvarkaalle päivän aloitukseksi erinomaisesti. Hänen entinen vankileiritoverinsa, muuan Odessan juutalainen, oli kertonut monta kiehtovaa seikkaa tämän vainotun kansan salaisista tavoista. Kaikkeaa Opiatovitš ei enää muistanut, mutta hautakivien päälle kukkien sijaan lasketut pikku kivet ja vain rabbille tarkoitettulla miniatyyriportilla varustettu satumaaailma jotenkin virkistivät häntä ennen päivän töihin ryhtymistä. Myöhemmin, raitiovaunussa tehdyn työpäivän jälkeen, olisi ollut jo vaarallista ajaa takaisin päätepysäkillle vain jaloittelua varten. Jos Opiatovitš päivän mittaan kyllästyi äänekkäisiin matkustajiin ja käsilaukkujen tyhjentämiseen, hän yleensä levähti kävelemällä pysäkin välin ja ruokkimalla puluja kuivilla leivänkuorilla. Mutta täällä, hepreaksi vaikenneiden kivien yksinäisessä maailmassa hän aina tilaisuuden tullen suoritti levollisen aamunavauksen ennen edessä odottavia askareita. Hän seisahtui tuntemuksensa mukaan jonkin hautakiven kohdalle ja asetti ikään kuin ohimennen käytävältä poimimansa pienen kiven kasteenkostealle paadelle. Näin Opiatovitš harjoitteli erästä tiettyä, taskuvarkaalle elintärkeää ominaisuutta, sorminäppäryyttä. Hän myös kuulosteli hiljaisuutta ja itseään. Kiveä maasta poimiessaan hän ei milloinkaan rikkonut varkaiden vanhaa sääntöä. Hän tiesi liian hyvin, ettei hellämielisinkään taskuvaras saanut ikinä nostaa ylös mitään lompakkoa painavampaa.

Viimeaikaisten tapahtumien jälkeen, kun tsaarin Venäjä oli taas kerran liittänyt Viron, Latvian ja Liettuan itseensä, jopa maaseutu-kaupunki Viljandissa puhalsivat muutosten tuulet. Luonnollisesti se tiesi sekä hyvää että huonoa. Otetaan esimerkiksi tuo samainen sotasaalessaitiovaunu, joka oli Puolaa vastaan käytyjen suurtaisteluiden päätteeksi siirretty kiskoineen ja halleineen päivineen Viljandiin jostain Krakovasta tai Varsovasta. Pikkukaupungin eläkeläiset taputtivat käsiään, ja pian tottuivat kaikki käyttämään kaksipäisen kot-

kan nokassa saapunutta ennennäkemätöntä, ilmaista kulkuneuvoa. Moskovan metroammattilaisten huolellisesti asentamana se ajoi nyt Viljandin kaikki kumpuilevat pinnanmuodot huomioon ottaen varsin luonnikkaasti kaupungin halki, sukelsi järven rannassa ajanmukaiseen, läpinäkyvään tunneliin ja viiletti linnoituskukkuloiden poikki suorastaan amerikanrautatiemäisen uljaasti alati kasvavia asukasmääriä rakenteilla oleviin uusiin lähiöihin kuljettaen. Opiatovitš ei juuri välittänyt politiikasta, eikä oikea varas tehnyt yhteistyötä minkään vallanpitäjän kanssa, mutta raitiovaunu oli monella tapaa varsin hyödyllinen. Eli varkaiden ammattikielellä ilmaistuna hän saattoi ylpäänä todeta, että kun tsaarin kotka alkoi taas kaarrella tämän seudun yllä laskeutumispaiikkaa hakien, hän, entinen sidentti (mitä ei tule sekoittaa dissidenttiin!) ja kykyjensä mukaan myös nykyinen stailari (eli arvostettu muotihemmo) ei potenut minkään sortin depresjakkia (tuota edesmenneiden virolaisten niin syvästi rakastamaa murehtimista), vaan teki edelleen sitä, minkä parhaiten osasi. Ilmeisesti historian keinun oli määrä tällä tavalla kierähtää tangon yli monta kertaa yhdenkin elämän aikana. Sitä paitsi hän oli löytänyt mukavia ystäviä eräästä keskikaupungin antiikkiliikkeestä, jossa oli raitiovaunussa raadetun päivän jälkeen hyvä rentoutua ja keskustella kuten ihmisten kuuluukin.

Tällä tavalla vaivihkaa pohdiskellen Opiatovitš teki pienen kävelykierroksen ja ihasteli kesken jääneen dominopelin lailla sinne tänne siroteltuja hautakiviä, jotka suuntaan ja toiseen kallelleen painuneina muistuttivat häntä vanhoista hyvistä ajoista, jolloin hän oli vielä kuulunut snygiin Riian jengiin ja viettänyt iltojaan juuri tuon loputtoman mustavalkoisen pelin parissa. Sitä paitsi oikeassa dominossakin oli usein kyse elämästä ja kuolemasta! Kerran hän oli esimerkiksi sattunut eräässä Pärdaugavan kellariloukossa pelipöydän ääreen ja huomannut, että pöytälevyn alle oli naulattu tuppi, josta puukon olisi saanut huomaamatta vetäistyä esiin, mikäli tilanne kääntyi epäsuotuisaksi. Nuoruudessaan Opiatovitš oli kyllä jonkin aikaa kulkenut valkoinen

huivi kaulassa ja keklu taskussa, mutta koskaan hän ei ollut käyttänyt teräasetta ihmistä vastaan. Ellei oteta huomioon teroitettua kolikkkoa, jolla hän leikkasi käsilaukkuja auki. Nyt ei ollut enää kuin raitiovau-  
nuja ja torilta palaavia vanhoja mummoja ropoineen... mutta olipa sentään laulujakin! Kuinka mukavaa olikaan täällä varjojen maassa vaeltaessaan viheltää vaikkapa vanhaa hyvää Murkaa, Prokuraattorin tytärtä tai hautajaisiin sopivaa Makeaa marjaa. Mikäpä hätä tässä! Olisihan hänellä voinut vaimokin olla, mutta jos ei ole onnea rakkau-  
dessa, niin sitten kai... Vasta eilen oli uusi nuori naisvaras, Murka paljonpuhuvalla nimeltään, etsinyt hänet käsiinsä ja pyytänyt auk-  
toriteetilta lupaa hieman touhuta kaupungissa. Kaunis oli tuo neiti, kuin pahansisuihin prinsessa konsanaan, pojat kaupungilla jo kuu-  
luivat pelkäävän häntä, sanottiin että tyttö vie leivänkin kädestä, oli kuulemma taitava pikku pirulainen... Sellainen olento olisi voinut Opiatovitšillakin elämässään olla! Tietenkin tyttö sai luvan, ilman kahta kysymystä.

Siitä Opiatovitšin ajatukset johtuivat jo biljardiin, pelien kuningat-  
tareen. Se oli suurta filosofiaa, paljon suurempaa kuin joku yliopiston naavaparta kakkulapääprofessori pystyi ikinä kuvittelemaan! Otetaan esimerkiksi niin sanottu durak eli typerys, pallo joka sattumalta vie-  
rii pussiin. Samalla tavalla voi ihminenkin ihan väärään paikkaan jouduttuaan saada tuhoisan osuman ja... jopa kuolla! Tai jos katso-  
taan asiaa toiselta kantilta, päästä osalliseksi suuresta ja yllättävästä onnesta, vaikkei itse osallistuisi peliin missään merkittävässä roolissa, kunhan vain postailee ja tuijottelee ympärilleen suu auki kuin kohta teuraaksi päätyvä lammas. Mutta sitten yhtäkkiä toks... ja niskaasi ropisee joko kultaa tai multaa! Entinen sellikaveri oli kertonut, että juutalaiset hautaavat vainajansa pian ja aina istuvaan asentoon. Taas, miten mielenkiintoinen fakta! Miten rikasta elämä onkaan! Käy ilmi, että kaikki juutalaiset istuvat maan alla ikään kuin raitiovau-  
nussa matkalla jonnekin viimeiselle tuomiolle, Jerusalemiin tai sinne

mikä-niitä-siellä-lopussa-odottaakaan. Maanalaisissa raitiovaunuissa ei tietenkään ole varkaita... Tai odotas, keitä sitten ovat haudanryöstäjät? Vastahan sitä kirjoitettiin kaksikielisessä maakuntalehdessä, että jossain täällä lähistöllä Suuressa-Jaanissa olivat pietarilaiset restauroidut Eremitaašista olleet remontoimassa kirkkoa ja juoneet kaiken pirtun jostain vanhasta baltiansaksalaisen hautaobeliskin lasimaljasta, jossa oli säilytetty vainajan sydäntä! Kyllä, kiehtovaa on maailman meno, ei voi muuta sanoa! Varsin yllätyksellistä! Varsin rikasta!

Itsekseen tällä viisiin pohdiskellen ja uuden kauniin päivän alulle hymyillen lähti taskuvaras Konstantin Opiatovitš takaisin kohti raitiovaunupysäkkiä tässä tsaarivaltion pikkukaupungissa nimeltänsä Viljandi. Hän seisahtui kerran vielä suurelle hautamuistomerkillä, johon oli kuvattu menora, juutalaisten seitsenhaarainen kynttilänjalka. Tässä kohtaa hän aina pyyhki kenkäänsä samettilapulla. Tänään hän joutui jopa riisumaan kengän jalastaan, koska pikkuruinen kivi oli painunut kengän kannan juonteeseen. Mutta nostaessaan katseensa Opiatovitš suorastaan ällistyi erään pensaan epätavallista väriä. Ympäröivää vehreyttä vasten näytti aivan siltä kuin pensas olisi palanut punaisella liekillä.

## VIERAS

Raitiovaunu ajoi pysäkillä kauheasti kilisten, kolisten ja kirskahtellen kuin sieltä olisi tullut joku bandiitti aamuyön jatkoilta tamburiini kaulassa. Yllätykseen taskuvaras huomasi, ettei vaunu ollutkaan tyhjä, vaan keskiovien luona mieshenkilö, joka oli kietoutunut kulu-neenruskeaan repsottavaan huiviin. Päähänsä tämä tuntematon stailari oli pukenut vanhaa säkkipillia tai valtavaa kankaista etanan koti-loa muistuttavan lipallisen kriminnahkareuhkan. Siitä huolimatta, että vaunu ajoi vasta päivän ensimmäisiä vuoroja, oli istuimen vieressä lattia aivan hiekan peitossa, ja Opiatovitš joutui kenkiään säästääk-



seen ottamaan rumba-askeleen sivulle kummajaista ohittaessaan. Hullut eivät kuuluneet hänen ekspertiisiinsä, arvaamattomina niistä koitui vain harmia, mutta koska oli ilmiselvää, että tämä ihmishaamu oli noussut vaunuun edellisellä pysäkillä eli uudelta ortodoksiselta hautausmaalta, Opiatovitš päätti ottaa riskin. Olihan hän ammatilainen. Maailmassa ei ole hajamielisempää eikä varomattomampaa ihmistä kuin se, jolla on vainaja ja haudattavaa! Surijoita ja itkijöitä vedättävät kaikki – ruumisarkkukauppiaista ja haudankaivajista aina vanhaan tuubansoittajaan, joka kölninvesihiprakassa tulee vaatimaan palkkionmaksua yhä uudestaan ja uudestaan. Ja nämä onnettomat maksavat! Itkevät ja maksavat! Puhumattakaan kyynisestä pitopalveluäestä ja kaiken maailman ammattimaisista juhlapöydän kattajista! Se on nimittäin kovaa bisnestä. Tuskinpa yhdelle kunniallisella varkaalle on jäänyt mitään noiden jumalaapelkäämättömien sakaalien jäljiltä, mutta yrittänyttä ei laiteta!

Opiatovitš istuutui miehen taakse ja tunsi heti makean pilaantuneen hajun, kummallisen sekoituksen kirkon suitsuketta ja vanhan ihmisen intiimiongelmaa. Inhotustaan vastaan taistellen hän sujautti kätensä vieraan miehen huopatakin taskuun. Oho... tasku oli vuorattu sisältä ylellisellä turkiksella... ja se oli täynnä hiekkaa! Opiatovitš veti säikähtäen kätensä pois huomattuaan samassa, että tuntematon mumisi jotain itsekseen! Varas sai selvää kahdesta lauseesta, siitä että jotakin oli tapahtunut liian aikaisin ja että jotakuta oli varoitettu, sekava mies mainitsi useita kertoja... malarian! Hullun tutina sen kuin voimistui, ja uskomattomana onnenkantamoisena putosi penkin viereen lattialle hänen pulska härännahkainen lomppakkonsa, joka oli paksu kuin kaskelotti. Opiatovitš puhkesi tahtomattaan viheltämään Murkaa.

## ADOLF ISRAILOVITS GUKŠ

Viljandin Linnankadulla, sillä ainoalla vanhaakaupunkia muistuttavalla kujalla, jonne aurinko paistoi päivälläkin vain sattumalta, oli kaksi vanhempaa miestä istunut klaffituoleille antikvariaattiliikkeen edustalle. Kumpikin tuki kyynärpäätään ikuisen vanhaan, paksuun ja kuluneeseen rautaputkeen, joka oli asennettu siihen näyteikkunan suojaksi kai jo edellisen tsaarinvallan aikana. Miehet siemailivat kuumaa teetä laseistaan. Aivan tuon esihistoriallisen puodin vierestä johti homeinen porttikäytävä ruohottuneelle sisäpihalle, jossa muna-lukolla suljetun kellaribaarin ovesa riippui omituinen, vain viron kielellä laadittu vuokrailmoitus. Kun tähän lisätään vielä pari ylväiden balustradikaiteiden koristamaa mutta muuten kovin ränsistynyttä parveketta istujien päiden yllä sekä nyt jo suljetun nukketeatterin rikinäinen lasiovi vastapäätä kadun toisella puolella, lienee selvää, että entisen pääkadun parhaat päivät olivat jääneet jonnekin kaukaiseen menneisyyteen. Koko katu oli kuin murheen murtama harmaapäinen äitimuori-mamotška, joka nojasi ikkunaan kuin ikuisuuteen ja yhä odotti ammuin kuolemaantuomittua ja surmattua poikaansa kotiin.

Miehistä laihemmalla, joka painoi vain neljäkymmentäkolme kiloa ja jota kutsuttiin Arkašaksi, oli kaulassaan tahrainen solmio ja polviensa välissä puristuksissa muovikassi, josta hän ei luopunut koskaan, sillä se sisälsi koko hänen lähinnä halvoista kalsareista koostuvan maallisen omaisuutensa. Hänen elämänsä oli ollut onneton, hän oli aina joutunut olemaan erossa perheestään ja kunnollisesta ruoasta – Arkaša eli musiikista, kuten hänen ystävänsä sanoivat. Viime vuosina häntä olivat kannatelleet pinnalla niin sanotut maanalaiset nauhoitukset, joilla hän esitti uskomattoman uskottavalla äänellä klassisia lauluja upseerin kunniasta, vanhasta Venäjästä, siirtolaisen onnettomasta elämästä ja sen sellaisesta. Myös tuo kuuluisa Murka, jonka äsken kuulumme raitiovaunussa Konstantin Opiatovitšin hiljaisen onnellisena tulkintana hänen huomattuaan houkuttelevan setelitu-

kon lattialla, kuului Arkašan ohjelmistoon. Se oli hänen koronnajansa, hänen bravuurinumeronsa, hänen repertoaarinsa helmi. Laulu kertoi Odessaan saapuneesta rikollisjoukkiosta, jota johti revolveria heilutteleva naisrosvo Murka. Vanhanaikaisen musiikkibisneksen tekniestä puolesta vastasi Arkašan pöytäseuralainen ja hyvä ystävä Adolf Israilovitš Gukš, joka paikallisen Ugala-teatterin sulkemisen jälkeen oli kaukonäköisesti organisoinut koko teatterin äänitekniikan asuntoonsa – yhteen ainoaan huoneeseen kommunalkassa, joka sijaitti samassa talossa antikvariaattiliikkeen kanssa. Näin ollen Gukš itse nukkui yleensä liikkeen puolella yhdessä Arkašan kanssa eikä omassa huoneessaan yläkerrassa.

Adolf Israilovitšin huone oli nähtävyys sinänsä. Keskeisellä paikalla riippuivat Venäjän ja Amerikan liput sekä omistuskirjoituksen varustetut Vysotskin ja Presleyn julisteet. Presley oli aikanaan jopa lähettänyt hänelle vierailukutsun! Kun Gukš oli käynyt näyttämässä paperia turvallisuuselimissä, hänelle oli naurettu päin naamaa, mutta kaikkien yllätykseksi hän oli tosiaan saanut matkustusluvan. Muun tilan Gukšin murjasta olivat vallanneet gramofonit, sekalainen äänitekniikka, vinyylilevyt ja oudot musiikkiaiheiset muistoesineet, joita hän oli tuonut ulkomailta. Adolf Israilovitšin lyhytaikaisesta Amerikan-siirtolaisuudesta kerrottiin satumaisia tarinoita, mutta itse hän tyytyi vain toteamaan, että Amerikassa kaikki oli todellakin designer-chic. Ensivaikutelma siitä, että pienen huoneen johto- ja pistorasiaryteikössä vallitsee täysin rosvoluolamainen kaaos, ei sittenkään vastannut totuutta, sillä kaikella oli tarkoin harkittu paikkansa. Adolf Israilovitšin mielestä vinyylilevyt eivät sietäneet minkäänlaista tuttavallisuutta, joten harvinaisimpia kappaleita hän säilytti jopa niin, että levy ja kansi olivat eri laatikoissa vaurioitumisriskin hajauttamiseksi. Kunniapaikalla hänen studiossaan olivat kuitenkin tässä samaisessa talonrötelössä röntgenkuvista valmistetut ja luurankosymboleilla varustetut mustat salaiset äänilevyt, joita hän oli huomatt-

tavalla menestyksellä kaupannut ulkomaille asti. Äskettäin kuollut ja kuopattu Viron tasavalta sai Adolf Gukšin sympatiat osakseen, sillä hän vihasi totalitaarisia hallintoja, jotka eivät antaneet hänen omistautua täysin rinnoin kutsumukselleen ja harrastukselleen eli varhaisen rock'n'rollin, niin sanotun esirockin tai, kuten haluatte, rockia edeltävän rockin tutkimiselle. Gukš oli löytänyt sielulleen rauhan, hän tiesi, että vaikka moni kyky oli syyttä vaipunut unhoon, kohtalo oli vielä ennen kuolemaa lähettänyt hänelle, ikuiselle romantikolle ja todelliselle vanhan liiton producer-runoilija-keräilijälle Arkadi Dmitrijevitšin, Arkašan, tuon kansanomaisen esirockia henkivän lupauksen. Kanssakäyminen Arkašan, elävän sielun kanssa, oli esimerkki siitä, miten todellinen lahjakkuus aina vääjäämättä kartuttaa sosiaalista statusta ja designer-chiciä. Jokainen Arkašan seurassa vietetty minuutti sai Adolf Israilovitšin huokailemaan onnesta ja punastellen muistelemaan aikaa ennen Arkadin tapaamista. Silloin hän oli elänyt onnetonta elämää, istunut musiikille pyhitetyssä autotallissaan ja seipitellyt lempikappaleisiinsa outoja ja epäonnistuneita lisäsäkeistöjä tai pilakertosäkeitä. Mutta hengenheimolaisesta tai naisystävästä hän ei ollut rohjennut uneksiakaan. Uskomaton kohtalon kitaran rämpäytys oli esitellyt hänet Arkašalle, joka oli mitä siistein musamies-beatle-stailari jumalan armosta!

## ARKADI DMITRIJEVIČ SEVERNYI

Gukš muisti heidän ensitapaamisensa viimeistä yksityiskohtaa myöten. Gukšin luo oli juuri tullut kylään Vasja Koljugin, Viljandin johdettava Beatles-mies, joka halusi keskustella järven rantaan suunnitteilla olevasta Beatles-temppelistä. Partasuinen Vasja oli saapunut kuin mikäkin kirkonrakentajapyhimys kantaen käsissään outoa savesta ja kahtia leikatusta jalkapallosta askarrettua temppelin pienoismallia. Kupolinpuolikkaiden oli tarkoitus symboloida maapalloa ja rak-

kautta! He olivat Vasjan kanssa istuneet kommunalkan yhteiskeittiössä, kun oveen koputettiin ja joku täysin mitäänsanomaton, halpaan harmaaseen pukuun sonnustautunut ja muovikassia kädessään riipputtava kansalainen oli pyytänyt lupaa saada tavata Adolf Israilovitš. Gukš oli johdattanut vieraan omaan studio-vuokra-olohuoneeseensa ja kehottanut tätä odottamaan, mutta Vasjan kanssa jutellessaan ja kiistellessään tyystin unohtanut vieraan. Kun Gukš ja Vasja olivat päässeet niin pitkälle, että valikoivat tulevan pyhäkön värejä ja väittelivät siitä, pitäisikö rakkautta symboloivasta puolipallosta tehdä violetti vai vaaleanpunainen, lähti Gukšin huoneessa soimaan kai jokin levy, sillä yhtäkkiä sieltä kajahti vankilan häkkilinnun rouheita saundi. Vasja sanoi jälkepäin, että tuon taivaallisen äänen kuullessaan hän oli tuntenut kyyhkyn tempoilun povessaan kuin nuorena, aivan poikasena, lintutorilta tullessa. Se oli suloisenkirpeää kipua, verrattavissa rakastajan ensi raapaisuun, ja samalla myös jotakin hyvin traagista, sellaista elän-elämäni-viimeistä-kesää-tuntua, jonka tuoreiden säkenöivien kastepisaroiden virtaaminen oli keittiöön jysäyttänyt. Adolf Israilovitš Gukš muisti selvästi jokaisen sitä seuranneen liikahduksen. He kompuroivat hartaina ääntä kohti ja näkivät, että vieras oli tarttunut seinällä riippuneeseen kitaraan, istunut pöydälle kivennäisvesipullojen ja keksipakettien sekaan ja lauloi nyt silmät tiukasti kiinni puserrettuina. Oi vapaata tahtoa, tuota selittämätöntä voljuška, joka viivana avatusta suusta, elämänhistorian ikuisesta miinusmerkistä oli kantautunut kyyristelevien kuulijoiden korviin! Ystävyys solmittiin, ensimmäiset levyt äänitettiin ja pian kaikki pikkukaupungin miliisit salaa rakastajattariensa kanssa kuuntelivat älypuhelimistaan Arkašan laulamaa tarinaa kahdesta kurjesta yöllisellä vankilan pellolla. Ja miliisit itkivät naidessaan.

Arkadi Dmitrijevitiš, yksinkertaisesti Arkaša vain, kippasi kuorutteen muruset alustassilta teelasiin, hämmensi hitaasti ja katseli sitten katua pyörteisten heijastusten ja kimaltelun läpi. Se, mikä

hänelle sieltä näkyi, ei ollut mikään astraalinen valo, Paracelsuksen lux naturae, hindujen akasha, kiinalaisten chi tai juutalaisten kab-balan aur. Halvan kakun murenat sekoittuivat ruskeassa nesteessä teelehtiin eivätkä todellakaan tienneet mitään siitä, että jo muinaisina aikoina kirjoitetun Johanneksen evankeliumin alkujakeissa olivat elämä ja valo keskenään erottamattomasti yhdistetyt! Arkašalle valo oli nykyään pikemminkin koettelemusten ja kärsimysten aiheuttaja. Siitä hetkestä alkaen, kun hän aamulla rappukäytävässä avasi silmänsä ja kohotti päätään muovikassilta, hän olisi halunnut sulkea ne heti uudestaan, sillä edellisenä iltana järviravintola Sateenkaaressa kuullut latteat jutut ja sävelmät kumisivat yhä hänen päässään. Joskus soittajakaverit antoivat hänen esittää maanalaista ohjelmistoa puolen yön jälkeen ravintolan johtajan jo mentyä nukkumaan. Hovimestari huokaili ja uhkaili, mutta hänestä ei tarvinnut välittää, sillä armenialaiset pyysivät joka tapauksessa saman laulun kymmenen kertaa peräkkäin ja keikan jälkeen hovimestarikin tienasi sievoiset tsaarinruplat kou-raansa. Niinpä Arkaša sai välillä loistaa järviravintolan pienellä lavalla kuin kuu, tuo poikamiehen aurinko, tai kuin jokin eksoottinen ananas ultrastalinilaisuuden keskellä jo kaiken tolkkunsa kadottaneiden pöytäseurueiden edessä näiden keikkuessa järven, väkijuomien ja elämänmeren myrskyjen laineilla.

Uudessa monikulttuurisessa Viljandissa kiersi Arkašasta kaikenlaisia huhuja. Muun muassa että hän olisi istunut pitkään (hän oli ollut vain juoppoputkassa!), että hän olisi jonkun neuvostoaikaisen huip-pukommunistin äpärä tai että hän olisi kotoisin Odessasta, mutta sortunut täällä juomaan, kadottanut pankkikorttinsa ja niin edelleen. Arkaša tietysti itse ruokki näitä kaupunkilegendoja. Kaviaarin ja samppanjan lomassa hän jauhoi pöytäseurueissa tarinoita entisestä lentäjän urastaan Vietnamissa tai Pariisin-reissusta Viron tasavallan satavuotisjuhluvuonna, kun hän oli yöpynyt hotelli Ritzissä ja katsonut Kummisetää yhdessä ohjaaja Coppolan kanssa. Kerran hän

jopa sanoi erälle lihavalle dirikalle, joka halusi rahalla tilata häneltä lauluja, että ei se ole kuusikielinen kitara vaan kahleet, jotka laulaa, ja riuhtaisi röyhkeältä ihrakasalta kultaketjun kaulasta! Karkeita ilmauksia hän oli oppinut Konstantin Opiatovitšiltä, joka toisinaan sattui antikvariaatin takahuoneeseen ja toi konjakkia. Arkaša tosiaan käyttäytyi kuin joku kuolematon rikollinen ja stailari-jazzman. Pian kaikki pikkukaupungin rikolliset ylpeilivät kilpaa sillä, missä kukakin oli istunut kovaa yhdessä Arkašan kanssa ja mitä kaikkea hupaisaa silloin olikaan sattunut. Konstantin Opiatovitš, joka tiesi kaiken ja oli kaikesta kartalla, seurasi tätä kehitystä hieman huolestuneena, sillä hän oli logiikan ihminen ja tiesi, että kaikki saattoi vielä päättyä ikävästi.



## PAAVO MATSIN

Paavo Matsin (s. 1970) on opettaja, kirjallisuuskriitikko ja kirjailija. Hän on koulutukseltaan teologi, muttei ole toiminut päiväakkään pastorina.

Matsinilta on 2010-luvulla ilmestynyt kolme romaania, joista kaksi hän on julkaissut kirjan aihetta sivuavalla pseudonyymilla: *Doktor Scwartz – alkeemia 12 vöitit* ("Tohtori Schwatz – alkemian 12 avainta", 2011; Siugja sulepea -kirjallisuuspalkinto), *Sinine kaardivägi* ("Sininen kaarti" kirjailijanimellä Pävs Matsins, 2013; tapahtumat sijoittuvat Latviaan) ja *Gogoli disko* (nimellä Paša Matšinov, 2015). Gogolin diskosta Matsin on saanut sekä Viron kulttuurirahaston vuotuisen parhaan proosateoksen palkinnon että Euroopan unionin kirjallisuuspalkinnon.

Virolaista kirjallisuutta herpaantumatta seuraaville Paavo Matsin ei ole uusi tulokas, mutta itse huomasin hänet oikeastaan vasta, kun Gogolin disko alkoi kerätä kehuja. Kyseessä onkin viime vuoden kir-



jallinen tapaus ja ehdottomasti kiinnostavin kaunokirjallinen teos. Siinä on välittömästi otteeseensa nappaava alkuasetelma, vallattoman hulvattomat juonenkänteet ja rikas, venäläisvaikutteinen kieli, joka pistää kääntäjän ongelmanratkaisutaidot koetukselle.

Valitsemani katkelma on romaanin alusta, koska siinä esitellään omalaatuista henkilökaartia, itse Gogol ilmestyy ensimmäisen kerran ja pelkän katkelmankin lukija näkee, millaisesta Viljandissa oikein on kysymys.

Romaanin tapahtumat sijoittuvat määrittelemättömään lähitulevaisuuteen. Tsaarin Venäjä on taas valloittanut Baltian. Virolaisista on jäljellä vain rippeet. Kirja ei kerro viimeisten virolaisten vaiheista, vaan niistä ihmisistä, jotka ovat täyttäneet virolaisten jäljiltä tyhjentyneen tilan.

Kohtaamme muun muassa arvonsa tuntevan taskuvarkaan Konstantin Opiatovitšin, intohimoisen musiikkikeräilijän Adolf Israilovitš Gukšin, köyhän laulajan Arkašan sekä Beatles-harrastajan Vasja Koljuginin. Tapahtumapaikkana on maakuntakaupunki Viljandi, joka on tunnistettavissa, mutta muuttunut valtavasti nykyisestä. Viljandin halki kulkee raitiovaunu, järven alittaa tunneli ja rakenteilla on uusia lähiöitä. Gukš ja Koljugin suunnittelevat Beatlesille pyhitetyn suurtempelin rakentamista. Heidän kohtauspaikkanaan toimiva antikvariaattiliike on oikeasti Viljandissa olemassa. Samoin siellä on toiminut legendaarinen rantaravintola Vikerkaar, jonka Matsin on herättänyt henkiin.

Sekä varkaiden että muusikoiden elämä keikahtaa päälaelleen, kun suuri venäläinen klassikko Nikolai Gogol eräänä kauniina päivänä nousee kuolleista ja ilmestyy Viljandiin. Joillekin se tuo mukanaan onnea, joillekin passituksen mielisairaalaan. Kuuluisan kirjailijan seikkailut jäävät kuitenkin romaanissa taka-alalle. Gogolin disko on hyvin henkilökeskeinen teos. Mainittakoon esimerkiksi, että laulaja Arkadi Severnyi (1939–1980) on aivan oikea niin kutsutun venäläisen

chansonin, alamaailman laulumusiikin eli *blatnaja pesnjan* suuruus. Samanniminen ja joiltain osin todellisen kaltainen Arkadi ”Arkaša” Severnyi seikkailee tässä kirjassa.

Myös Viljandilla leikittely on teoksessa olennaista. Gogolin disko onkin eräänlainen ylistyslaulu tälle hienolle kaupungille, jossa Paavo Matsin itse asuu.

Kirja on persoonallinen ja outo, mukaansatempaava ja hauska, slaavilaisen hurmahenkinen sekoilu. Huumorintajua ja mielikuvi-  
tusta Matsinilla riittää. Mikäli haastatteluihin on uskominen, Matsin sijoittaa seuraavan kirjansa Etelä-Viroon.

• • •

SANNA IMMANEN (s. 1975), tämän Nippernaati-antologiasarjan päätoimit-  
taja, on kääntäjä ja tekstityöläinen. Kirjallisuuden suomentaminen on  
hänelle luovaa kirjoittamista ja ongelmanratkaisua, ilmauksilla pelai-  
lua ja sanojen makustelua, jossa erinomainen suomenkielinen lop-  
putulos on tärkein. Nippernaatin tekeminen on hänelle aitiopaikka,  
jolta pääsee seuraamaan, miten toiset suomentajat työtään tekevät.



## MISTÄ SAA LISÄTIETOJA?

Virolaisen kirjallisuuden tiedotuskeskus [www.estlit.ee](http://www.estlit.ee)

Viron lastenkirjallisuuskeskus [www.elk.ee](http://www.elk.ee)

Viron kirjailijaliitto [www.ekl.ee](http://www.ekl.ee)

Viron kustannusyhdistys [estbook.com](http://estbook.com)

### KIRJALLISUUSTAPAHTUMIA

Tallinnan kirjallisuusfestivaali HeadRead

Tarton kirjallisuusfestivaali PrimaVista

Tallinnan kirjamessut

Võtikveren kirjakylä

Tuglas-seuran virolaisen kirjallisuuden viikko

Poetry Ride -käännösrunouskiertue

### KIRJALLISUUSAIHEISIA JULKAISUJA

Virolaisen kirjallisuuden antologia Nippernaati (Viro-instituutti)

Virolaisen kirjallisuuden maailma (2011, Viro-instituutti)

Estonian Literary Magazine (2 nroa vuodessa, Viro-instituutti)

Kirjallisuuslehti Helmi (Tuglas-seura)

### MISTÄ VOI OSTAA SUOMENNETTUA VIROLAISTA KIRJALLISUUTTA?

Suomen Viro-yhdistysten liiton verkkopuoti [verkkopuoti.svyl.fi](http://verkkopuoti.svyl.fi)

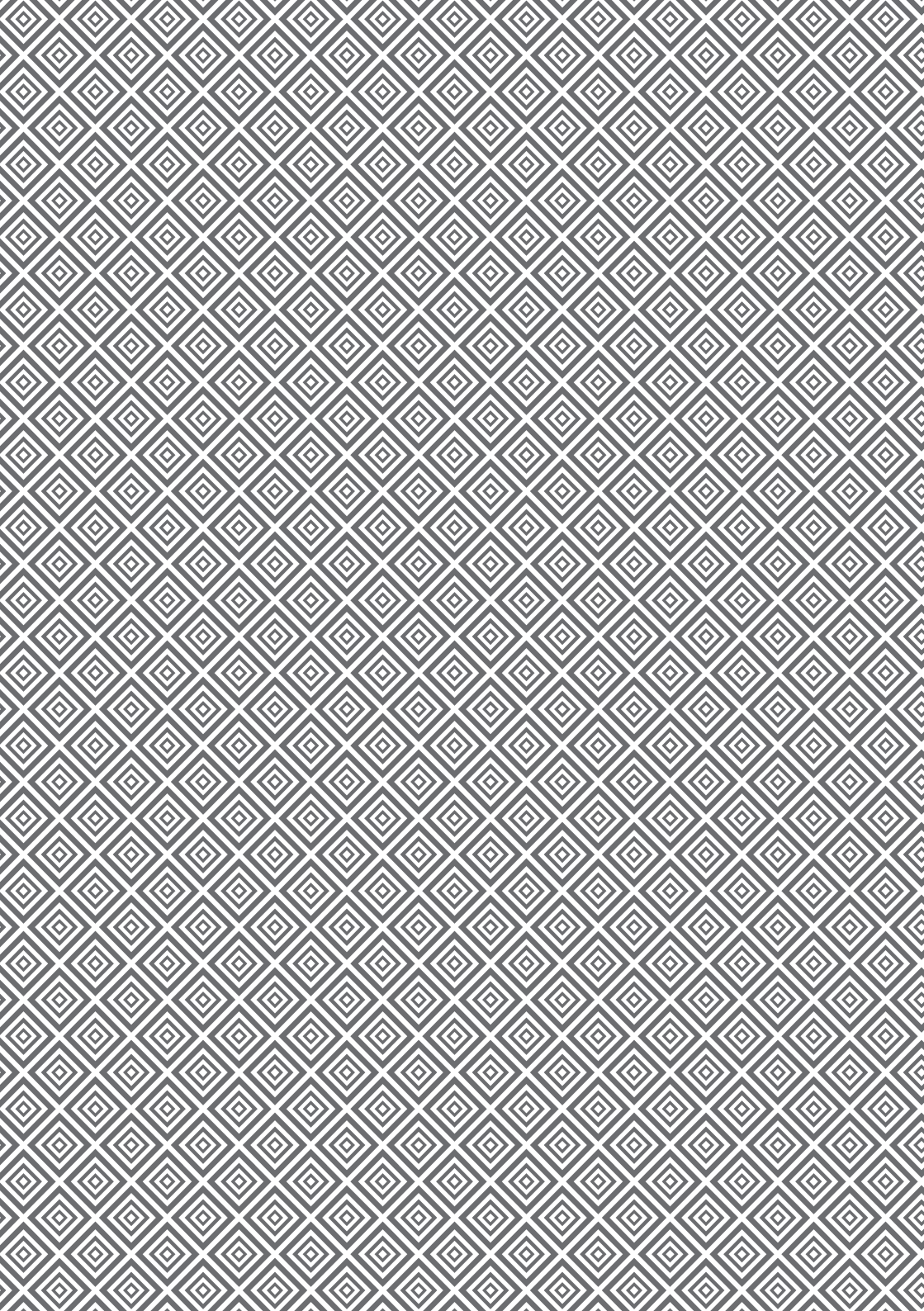
### MISTÄ VOI LAINATA VIROLAISTA KIRJALLISUUTTA?

Tuglas-seuran Baltia kirjasto

### MISTÄ SAA TUKEA?

Viron kulttuurirahaston Traducta-ohjelma [www.kulka.ee](http://www.kulka.ee)

Viron kulttuuriministeriön virolaisen kirjallisuuden tukiohjelma [www.kul.ee](http://www.kul.ee)



## TÄMÄ ON NIPPERNAATI.

Suomennetun virolaisen kirjallisuuden antologiasarja.

Siinä ilmestyy tekstejä kirjailijoilta, joita ei ole aikaisemmin juuri tai lainkaan suomennettu.

### TOISESSA OSASSA:

*Mart Kivastik* KATARINA SUURPALO

*Ilmar Taska* ANNAMARI TYPPÖ

*Mudlum* VARJA AROLA

*Kaur Riismaa* HEIDI IIVARI

*Sveta Grigorjeva* TUULA IRENE FRIMAN

*Marko Mägi* HANNU OITTINEN

*Kai Aareleid* HANNA PIPPURI

*Jüri Kolk* ANNIINA LJOKKOI

*Jaani Undusk* KAISU LAHIKAINEN

*Paavo Matsin* SANNA IMMANEN

### KUKA ON NIPPERNAATI?

Toomas Nippernaati, tuo veijari ja kulkija, on August Gailitin samannimisen romaanin päähenkilö. Romaani ilmestyi Virossa vuonna 1928 ja suomennettuna 1942 (suom. Kerttu Mustonen).